

**T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA İNOVASYON SÜRECİ VE TEORİK
ARKA PLANI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF BADEM

ŞUBAT

ELİF BADEM

**TEKNOLOJİ VE İNOVASYON YÖNETİMİ
ANA BİLİM DALI**

ŞUBAT 2022

**TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA İNOVASYON SÜRECİ VE TEORİK ARKA
PLANI**

Elif BADEM

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEKNOLOJİ VE İNOVASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

Danışman

Doç. Dr. Yusuf Kemal ÖZTÜRK

**AMASYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT 2022

ETİK BEYAN

Amasya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Elif BADEM

09/02/2022

TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA İNOVASYON SÜRECİ VE TEORİK ARKA PLANI

(Yüksek Lisans Tezi)

Elif BADEM

AMASYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Şubat 2022

ÖZET

Rekabet ortamlarının etkisiyle günümüzde örgütlerin faaliyetlerini sürdürmeleri, rekabet güçlerini artırmalarına bağlı olmaktadır. Bu durum örgütleri, farklılık ve yenilik yaratan İnovasyon çalışmalarına yönelmeye itmektedir. Örgütsel seviyede gerçekleşen İnovasyon, örgütler içerisinde gerçekleşen İnovatif kültür ile pozitif orantılı seyrettiği düşünülmektedir. Örgütlerde İnovatif düşüncelerin hazırlanmasına neden olan İnovatif örgüt kültürü de, güçlü bir idari yönetim desteği ile meydana gelmektedir. Büyük oranda sağlanan bu destekle, örgütsel vizyonun, misyonun ve stratejik planın belirlenmesinde etkili bir göreve sahip olan yenilikçi liderler tarafından sunulmaktadır.

Tüketiciler pazar ortamında, her gün farklılıklar ve yenilikler aramaktadırlar. Bu nedenle bir şirketin rakipleriyle rekabet edebilmesinin ilk önceliği de, sürekli kendini güncellemesidir. Tüketici beklentilerini tahmin etmek, tüketicilerin satın alma davranışlarındaki sosyal, psikolojik, kişisel faktörleri belirlemek ve bu faktörleri stratejik avantajlara dönüştürmek, şirketler için büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, İnovasyonla ilgili kavramsal çerçeveler ve literatürden bilgiler verilmektedir. Türkiye’de İnovasyon süreci tarihsel olarak; cumhuriyet tarihinin ilk yıllarından itibaren başlayarak kalkınma planları başlıklar halinde anlatılmaya çalışılmıştır. Araştırma-geliştirmenin (Ar-Ge) önemine, amaçlarına, faaliyetlerine yer verilerek, teknolojiye bilim ve teknolojiye değer yaratma konuları ele alınmıştır. Ayrıca Türkiye’de İnovasyonun gelişimi ve yatırımlar hakkında bilgiler verilmiş olup; araştırma sonucu elde edilen veriler özetlenerek, öneriler dile getirilmiştir.

Diğer yandan dünyada ulusal kalkınmanın temel dinamiği olan İnovasyon sürecindeki teknolojik gelişmeler, İnovasyon çeşitleri ve iktisat öğretilerinde İnovasyon yaklaşımları ve Joseph Alois Schumpeter’in İnovasyon üzerine görüşleri ifade edilmeye çalışılmış ve bu konu hakkındaki araştırmalarına yer verilmiştir. Son olarak da genel bir değerlendirme yapılarak önerilerde bulunulmuştur.

Sayfa Adedi : 77
Anahtar Kelimeler : İnovasyon, Ulusal Kalkınma, Yenilik, Ar-Ge, Bilim ve Teknoloji
Danışman : Doç. Dr. Yusuf Kemal ÖZTÜRK

INNOVATION PROCESS AND THEORETICAL BACKGROUND IN TURKEY AND
THE WORLD
(M. Sc. Thesis)

Elif BADEM

AMASYA UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES
February 2022

ABSTRACT

With the influence of competitive environments, the continuation of the activities of organizations today depends on increasing their competitiveness. This situation pushes organizations to turn to innovation studies that create difference and innovation. Innovation realized at the organizational level is thought to be positively proportional to the innovative culture realized within organizations. Innovative organizational culture, which causes the preparation of innovative ideas in organizations, also occurs with a strong administrative management support. This support is largely provided by innovative leaders who have an influential role in defining the organizational vision, mission and strategic plan.

In the market environment, consumers are looking for differences and innovations every day. For this reason, the first priority for a company to compete with its competitors is to constantly update itself. Estimating consumer expectations, identifying social, psychological and personal factors in consumers' purchasing behavior and transforming these factors into strategic advantages are of great importance for companies.

In this study, conceptual frameworks about innovation and information from the literature are given. Development plans of the innovation process in Turkey since the early years of our history and the republic has been explained under headings. The importance, aims and activities of research and development (R&D) are included, and the issues of creating value from science and technology in technology are discussed. In addition, information is given about the development of innovation and investments in Turkey. The data obtained as a result of the research were summarized and suggestions were expressed.

On the other hand, technological developments in the innovation process, which is the main dynamic of national development in the world, innovation types and innovation approaches in economics teachings and Joseph Alois Schumpeter's views on Innovation are tried to be expressed and his researches on this subject are included. Finally, suggestions were made with a general evaluation.

Number of pages : 77

Keywords : Innovative, Information, R & D, Investment, Science and Technology

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Yusuf Kemal ÖZTÜRK

ÖN SÖZ ve TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca desteklerini, yönlendirmelerini ve yazımı sırasında bana zaman ayırarak yardımını esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Yusuf Kemal ÖZTÜRK'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tez çalışmam boyunca benden desteklerini esirgemeyen annem, kardeşlerim, arkadaşlarım, eğitimim süresince zamanlarından çaldığım değerli eşim Faruk BADEM ve oğlum Hamza BADEM'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. İNOVASYON İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. İnovasyonla İlgili Kavram Analizi ve İnovasyon Terimleri	4
2.1.1. Gelişme ve ilerlemeyi etkileyen faktör: Bilgi.....	4
2.1.2. İnovasyonun yetenek ve teknoloji kaynağı: Bilim	5
2.1.3. Tartışma ve akıl süreci üzerine analiz ilişkisi: Veri	5
2.1.4. İstenilen ve aranılan bilgi: Enformasyon.....	6
2.1.5. Gerçek bilgiyi denetleme, yürütme ve değere dönüştürme: Akıl.....	6
2.1.6. Bilgi alma-toplama süreci: İstihbarat	7
2.1.7. İnovasyonda stratejik kullanım ve kaynak işlevi: Teknoloji	7
2.1.8. Teknolojinin rehberi: Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT)	8
2.1.9. Günümüzde teknolojiye ayak uydurma kavramı: Bilgi Toplumu	9
2.1.10. Girişimcilerin İnovasyon yoluyla elde ettiği sonuç: Verimlilik	9
2.1.11. İnovasyon faaliyetlerinde yenilikleri tasarlayan bilim: Mühendislik	9
2.2. İnovasyon Konuları Üzerine Genel Bir Bakış.....	10
2.2.1. İnovasyonun tanımı ve İnovasyonla uyumlu kavramların değerlendirilmesi	10

	Sayfa
2.2.2.1. Yaratıcılık	12
2.2.2.2. İcat ve buluş	14
2.2.2.3. Keşif.....	14
2.2.3. İnovasyonun tarihsel süreci	14
2.3. İnovasyon Yönetiminin Yaşamsal Döngüleri Hakkındaki Süreçler	15
2.3.1. Firmaların kariyer fırsatları ve imkanlar çerçevesinde faaliyet yönetimi süreci.....	16
2.3.2. İşletmelerin stratejik planlama yapma hakkındaki süreci.....	17
2.3.3. Bilgi yönetiminin kullanımı hakkındaki süreci	17
2.3.4. Şirketlerin çözümücü yaklaşımlarıyla teşvikin geliştirilme süreci.....	18
2.3.5. Ürünün ticarileşme süreci	18
2.3.6. İnovasyon sürecinin belirleyici son süreci: öğrenmenin uyum sağlaması ...	19
2.4. Kavramsal Çerçeve İnovasyon ve Girişimcilik Arasındaki Etkileşim	19
2.4.1. Yenilik ve girişimcilik	21
2.5. İnovasyon Kavramının Dinamikleri: Gruplandırmalara Göre Türleri	22
2.5.1. Piyasalarda değişim oluşturma kavramı: Yıkıcı (Radikal) İnovasyon	23
2.5.2. Mevcut ürün üzerinden ilerleyen faaliyet: Kademeli/aşamalı İnovasyon	24
2.5.3. İnovasyon literatürünün vizyonunu elinde tutan etki: Ürün İnovasyonu	25
2.5.4. İnovasyon faktörünü etkileyen pazarlama İnovasyonu	26
2.5.5. Rekabet gücünün belirleyicisi: Yapısal (Organizasyonel) İnovasyon.....	27
2.5.6. Yenilikçi çözüm ve hizmet modeli: Deneyim İnovasyonu	27
2.5.7. Yenilik katan portre: Teknik İnovasyon.....	28
2.5.8. İnovasyona üstünlük oluşturacak yöntem: İdari (Yönetimsel) İnovasyon ...	28
3. KALKINMA VE İNOVASYONUN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ	29
3.1. Kalkınmanın Tanımı ve Amacı	29

	Sayfa
3.2. Ekonomik Kalkınma Teorileri: Tarih ve Sınıflandırma	30
3.2.1. Tarihsel-felsefi yaklaşımlar	30
3.2.1.1. Ekonomik tarih.....	30
3.2.1.2. Muhteşem ekonomik tarih	31
3.2.1.3. Ekonomik aşama teorileri	31
3.2.1.4. Tarih felsefesi.....	32
3.2.2. İktisatçıların yaklaşımları	32
3.2.2.1. Dış faktörlerin yarattığı değişim	32
3.2.2.2. Ekonomik sistemin yarattığı değişim.....	33
3.2.2.3. Raslantısal olarak tedavi edilen değişiklik.....	34
3.2.2.4. Değişimin tedavisini keşfetme motorları	34
3.3. Kadının Sosyo-Ekonomik Statüsünde Kalkınma Süreci.....	35
3.4. İnovasyonun Türkiye’deki Gelişim Süreci	36
3.5. Cumhuriyetin İlk Yılları	38
3.6. Plan Düşüncesi	38
3.7. Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1934-1938)	38
3.8. İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1938-1942)	39
3.9. 1950-1960 Dönemi Liberal Dönemden Planlı Döneme Geçiş.....	39
3.10. Planlı Kalkınma Dönemi (1960-1980).....	39
3.11. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989).....	40
3.12. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)	40
3.13. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995-2000).....	40
3.14. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005).....	40
3.15. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2006-2013)	41

	Sayfa
3.16. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)	42
3.17. Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023).....	43
4. TÜRKİYE’DE İNOVASYONUN TİCARİLEŞMESİ.....	46
4.1. Ar-Ge’nin Tanımı.....	46
4.2. Türkiye’de Ar-Ge ve Bilim	50
4.3. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi.....	55
5. İKTİSADİ DÜŞÜNCE EKOLLERİNDE İNOVASYON.....	56
5.1. İktisat Biliminde Teknolojik Gelişme ve İnovasyon Üzerine Yaklaşımlar	56
5.1.1. İktisadi ve İnovasyon düşüncesi hakkındaki yaklaşım: merkantilizm	56
5.1.2. Fizyokrasi düşünce evrimi içinde İnovasyon hakkındaki yaklaşım	57
5.1.3. Klasik iktisadi düşüncenin İnovasyon içindeki yeri hakkındaki yaklaşım...	58
5.1.4. Ana akım (ortodoks/neo-klasik) düşüncesinin İnovasyon hakkındaki yaklaşım.....	60
5.2. İnovasyon Sürecinde Schumpeter’in İnovasyon Üzerine Görüşleri	62
5.2.1. Schumpeter’in iktisadi analizleri ve geçmişten günümüze yansımaları.....	62
5.2.2. Schumpeter’in ekonomik ve politik örgütlenmeye ilişkin görüşleri	63
5.2.3. Schumpeter’in para ekonomisi ve iktisat değişim tarihçesi hakkındaki görüşleri	65
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
KAYNAKLAR	69
ÖZGEÇMİŞ	77

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 1.1. Litaretür taraması.....	2
Çizelge 3.1. Türkiye'nin bilim ve teknoloji çabalarındaki gelişmeler.....	42
Çizelge 4.1. Ar-Ge merkezlerinin sektörel dağılımı.....	48
Çizelge 4.2. Küresel rekabetçilik endeksi'nde Türkiye.....	51
Çizelge 4.3. Dünyada en çok Ar-Ge harcaması yapan 2500 şirketin genel performansı	52
Çizelge 4.4. 2500 Şirket arasında Türkiye firmaları.....	53
Çizelge 4.5. Ülkelerin araştırmacı ve milyon kişi başına düşen araştırmacı sayısı	54

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. İnovasyonun üç temel aşaması	11
Şekil 2.2. İnovasyonun gücü	12
Şekil 2.3. İnovatif fikrin ticarileştirilme aşamaları	13
Şekil 2.4. İnovasyon döngüsü/süreci aşamaları	16
Şekil 2.5. İnovatif düşünce aşamaları	19
Şekil 2.6. İnovasyon türleri	23
Şekil 3.1. Ulusal İnovasyon sisteminin temel taşları	37
Şekil 3.2. Üniversite-sanayi-devlet arasındaki klasik ilişki	38
Şekil 3.3. Vizyon 2023 teknoloji öngörü çalışması	43
Şekil 3.4. İnovasyon ve teknoloji büyüme liderleri	45
Şekil 4.1. Araştırma-geliştirme faaliyetleri.....	46
Şekil 4.2. İnovasyon sisteminde aktörler ve bağlantılar	47
Şekil 4.3. İşletmelerde Ar-Ge faaliyetlerinin aşamaları.....	49
Şekil 4.4. Seçilmiş ülkelerde Ar-Ge/GSYİH	52
Şekil 4.5. Dünyada en çok Ar-Ge harcaması yapan ilk 20 şirket (2018).....	54
Şekil 4.6. Toplam araştırmacı sayıları	55

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
AR-GE	Araştırma ve Geliştirme
BTYK	Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MAM	Marmara Araştırma Merkezi
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezi
RK	Rekabet Kurumu
TDK	Türk Dil Kurumu
TMMOB	Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Birliği
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPE	Türkiye Patent Enstitüsü
TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜGİAD	Türkiye Genç İşadamları Derneği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Çalışmamız 6 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde İnovasyonla ilgili kavramsal çerçevelerden ve literatürden bilgiler verilmektedir. İkinci bölümde İnovasyon sürecinin bileşenleri hakkında detaylı bilgiler verilmektedir. Üçüncü bölümde İnovasyon türleri başlıklar halinde anlatılmıştır. Dördüncü bölümde Türkiye’de İnovasyonun gelişimi ve yatırımlar hakkında bilgiler yer almış olup, günümüzden örnekler verilmektedir. Beşinci bölümde iktisadi düşünce ekollerinde İnovasyon ile ilgili süreçler hakkında bilgiler verilmektedir. Son bölümde ise yapılan araştırma sonu elde edilen veriler özetlenmiş olup, öneriler dile getirilmiştir.

Ar-Ge ve İnovasyon tamamen bilime ve teknolojiye yönelik yatırımları etkin bir şekilde gerçekleştirmek ve ülke kalkınmalarında söz sahibi olmak için dönüşümün ve değişimin hız kazandığı çağımızda bilgiyi küresel boyutlara taşıyıp üretimi öyle gerçekleştirmek ve pazarlamak ekonomik refahın artmasına katkı sağlamıştır.

Gelişmiş ülke ekonomileri incelendiğinde AR-GE ve İnovasyon yöntemleri ülkelerin kalkınmasında büyük önem arz etmektedir. Bu durumda hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ve ekonomik yönden kuvvetli olmak isteyen ülkelerde bu politikalar devlet politikalarının vazgeçilmez bir unsurudur. Bu sebeple hükümetler başta olmak üzere iktisadi karar alıcılarına ciddi görevler düşmektedir. Bu sebepten dolayı ekonomik yönden evrensel rekabet durumunda kuvvetli olmayı arzulayan ve bu çevrecede ayakta kalmayı isteyen ülkeler de özel sektör ve kamu kurum ve kuruluşları, üniversitelerin dayanışma halinde olması önemli bir yer tutmaktadır.

Yapılan araştırmaya göre, yenilikçi faaliyetlerin sadece işletmelerin kârlılığını ve kalkınma seviyesini iyileştirmekle kalmayıp, aynı zamanda çeşitli ülkelerin kalkınma düzeylerine de katkı sağlayacağı belirlenmiştir. Yenilikçi faaliyetleri destekleyen ve teşvik politikaları uygulayan her ülkenin gelişmiş ülkeler arasında ilk sırada yer aldığı söylenebilir.

Türkiye’de ve Dünya ticaretinde söz sahibi olmak için şirketlerin rekabet edecek kuvveti bulması ve buldukları bu tarz imkanları en verimli şekilde bir an önce analiz edip faaliyete çevirmeleri gerekmektedir. Araştırma - Geliştirmenin (Ar-Ge) katkısı oldukça büyüktür. İnovasyon ve Ar-Ge kapsamında alanlarında uzman, yerli veya yabancı kişilere iş sağlama,

danışmanlık göreviyle görevlendirmek ya da alanlarında profesyonelleşen kurumlar ve kuruluşlardan bilgi almak şirketler için daha faydalı olacaktır.

Joseph Alois Schumpeter’in fikirlerini ele almamız gerekirse eğer, iktisat alanında yankı uyandıran çalışmalardan olan girişimcilik ve İnovasyonun iktisadi değişim ve gelişim süreçlerine etkisini ortaya koyduğu çalışmaları göze çarpacaktır. Schumpeter’in “yaratıcı yıkım” kuramı çok ses getirmesine karşın iktisadın bir çok dalıyla ve diğer alanlarda da kıymetli çalışmaları bulunmaktadır. Bu çalışmalara ve düşüncelere de tezimde yer verilmeye çalışılmıştır. Bu eserlerden bazıları şunlardır: “Emperyalizmlerin Sosyolojisi“, “Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi“ olarak ifade edilebilir. Düşüncelerine geniş çerçeve de bakıldığında Schumpeter, toplumu daha iyi bir seviyeye getirme amacında olduğunu söyleyebiliriz. Schumpeter’in çalışmış olduğu tüm alanlarda yaşama katkı sağlayabilmek için bireylerin iki ayrı dünyada, aynı zamanda yaşayabilmesi gerekir. İnsanların bu felsefi düşünceyi benimsemeleri girişimcilik ve İnovasyonun kültürel yozlaşmalara sebep olmadan, medeniyetin ilerlemesine katkı sağlayabilir. Bunlarla birlikte iktisat, birey ve toplum arasında köprüler kurarak, ilişkileri daha da yakınlaştırarak bilişsel farkındalığı artan ve İnovatif toplumu besleyen yapıları açığa çıkarır.

Son yıllarda Türkiye’de ve Dünyada İnovasyon, İnovasyon süreci, İnovasyonun işletmeler açısından önemi ve AR-GE’nin ülke ekonomisine katkıları ile ilgili teknoloji alanında yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde;

Çizelge 1.1. Literatür taraması

Yazar	Yıl	Çalışma Adı
Özlem ERCAN	2019	“İnovasyon ve İstihdama Etkileri”
Nafiye ŞEN	2017	“İnovasyon ve Girişimcilik: Kamuda İnovasyon ile ilgili bir uygulama”
İhsan YAPAR	2015	“Kobilerde İnovasyon ve İnovasyonun Önemi: Kayseri İli Örneği”
Ceylan SEZEN	2021	“AR-GE ve İnovasyonun Pazarlama Süreci Üzerindeki Etkileri ve Teknolojiye Katkısı”
Fehmi Faruk TATOĞLU	2021	“İnovasyonun İhracat ve Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği”
Dağlar GÖYDAĞ	2019	“Ar-Ge ve İnovasyon: Türkiye’de İnovasyonu Destekleyen Politikalar”
Kamran ALMAMADOV	2020	“İnovasyon, Yüksek Teknoloji İhracatı ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği”

Çizelge 1.1. Literatür taramasının devamı

Hakan YAMAN	2019	“Türkiye’deki İşletme Lisans Programlarında Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Eğitiminin İncelenmesi”
Alper Can KILIÇ	2019	“Stratejik İnovasyonun Organizasyon Başarısına Etkisi”
Oğuz KARADENİZ	2016	“Türkiye’de İnovasyon ve Kamu Politikası”

çalışmalara rastlanmaktadır. Son yıllarda ülkemizde İnovasyon ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; Ercan (2019) “İnovasyon ve İstihdama Etkileri” araştırmış, İnovasyon ve istihdam arasındaki ilişkiyi incelemiş ürün İnovasyonunun istihdam üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna varmıştır. Şen (2017) araştırmasında “İnovasyon ve Girişimcilik: Kamuda İnovasyon ile ilgili bir uygulama” üzerine çalışmış yaptığı uygulama ile ki farklı kamu kuruluşunda kavramların algılanış ve uygulanış biçimi değerlendirmiştir. Yapar (2015) “Kobilerde İnovasyon ve İnovasyonun Önemi: Kayseri İli Örneği” araştırmış, uyguladığı anket sonuçlarını yansıtmıştır. Sezen (2021) “İnovasyonun İhracat ve Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği” araştırmasında patent ve ticari marka başvuruları üzerinden Reel Gayrisafi Yurt içi Hâsıla etkilerini incelemiştir. Tatoğlu (2021) “İnovasyonun İhracat ve Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği” araştırmasında TÜİK verileri, Avrupa Yenilik Puanı, Global İnovasyon Endeksi ve Marka ve Patent Kurumu verileri incelenmiş ülkemiz açısından sonuçlarını tartışmıştır. Göydağ (2019) “Ar-Ge ve İnovasyon: Türkiye’de İnovasyonu Destekleyen Politikalar” araştırmasında ARGE ve İnovasyon temelli politikaları ülkemiz açısından incelemiş sonuçlarını yansıtmıştır. Almammadov (2020) “İnovasyon, Yüksek Teknoloji İhracatı ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği” araştırmasında 1990-2018 yılları arasında gerçekleşen ileri teknoloji ve İnovasyon ihracatının Türkiye katkılarını araştırmıştır. Yaman (2019) “Türkiye’deki İşletme Lisans Programlarında Yaratıcı Düşünme ve İnovasyon Eğitiminin İncelenmesi” araştırmasında işletme lisans öğretim programlarında yürüttüğü çalışmasında anket ve analiz çalışmaları yaparak sonuçlarını yansıtmıştır. Kılıç (2019) “Stratejik İnovasyonun Organizasyon Başarısına Etkisi” çalışmasında literatür taraması yaparak, İnovasyon türleri arasında stratejik İnovasyonun ayırt edici özellikleri ortaya koymuştur. Karadeniz (2016) “Türkiye’de İnovasyon ve Kamu Politikası” araştırmasında Türkiye İnovasyon etkinliğinin tespitini yaparak yapılması gerekenler üzerinde durmuştur. Yapılan çalışmaların İnovasyonun işletmeler açısından katkıları, ekonomimize sağladığı kolaylıklar, stratejik başarıları ve AR-GE çalışmalarının ilişkilendirildiği halde bu alanlarda yapılmış bağımsız bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmamızda teknolojiye fayda sağlayacağı nedeni ile önemli olduğu düşünülmektedir.

2. İNOVASYON İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İnovasyonla İlgili Kavram Analizi ve İnovasyon Terimleri

İnovasyon ile ilgili kavramları incelediğimizde en çok kullanılan terimlerin; bilgi, bilim, veri, enformasyon, akıl, istihbarat, teknoloji, bilgi ve iletişim teknolojileri, bilgi toplumu, verimlilik ve mühendislik olduğunu ve işlevleri açısından değerlendirdiğimizde ise, aşağıda ayrıntılı olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

2.1.1. Gelişme ve ilerlemeyi etkileyen faktör: Bilgi

Bilgi kelimesinin sözlüklerde karşılaştığımız karşılığı kısaca özetlenirse; akıl (zekâ) başta olmak üzere öğrenme, gözlem veya araştırma-inceleme gibi yöntemlerle elde edilen düşünceler, durum ve ilkeler ile gerçeğe dayandığını söyleyebiliriz (Barutçugil, 2002).

Deneyim ve öğrenme yoluyla elde edilen bilgi olarak tanımlanan bilgiyi, bileşenlerini değer, deneyim, sezgi ve inanç yerine tanımlamıştır. Oxford lüğatinde mesajın tanımı şudur: gözlem, deneyim, öğrenme ve eğitim yorlu ve yordamıyla kazanılan düşünce olarak yorumlanır. Aslında, bilgi tarif edilmesi en güç kelimelerden biridir (Karadeniz, 2016).

Bilgi, her türlü yeniliğin kaynağıdır. Bu bağlamda bilgi, teknolojik ilerlemede ilk sıralarda olmak üzere mal, hizmet üretiminde olduğu gibi bütün çalışma çevresi içerisinde devam ettirilebilir rekabetçi bir ortam sağlayarak ayrımları konusunda önemli araçtır. Bu nedenle yenileşimin gerçekleşmesinin de ön şartıdır (Işık ve Kılınç, 2013).

Bilgi olmadan yenilik, gelişme ve ilerleme gerçekleşmez. Günümüz çağı bilgi çağı olduğu için modern uygarlığın ilerlemesi bilim ve teknolojiye dayanmaktadır. Anlaşılacağı üzere, bilgi dağıtımı, özellikle yenileşim yeteneğinin istihdamı ve gelir düzeylerini artırarak büyümeyi teşvik ettiği düşünüldüğünde, bilgi üretimi kadar önemlidir (Karadeniz, 2016).

Son olarak bilginin korunmasının sağlanması, milli savunma gibi bazı konularda ihtiyaç halini alacağı hatırlanmalıdır. Sokrates; “iyi olan tek şey bilgi, kötü olan tek şey bilgisizliktir” olarak tanımlarken bilginin ehemmiyetini yıllar bizlere çok iyi anlatmaya çalışmıştır (Atılğan, 2009).

Toffler; (Kozlu, 2003) ülkelerin ileri zamanlarda ortaya çıkacak olan iktidar güç savaşlarının ana temeli bilginin kontrolü olabileceğini söylemiştir. Shakespeare; “Hamlet” adlı ünlü baş yapıtında bundan yaklaşık dört yüz yıl önce “Olmak ya da olmamak” demiştir; şimdiki dönemlerde yaşamış olsaydı şöyle söylerdi: “bilgiyi öğrenmek ya da bilmemek.”

2.1.2. İnovasyonun yetenek ve teknoloji ana kaynağı: Bilim

Bilim; prensipli, düzenli ve sıralamaya uygun olarak ele alınması neticesinde oluşan bir sistemsel yapıdır. Bilim, büyük sözlüklerde yer alan ifadesi ise “kosmos veya gelişen olayların, deney ve gözleme dayanarak metotlar ve gerçeklik kullanılmak üzere cevap almaya çalışan sistemsel bilgi akışı, ilim” ve ek olarak “ele alınacak olan konunun, öğrenme aşamasında yanıt alınmak suretiyle, o konuyla ilgili hedefe yönelten cevap bulma ve düzenli araştırma zamanı” olarak kayıtlara geçmiştir (TDK, 2005).

Mühendislik ve teknoloji kelimeleri genellikle bilim kavramlarıyla iç içe geçmiş olmasına karşılık, bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Bilim, doğayı anlamak için genel yöntemin adıdır; teknoloji, sunucunun işlevsel yeteneklerini sağlamanın, yani teoriden pratiğe geçişin yöntemi olarak tanımlanmıştır. Öte yandan, mühendislik teknolojiyi bilimsel olarak anlamak ve genel bir ilke olarak belirlemek için bir aracı kullanır. Özetle, bilim ve teknolojinin ana temeli, bilhassa bilgi toplumunda Ar-Ge çalışmaları yoluyla hesaplı ve nitelikli ürünlere sahip bireylerin refahını en üst düzeye çıkarmaktır (Uzun, 2014).

2.1.3. Tartışma ve akıl süreci üzerine analiz ilişkisi: Veri

Veri, işlenmemiş gerçeğe denir (Atılğan, 2009). Barutçugil (2002) veri kelimesine değerlendirilmemiş incelemelere dayalı, el değmemiş gerçek tabirinde bulunmuştur.

Verilere "sözlükte" tamamlamanın ana unsuru denir. Bu araştırma, tartışma ve akıl yürütmenin temelini oluşturur. Ayrıca "iletişim, yorum ve operasyon için gerçeklerin, kavramların veya komutların uygun ifadesini" içerir. Sonuç olarak, verilerin özellikleri açıklanamayan, nesnel, işlenmemiş ve belirli bir amaç için hazırlanmamış saf bir durum olarak düşünülebilir (Karadeniz, 2016).

Karşılaştırıldığında, veriler endüstride kullanılan hammaddelerdir. Ahşap masa ve sandalyeler için ahşap, ahşap veya ahşabın önemi ve yeri nedir? Veriler, bilgi ve bilimin oluşumu için de önemlidir. Buna dayanarak, bilgilerin bilimin oluşumunda birinci adımı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Manasız görünen veriler Lego tuğlaları gibi yararlı ve sistematik bir şekilde birleştirilecek ve anlamlı sonuçlar vermesi için yorumlanacaktır. Günümüzde istatistiksel veriler anlamlı bir şekilde yorumlanmış ve planlanan birçok faaliyetin temelini oluşturmuştur (Karadeniz, 2016).

2.1.4. İstenilen ve aranılan bilgi: Enformasyon

Danışma, “karar alma aşamasına destek olunması durumunda verilerin isimlendirilmesi” olarak ifade edilebilir. Danışma, “enformasyon, araştırma, haber alınıp haber verilmesi, haberleşme ve tanıtma” şeklinde ifade edilmiştir (TDK, 2005).

Danışma (bilgi) en kapsamlı açıklaması belirli ve göreceli geniş kapsamlı olmayan bir konuya bağlı, toparlanmış bilgi tanıtımıdır. Sözlü veya görsel bir ifade olan danışma, bol içeriğiyle mesajı iletilen kişide istenilen bilginin erişilmiş anlayışın oluşturulması amacıyla kullanılır (Barutçugil, 2002).

2.1.5. Gerçek bilgiyi denetleme, yürütme ve değere dönüştürme: Akıl

Akıl; gerçek bilgiyi anlama veyahut yanlış ayırt etme, tahmin etme yeteneğidir. Bu nedenle Akıl, bilgileri ne amaç ile uygulacağının bilinmesi ve aktarması anlamına gelmektedir (Barutçugil, 2002).

Akıl, bilgiyi yönlendiren ve ona rehberlik yapan bir kaynak niteliği taşımaktadır (Bolat, 2007).

Zihin bilgiyi yönetme, kullanma ve kavrama yeteneğidir. Veriler makul şekilde sağlanabilir. Zihin, bilgi yönetiminin bütün evrelerinde en mühim roldür. Verilerin anlamı ve değere dönüşmesi düşünceye bağlanabilir. Bu nedenle, piramit veri, bilgi ve bilginin en önemli parçasıdır (Karadeniz, 2016).

2.1.6. Bilgi alma-toplama süreci : İstihbarat

İstihbarat, Güncel Türkçe Sözlüklerde yer alan ifadesi yeni öğrenilen bilgiler, havadisler, bilgi alma faaliyetleri, kısacası haber toplama aracı olarak ifade edilmektedir. İstihbarat kelimesinin kökeni Arapça olan “istihbar” kelimesinin çoğuludur ve yeni erişilmiş bilgilerin, haberler veya haber alma-duyma gibi olayların anlamlarına gelmektedir (Gezici, 2013).

İstihbarat her zaman insanlar için büyük ilgi alanı olmuştur. Polis, maceracılar, suçlular, hırsızlar ve para gibi geleneksel kahramanlara karşı çıkıyor; önemli bilgi, proje vb. Bilgi ve fikirlerin peşinde olduklarını söyledi. Etkili zeka, verilere erişmede ve elde edilen verilerin bilgiye dönüştürülmesinde önemli bir rol oynar (Karadeniz, 2016).

2.1.7. İnovasyonda stratejik kullanım ve kaynak işlevi: Teknoloji

Teknik (Yunanca technikos), “sanatla uğraşan kişilerin pratiklik, becerikli” manasına gelirken; loji kelimesi ise “sistemli yaklaşım” veya “bilgi” anlamına gelmektedir. Buradan sonuçlada, akılcı, pratik ve gerekli yaklaşım teknoloji olarak nitelendirilebilir. Teknoloji, “örneğin bir sanayi dalının ilgili yapım metotlarını işleyen araç, gereç ve cihazları kapsayan bilgi” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2005). “Teknoloji ya da teknikler bilgisi (logos of techniques) herhangi bir şeyin (bu mesela bir maddi ürün veyahut hizmet ya da sanat ürünü de olabilir) nasıl üretilip işlendiğini, nasıl tüketildiği veya kullanıldığı konusunda, sistemli bir şekilde belli bir yaklaşım veya sistem etrafında takdim edilmiş bilgiler anlamına gelir” (Türkcan, 2009).

Teknoloji kelimesini en duru yaklaşımına bakacak olursak “insanın kendi çevresini değiştirmek için sahip olduğu ve bunları değerlendirip bütün tekniklerin tamamı işlemesi” olarak tanımlanmıştır (Şimşek ve Akın, 2003). Teknoloji, günümüze kadar ortaya çıkan insan topluluklarında ilk kullanılan aletler ve makineler ile bunların kullanımı sonucu ileri seviyeye çıkan teknoloji soyut bir kavramdır (Dickson, 1992). Teknoloji, Güncel Türkçe Sözlük’te “İnsanın maddi ve manevi çevresini genişletmek için olan şartları değiştirmek amacıyla yeniden boyut kazandırdığı araç-gereçlerle bu yaşanan sürecin tümü” olarak tanımlanabilir. Bilginin kolaylık ve uygulamaya konulması şekline dönüştürülerek değerlendirilmesi teknoloji denmektedir (Yıldırım, 2015).

Siyasi bir bakış açısıyla, ulusal yararlar sağlamak için teknolojiyi, özellikle caydırıcı araç olarak kullanan ülkeler olmuştur. Sonuç olarak, hangi teknoloji kullanılırsa kullanılsın, teknolojiyi elinde tutan, geliştiren ve kontrol edenlerin ekonomik olarak gelişmiş olduğu, yaşam koşullarının daha müreffeh olduğu ve kısacası özellikle verimlilik açısından rakiplerin gerisinde kaldığı söylenebilir (Karadeniz, 2016).

Teknoloji insanlara çeşitli zenginlikler sunar ve bunlar arasında kaynakların kullanılabilir hale gelmesine işlevsel kapasitenin artırılması, zaman kazandırması, maliyet avantajı sağlar ve çevreyi güzelleştirmesine yardımcı olur. Teknoloji, insanların doğa ile etkileşmesini ve bağ kurmasını sağlayan bir gelişme olmuştur (Öktem ve Akkaya, 2013). Kısacası teknoloji, bir amaçdan ziyade aynı zamanda araçtır. Bir ülkenin politikası yalnız teknolojik kalkınma ile belirli olması yeterli değildir. Amacın yerinde şekilde tespit edilmesi, hedefin belirlenmesi sonrasında yaşanan önceliklerin verilmesi ve sonuç odaklı çalışma hakkında daha iyi bir uzlaşım biçimi görülebilir (Öktem ve Akkaya, 2013).

2.1.8. Teknolojinin rehberi: Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT)

Teknoloji politik açıdan değerlendirilirse, teknolojinin milli amaçlarını korumaya yönelik ve özellikle de vazgeçirilme özelliği baskın olarak kullanılmaktadır. Sonuç olarak, teknoloji hangi açıdan ele alınıp değerlendirilirse değerlendirilsin, öncelikle herhangi bir ülke teknolojiyi elinde tutan, onu büyüten ve ona hükmedenlerin özellikle verimlilik konusunda rakiplerini geride bırakarak, ekonomik olarak daha ileri olduğu ve daha gösterişli yaşam koşullarına sahip oldukları, kısacası daha rahat koşullarda yaşam sürdükleri söylenebilir (Karadeniz, 2016).

Teknolojinin amacının ilk başlarda daha rahat, daha serbest bir şekilde ayak bağı olunmadan yaşama arzusu olduğu rahatlıkla söylenebilir. Teknolojinin zamanla ortaya çıkmasının sebeplerinden en önemli nedeni insani gereksinimlerdir. İhtiyaçların daha iyi bir şekilde karşılanması için yeni yol ve yöntemler arayışına girilmiş ve bu sayede insan gücünü azaltmak ve kol gücü yerine makine gücü sayesinde yorucu işleri hafifletmek isteği teknolojinin ortaya çıkmasında rol oynamaktadır (Şimşek ve Akın, 2003).

2.1.9. Geçmişten günümüze teknolojiye ayak uyduran kavram: Bilgi Toplumu

Sanayi toplumu sonrasında ortaya çıkan yeni devirde “bilgi toplumu”, “bilişim toplumu”, “bilgi çağı”, “bilgi ekonomisi” ve “sanayi sonrası toplum” gibi bahsettiğimiz birçok çeşitli kelimelerle ifade edilmektedir. 18. yüzyılda sanayi devriminin başlamasında temel sonuç buhar motoru görüldüğünde, 21. yüzyıl bilgi çağının oluşmasında ise yerini bilgisayar ve internetin yükselişe geçtiğini ve çok büyük bir başarıyı yakaladığı görülmektedir (Betz, 2010). Bilgi toplumu, öncelikle bilgiyi kullanmasını bilmeli, bilgiye değer veren ve üretebilen toplum türü olarak değerlendirilmektedir. Bu yeni nesil toplumlar, bilgi ve teknolojiyi ayrıntılı şekilde faydalanmayı bilen aktif bir yapıdadır (Bolat, 2007).

Yazılım, donanım, bilgisayar ve iletişim modelleri kapsayan bilgi teknolojileri bu devirde insan ömrünün tarih boyunca gelişen toplumların zeminini oluşturmaktadır. (Bensghir, 1996). İlkel zaman öncesi devirden bugüne kadar insanoğlu sosyo-ekonomik olarak farklı evrelerden atlamıştır. Yerleşik hayat ile başlayıp tarım ve sanayi evrelerine, sanayi ve sanayi devrimi sonrası görülen buharlı makine sayesinde; bilgi toplumu evresine geçilmesi de bilgi teknolojileri kavramı sayesinde olmuştur (Aktan ve Vural, 2005).

2.1.10. Girişimcilerin İnovasyon yoluyla elde ettiği sonuç: Verimlilik

Verimlilik üretime giren girdilerin bu sürecin sonunda üretilen hizmet ve malların kalite ve kaynaklar olarak ifade edilebilir (Karaaslan ve Tuncer, 2010).

Elde edilen toplam kar ve cari kavramlarını kapsayan bu süreçte kullanılan fiziki girdiye orana verimlilik denir.

Verimlilik, günümüzde gelişen teknoloji ile seri üretim tekniklerinin birlikte kullanılmasının bir sonucudur (Bolat, 2007).

2.1.11. İnovasyon faaliyetlerinde yenilikleri tasarlayan bilim: Mühendislik

Yenileşim sürecinde kullanılan kavramlardan söz ederken, özellikle de yenileşim kalitesi için mühendisliğin yeri önemi ve yeteneğinden bahsetmemek büyük bir eksiklik olur. Mühendislik yapılan tetkiklerin ve yeni oluşturulan ürünler hakkında doğrudan ilişkisi vardır, yani mühendislik yeni teknoloji üretmez, kullanılmamış teknolojiyi veriler ışığında

ürünlere, işlemlere ve hizmetleri geliştirmek ve değerlendirmek için yerleştirir (Betz, 2010).

Mühendislik, yeni görüşlerin ayrıştırılması ve tasnif edilmesi için bir yöntem ortaya koyar ve bu yöntemin altyapısının oluşmasına yardımcı olur. Mühendislik, teknolojiyi kullanılabilir hale getirmeye çalışır. Başka bir deyişle, mühendislik mevcut teknolojilerin kullanımını daha da kolaylaştırır (Karadeniz, 2016).

2.2. İnovasyon Konuları Üzerine Genel Bir Bakış

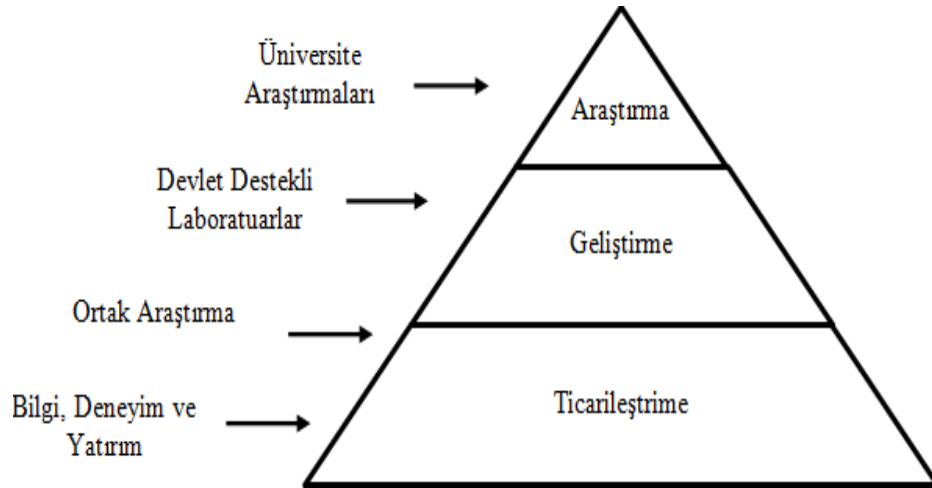
2.2.1. İnovasyonun tanımı ve inovasyonla uyumlu kavramların değerlendirilmesi

İnovasyonun tanımından bahsetmeden önce İnovasyon kelimesine yakın anlamları olan yenilik, İnovasyon ve yenilikçilik kelimelerinin ne anlama geldiğine değinilmesi gerekir. Yenilik, Kanun'da sosyal, ekonomik faydalara ve çıkara dönüşebilecek yeni ürün, hizmet, yöntem, süreç, uygulama veya iş modeli düşüncesi fikri ile bunların ortak sonuçları olarak tanımlanmıştır (Afuah, 2003).

İnovasyon literatürünün incelenmesi, yenilikçi aktiviteyi neyin oluşturduğuna ilişkin görüş ve yaklaşımlarda muazzam bir çeşitlilik olduğunu doğrular ve ayrıca disiplinin kendisinde var olan bazı kafa karışıklıklarının altını çizer. Karışıklık, birçok tanımın, dikkati yeniliğin temel bileşenlerinden saptırabilecek ve uygulanmasını zorlaştırabilecek çevresel kavramları tanıtmamasından kaynaklanıyor gibi görünmektedir. İnovasyonu açıklamak için birçok tanım önerilmiş ve sonuç olarak terim daha fazla belirsizlik kazanmıştır (Elbaz vd. 2013). İnovasyon, yeni prosedürlerin, çözümlerin, ürünlerin ve hizmetlerin yanı sıra yeni yöntemlerin geliştirilmesi yoluyla kuruluşa ve tedarikçilerine ve müşterilerine katma değer ve bir dereceye kadar yenilik sağlayan bir süreç olarak tanımlayabiliriz (Elbaz vd. 2013).

Yenileşim yalnızca yeni oluşturulan bir ürün ile sınırlı olmayacak kadar uzun bir kavramdır. Afuah'a göre genellikle yeni üretime geçen bir ürün için yenileşim nitelemesinde bulunduğu söylemektedir. Buraya kadar değinilen açıklamalarda, değerlendirilmeler neticesinde yeniliklerin yenileşim yolunda bir dayanak oluşturdukları söylenebilir. Ancak her yenilik yenileşim sayılmaz iken; her yenileşimin yeni bir yenilikten oluştuğunu söyleyebiliriz.

TDK, yenilik kelimesi yenileşim tanımını anlatımındaki kelime açıklaması az bulunması sebebiyle, yenileşim kelimesinin diğer tabiri olan “İnovasyon” sözcüğünün kullanılmasını teklif etmiştir.

Şekil 2.1. İnovasyonun üç temel aşaması

Sonuç itibariyle İnovasyon kelimesinin yenileşim sözcüğünü karşılamada yenilik kelimesin kullanılmasından daha uygun olduğu söylenmeye çalışılsa da yine de belirli eksikliklerinin de olduğu ifade edilebilir. Sonuç olarak, yenileşim kelimesinin Türkçe karşılığı olarak “yenilikçilik” kelimesi tavsiye edilmektedir.

Yenileşim kelimesi “renew” (yenilenmek) ve “alter” (değişmek) anlamına gelen Latince “innovatus” sözcüğünden gelmektedir (Jain vd. 2010). Yenileşimi değiştirmek, risk almak, bilinen bölgenin dışına çıkmak anlamında algılayarak yenileşimin daha çok değişim disiplini olması üzerinde durmuştur (Barker, 2001)

“İnovasyon” yerine “yenileşim” terimi, “yenileşim” ve “yenileşim” terimleri daha uygundur çünkü 2005'te OECD ve Eurostat tarafından yayınlanan Oslo Kılavuzları'ndaki tanımları tam olarak karşılayamazlar. Bir tanım uluslararası kabul görmüştür. Oslo Kılavuzundaki yenilikler; “yeni veya önemli ölçüde değiştirilmiş ürünler (mallar veya hizmetler) veya süreçler; yeni bir pazarlama yöntemi; veya iş uygulamaları, işyeri organizasyonu veya dış ilişkilerde yeni bir organizasyon yönteminin benimsenmesi”. Yenilik sadece teknoloji ile olmadığı gibi yeni ürünlerle de sınırlı değildir (Karadeniz, 2016).

Tinnesand (1973) yılında 188 yayını derleyerek İnovasyonun tanımıyla ilgili çalışmasının sonuçlarını yayınlamıştır. İnovasyon kelimesinin anlamlarını yorumlayarak elde ettiği bulgular şu şekilde özetlenebilir (Aktaran Cumming, 1998):

Şekil 2.2. İnovasyonun gücü

- Yeni bir fikir % 16
- Yeni bir fikrin başlangıcı % 36
- Buluşun başlangıcı % 14
- Varolan fikirlerden farklı fikirler % 14
- Buluş % 9
- Yaygın davranışı bozan fikirlerin oluşturulması % 11

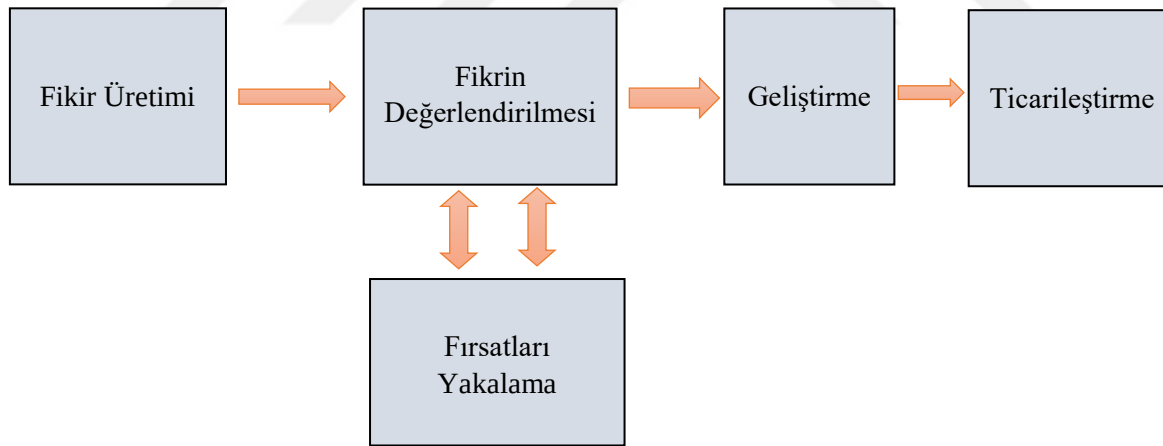
2.2.1.1. Yaratıcılık

Yaratıcılık; birbiriyle uyumlu olmayan sahalara ait unsurların arasında benzerlik kurmaya çalışma, kısacası yeni fikirler oluşturma yeteneği ve bildiğimiz şeyleri yeni birleşimler halinde kullanma yeteneği olarak tanımlanabilir (Barker, 2001). Yaratıcılık, yeni fikirler ortaya koymak ya da var olduğu kabul edilen fikir ve düşünceler arasında yeni fikirler oluşturmak için olmayan bir şeyi hayal edebilme, herkesten farklı fikirler oluşturularak yapabilme sürecidir (Fisk, 2011). Kısacası herkesin gördüğü ana unsuru sizlerin farklı

görebilme durumudur. Tek bir alan üzerinden değil iletişim halinde olduğunuz her alandan da yaratıcılık fikirleri düşünebilirsiniz.

Yaratıcılık doğadaki olağan günlük malzemelerden, cisimlerden yola çıkarak yeni özgün fikirler üretebilme, tecrübe ve uyarlama yaparak yeni birşey oluşturulabilme becerisidir. Yenileşim bir süreçtir. Yaratıcılık ise, bu süreç için uygun koşulların yeni çözümler ve önerilerin sağlanmasını sağlayan yeteneklerdir (Barker, 2001).

Fisk'e göre (2011) yaratıcılık, İnovasyonun başlangıç aşaması olup ancak işin diğer tarafını da etkilemektedir. Yaratıcılık fırtınalı havada kuru bir ağacın yanması gibi bir kere başladı mı sonrasında durdurulamaz, büyür ve devam eder. Daha sonra yanındaki diğer ağaçlara ateşi sıçrayarak onların da yanmasını şeklinde devam etmektedir. Yeni bir ürün oluşturmakla o yeniliğin dünyadaki boyutlarda yaratıcılık kullanıldığını ve bakış açılarına göre var olan tabuları uyma zorunluluğu hissettirmeyen bütün cisimler, birbirinden farklı eşleşme de olsa yaratıcılığın düşünme süreci, sorun çözme yaratıcılığın gelişimini desteklemektedir.

Şekil 2.3. İnovatif fikrin ticarileştirilme aşamaları

Yaratıcılık, bireysel anlamda yalnızca fikir yürütme ile ilgili değildir. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur." sözünden de anlaşılacağı üzere yüksek motivasyon ve yüksek üretim fikirlerin zihinsel özverim ve yaratıcılık için önemli bir ayrıntıdır (Karadeniz, 2016)

2.2.1.2. İcat ve buluş

İcat, en kısa anlamıyla yeni teknolojinin oluşturulması yaratılmasıdır (Betz, 2010). Buluş yeni bir teknoloji düşüncesidir ve bir yeniliğin ortaya çıkmasındaki yolunu açmaktır; yenileşim ise yeni ileri teknoloji ürünün, hizmet ve işlemlerin pazarlanmasıdır (Betz, 2010). İcat, “yeni bir şey yaratma, oluşturma, bulma veya buluş”; icat etmek “ilk kez yeni bir şey yaratmak”; buluş ise “ilk defa yeni bir şey ortaya koymak, icat” anlamına gelmektedir (TDK, t.y.). Bu tanımlardan yola çıkılırsa icat ve buluşun aynı anlamları oluşturduğu, iki kelime de birbiri ile kullanıldığını söyleyebiliriz.

Afuah’a (2003) göre de yeni bir fikir, yeni bir icat veya örgütsel bir değişim, yenileşim için ancak bir başlangıç olabilir. Barker (2001) icat ile yenileşim arasındaki farkın, icadın yalnız piyasaya arz edilmesi halinde bir yenilik oluşturacağını belirterek her icadın bir yenileşim olamayacağını belirtmiştir.

2.2.1.3. Keşif

Keşif, “ortaya koyma, meydana çıkarma” ve “daha önceki zamanlarda hiç kimse tarafından bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılması” anlamlarına gelmektedir (TDK,t.y.). Örneğin, Amerika kıtasının keşfedilmesinde olduğu gibi; zaten keşif var olan bir şeyin yeniden bulunması olarak tanımlanır. Buluştan farklı olarak keşifte yeni bir ürün ortaya konulmaz, yalnızca bulunur. Keşifte yaratıcılık sonuçtan ziyade daha çok sonraki zamanlarla alakalıdır. Petrolün yer altında bulunması, yeni bir cevherin bulunması örneğinde olduğu gibi keşifte yeni bir ürün yaratılmaz, sadece bulunmaktadır. Yapılan uzun gözlemler sonucunda yeni bir gezegenin bulunması için de durum aynı olmakla birlikte, bu hareketlilik bir keşiftir (Karadeniz, 2016).

2.2.3. İnovasyonun tarihsel süreci

Hepimizin bildiği gibi, İnovasyon kavramı 1911'de Schumpeter'in klasik tanımıyla akademik literatürde kullanılmaya başlandı. Son yıllarda İnovasyon şirketler ve ülkeler için bir gerçeklik haline geldi. Bugün, organizasyonlar küresel rekabetle karşı karşıyadır. Bu nedenle, "yenilik" şirketlerin rekabet içinde hayatta kalması için şarttır.

Tüm dünyayı etkileyen 1929 yılındaki büyük ekonomik kriz tüm ekonomik politikaları, dengeleri değiştirmiş ve bu değişimler haliyle Türkiye’de de etkisini göstermiştir. 1932 yılından sonra devlet politikaları ön plana çıkmakta ve devletçiliğin sanayi alanında etkin rol oynamaktadır (Öztürk, 2008).

1930-1950 tarihleri arasında özel sektörün yeterli olmadığı alanlarda devletin bu alanlara müdahalede bulunmasını amaç edinen devletçilik politikası gündem konusu olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte, özel sektörün üretin faaliyetini geliştirmesi için, Beş Yıllık Sanayi Planı yapılmıştır. Hem sermaye yetersizliği hem de nitelikli emek yetersizliği bunun yanı sıra uluslararası gelişmelerdeki arzulan düzeyi engelleyici faktörlerdir. Fakat bir dönem öncesi ile kıyaslandığında özel sektör girişimciliği konusunda ilerlemeler kaydedilmiştir (TÜGİAD, 1993).

1970’li yıllara gelindiğinde; bildiğimiz klasik iktisat doktorinine göre tamamen farklı bir bakış açısı geliştirilmiş, serbest ekonomiye geçiş ile küreselleşme tam zamanında gerçekleştirilememiş, bununla alakalı özellikle ülkede bürokrasi anlamında gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Zor da olsa, ancak 24 Ocak 1980 Kararları hayata geçirilmiştir (Öztürk, 2008). Bu kararların uygulama alanlarının oluşturulmasına zemin hazırlanmıştır.

2.3. İnovasyon Yönetiminin Yaşamsal Döngüleri Hakkındaki Süreçler

İnovasyon (yenilik) politikaların da başarılı bir şekilde netice elde etmemiz için İnovasyon aşamasının iyi irdelenip ortaya konması ciddi önemli bir konu haline gelmektedir (Göydağ, 2019).

İnovasyonda iki ana unsur yer almaktadır. Bu ayaklar; sosyal-ekonomik ve yenilik (iktisadi) eder ortaya koyma olarak düzenlenmektedir. Bu manada dar çerçevede yeni fiki, İnovasyon ve beyanların öne atılmasından bu tezlerin ticari sürece ulaşmasına deign uzayan bir akış olarak devam etmektedir. Başkaca geniş çerçevede irdelendiğinde İnovasyon, tüketicilere sunulduktan sonra bu düşüncüyü ortaya çıkaran şirket (firma), kurum/kuruluşlara yapılan faydalı ya da faydasız geri bildirimlerin bütün faaliyet aşamasında gösterilmesiyle devamlılığı önemle arz eden ve harekteli bir dönüşüm süreci olarak önümüze gelmektedir (Aygören, 2011).

İnovasyon aşaması; araştırma ile başlayıp geliştirme, uygulama ve ticarileşme olarak bir bütün halinde dört aşamadan oluşan ve bir diğer İnovasyon döngüsü, şekil 2.4’de aşağıda bahsedildiği üzere; avantajlardan faydalanmak için, doğru seçim süreciyle başlayıp, bilgilere ulaşılma bunlara ilgili çözüm önerileri ve ticari aşama ile devam edip son olarak da öğrenme olmak üzere altı aşamadan oluşmaktadır (İraz, 2010; Elçi, 2007).

Şekil 2.4. İnovasyon Döngüsü/ Süreci Aşamaları (Elçi, 2007)

Şekil 2.4.’de gösterilen altı İnovasyon süreci alt başlıklar halinde açıklanmaktadır. Bu açıklamalar kapsamında varlığı konu hakkındaki durumun daha da iyi kavranılması açısından büyük önem göstermektedir.

2.3.1. Firmaların kariyer fırsatları ve imkanlar çerçevesinde faaliyet yönetimi süreci

Gelişmeye açık olup kendini geliştirmek isteyen ve kendini bir şekilde geliştirmeyi tamamlamış firmalar, yeni fikirler ve bilgi çerçevesinde gelişmek için gözledikleri fırsatları her zaman değerlendirmeli ve en doğru şekilde buldukları fırsatları analiz etmeleri gerekmektedir. Karşılaşılan imkanlar Ar-Ge birimlerinden, şirket çalışanlarına, müşteri arzından, oluşan piyasa koşullarına ve rakip firma personellerinden gelmektedir. Ortaya yenilik koymak isteyen firmaların yenilikçi düşünce ve fikirlerini yorumlayabilmesi için aşağıda sunulmuş imkanları en doğru şekilde uygulaması gerekir (Dam, 2017):

- Firma nezdinde bulunan fikirler ve yenilikçi bilgi
- Tüketici gereksinimleri,
- Rakip şirket faaliyetleri,
- Gelişim ve Teknolojik yenilik,
- Üretim faaliyetinde bulunanlar,
- Araştırma Geliştirme (Ar-Ge) çalışmalarının analizleri,
- Kanun, yönetmelik ve yeni düzenlemeler veya standartlara uyma mecburiyeti firmalar için avantaj olarak görülmektedir.

Bu bağlamda şunu da söylemek gerekir; dünya ticaret pastasında pay sahibi olmak isteyen, ticaret piyasasında faal olmak isteyen, rekabet kuvvetini kazanmak isteyen şirketler buldukları bu tarz imkanları en verimli şekilde bir an önce analiz edip faaliyete çevirmeleri gerekmektedir (Göydağ, 2019).

2.3.2. İşletmelerin stratejik planlama yapma hakkındaki süreci

Faaliyetleri ile İnovasyon ortaya koymak isteyen şirketler kaynak temininden ziyade bu faaliyetlerden önce yakalanan avantajlar kapsamında kendileri için en değerli olanı tercih etmeleri önem arz etmektedir (Elçi, 2007).

Bu bağlamda şirketler buldukları fırsatlar içinden ihtiyaç duyulan bilgileri temin etmeden önce kendi açılarından en faydalı buldukları düşünceleri tercih etmeleri stratejik seçim çerçevesinde yorumlanmaktadır. Yapılacak stratejik tercihleri en fazla etkileyecek öge tüketicilerdir. Tüketicilerin istekleri bu doğrultuda, firmaların stratejik tercih konusunda odak noktası olmuştur. Çünkü; tüketici kaynaklı planlamalar ve faaliyetler firmalara büyük avantaj sağlamaktadır (Göydağ, 2019)

2.3.3. Bilgi yönetiminin kullanımı hakkındaki süreci

Firmaları rekabet koşulları bağlamında yürütmeye çalışacak İnovatif fikirler ve düşünceler için pratik safhasına geçmeden önce büyük oranda kaynak ayrımı yapılmak zorundadır. Bu bağlamda yapılacak ilk iş gerekli bilgi ve belgelerin derlenerek bir araya getirilmesi

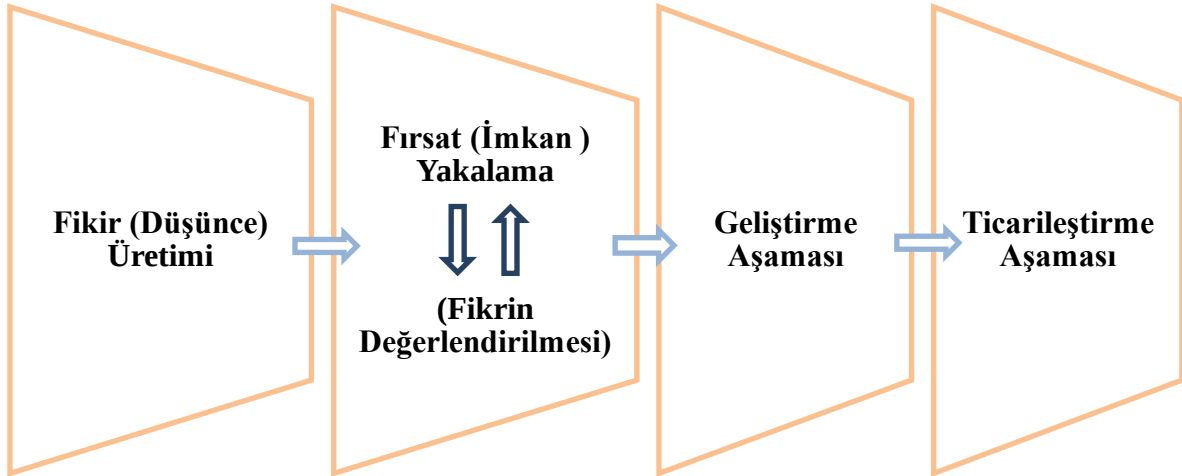
gerekmektedir. Öncelikli olarak bu bilgilerin basılı döküm olması büyük önem göstermekte, sözlü olan bilgiler ise firmalar için önem arz etmektedir. Bu kapsamda İnovasyon ve Araştırma Geliştirme Ar-Ge kapsamında mükemmel, alanlarında uzman, yerli/yabancı birilerini iş sağlama, danışmanlık göreviyle görevlendirmek ya da alanlarında profesyonelleşen kurumlar ve kuruluşlardan bilgi temininde bulunmak (yazılı olmayan) sözlü bilgiler grubunda değerlendirilmektedir. Bunlarla beraber sözlü (basılı olmayan) bilgiler ne kadar fazla basılı hale geçirilirse şirketler yönünden o kadar önemli faydalar sağlamış sayılmaktadır (Elçi, 2007).

2.3.4. Şirketlerin çözümçü yaklaşımlarıyla teşvikin geliştirilme süreci

Bu durumun incelenip araştırılıp geliştirilme gruplarında meydana gelecek olan İnovasyon etkinlikler, son noktaya kadar süren çalışmaların devam ettirilmesi icap etmektedir. Sürekli bilgi sağlanmasıyla birlikte desteklenen İnovasyon etkinliklerini geliştirilme gayretleri, meydana gelecek olan ürünün ya da hizmetin ticari kullanımı ya da pazarlamaya uygun hale getirilmesi süreciyle sürdürülmeye devam etmektedir (Dam, 2017).

2.3.5. Ürünün ticarileşme süreci

Malın hazırlanması veya topluma servis edilmesi üzere üretime hazır haline getirilmesi, elde edilen hizmetin belli başlı deneme yapılma yoluyla hazırlanan test aşaması (pazar testleri gibi) olumlu şekilde geçtikten sonra piyasaya satışa hazır hale getirildiği aşama sırası ticarileşme safhasıdır. Bu aşama sürecinde firmalar ve yahut işletmeler inovasyonun tetkik yoluyla bu aşamada ister kendi olanaklarından yararlanabilir ya da kendine yeni yol çizerek başka olanak yaratabilir, bir başka şekli ile kiralama yoluna başvurabilir ya da farklı şirketlerle anlaşma yoluyla büyük ölçülerde üretim yapabilmektedir (Güleş ve Bülbül, 2004). Bu kapsamda firmalar ürettikleri yeni mal veya hizmetlerin satışında yeni pazar satış yerleri arayışında olmalarından ötürü firmalar için yüksek maliyetli bir süreç olarak görülmektedir (Göydağ, 2019).

Şekil 2.5. İnovatif düşünce aşamaları (Luecke, Richard (2008). Çev.Parlak, 2003/2008)

İnovasyon aşama sürecinde ticarileştirilme aşamalarına tablo 2.5’te yer verilmiştir. 2.5’e baktığımızda İnovasyon faaliyetlerinin hangi süreçlerden yola çıktığını ve nasıl ticarileştiği gözlenmektedir. Bu bağlamda; farklı yeni bir düşünce ortaya atılır, ortaya atılan fikir için imkân yakalanır, fikirden yola çıkılarak yakalanan fırsat önce bütünüyle değerlendirilir, sonra ortaya atılan fikrin nasıl geliştirilir sorusu sorulur ve en son olarak da geliştirdiğimiz yeni ürün hakkında hizmet sektörü ticaretleşme oranı hesaba katılarak son aşama olan İnovasyon döngüsü böylece sonlanmış olur (Göydağ, 2019).

2.3.6. İnovasyon sürecinin belirleyici son süreci: Öğrenmenin Uyum Sağlaması

İnovasyon akışının son aşamaları içerisinde yer alan “öğrenme aşaması” kendinden evvelki aşamalardan geçerek elde ettiğimiz bilgiler neticesinde tüm başarılar veya başarısızlıkları araştırılmak suretiyle katkıda bulunmakla birlikte, tesiri diğer aşama safhalarına yansımaları üzerine şirketler için büyük önem teşkil ettiği bu aşama halini almaktadır (Elçi, 2007).

Bu anlamda, diğer bütün aşamaları etki eden bu öğrenim aşaması yeni fikirleri ortaya çıkaran kuruluşların diğer kuruluşlara karşı mücadele üstünlüğü oluşturmak amacıyla katkı sağlayacak bir firma olarak görülmelidir (Göydağ, 2019).

2.4. Kavramsal Çerçeve İnovasyon ve Girişimcilik Arasındaki Etkileşim

İnovasyonun girişimcilik için artan önemini, araştırmacılar İnovasyonun rolüne ve doğası gereği bir artışın olduğunu ortaya koymaktadır. İnovasyon, girişimcilerin değişimi farklı

bir iş veya hizmet için bir fırsat olarak kullanmasını sağlayan özel girişimcilik aracıdır. Girişimcilik ve yenilik arasında önemli bir örtüşme vardır.

Son yıllarda girişimcilik, meşru bir araştırma ve yönetim uygulaması alanı olarak kurulmuştur. Bununla birlikte, giderek artan bir literatüre rağmen, bilim camiasında hala ortak bir girişimcilik tanımı yoktur ve kavram genellikle gevşek bir şekilde kullanılmaktadır. Bu nedenle, girişimciliğin çok sayıda bakış açısı veya tanımı vardır. İşte bazı tanımlar şöyledir (Elbaz vd. 2013):

- “Girişimcilik, girişimcilerin uygulamalarını inceleyen alandır: faaliyetleri, özellikleri, davranışlarının ekonomik ve sosyal etkileri ve girişimcilik faaliyetlerinin ifadesini kolaylaştırmak için destek biçimleri sağlanır” (Filion, 1997);
- “Girişimcilik, en dar anlamıyla, fikirleri yakalamayı, bunları ürün ve/veya hizmetlere dönüştürmeyi ve ardından ürünü piyasaya sürmek için bir girişim kurmayı içerir” (Johnson, 2001).
- “Girişimcilik, ekonomik faaliyetin oluşturulması veya genişletilmesi yoluyla değer yaratmak için girişilen herhangi bir insan eyleminin sonucudur” (OECD, 2007).

Aslında, bu gerçekliğin tanımlanması genellikle zor olsa bile, girişimcilik yalnızca çok boyutlu bir gerçeklik olarak anlaşılabilir (Elbaz vd. 2013).

Bu nedenle, girişimciliğin yeni girişimlerin kavranması (çeşitli fırsat tanıma biçimleri), başlatılması, geliştirilmesi ve işletilmesi (kaynak oluşturma süreci) ile ilgili faaliyetleri incelediği Shane’in (2003) tanımını benimseyebiliriz. Bu bağlamda çalışmamızın bakış açısı, değer yaratma, yeni bir şirket oluşturma, yeni bir organizasyon, yeni bir pazar veya yeni bir ürün veya hizmet açısından ifade edilebilecek buluş kavramına odaklanmaktadır. Girişimcilik, bireylerin fark ettikleri fırsatları takip etmek için hareket ettikleri insani failliği içerdiğinden, girişimcilik üzerine yapılan birçok araştırma, bireysel girişimcilerin yeni iş yaratma için yukarıda belirtilen fırsatları nasıl fark ettiklerinin bilişsel yönlerine odaklanmıştır (Baron, 2007/2008). Aynı şekilde, yerleşik şirketlerde birçok yeni girişim başlatıldığından, şirket düzeyinde ortaya çıkan kurumsal girişimciliğe odaklanan geniş bir araştırma segmenti ortaya çıkmıştır. Ayrıca, yerleşik şirketler içindeki daha yakın tarihli araştırmalar, kurumsal yenilik faaliyetleri de dahil olmak üzere daha geniş bir şekilde girişimciliğe odaklanmıştır (Elbaz vd. 2013).

2.4.1. Yenilik ve girişimcilik

Girişimcilik ve İnovasyon arasındaki kavramsal ilişki literatürde uzun yıllardır tartışılmaktadır. Nelson'a (1993) göre İnovasyon, “firmaların kendileri için yeni olan ürün tasarımlarını ve üretim süreçlerini ustalaştırdıkları ve uygulamaya geçirdikleri süreçleri” kapsar.

Teknolojinin yükseltilmesi veya becerilerin geliştirilmesi, kaynakların daha verimli kullanılmasına veya daha yüksek kaliteli çıktılara yol açabileceğinden, ancak yeni ürünler veya patentlere zorunlu olmadığı sürece, yenilikçi girişimcilik bağlamında bu tür geniş bir yenilik anlayışı özellikle anlamlıdır. Bu nedenle Lundvall (2007), İnovasyon hakkında düşünürken yüksek teknoloji önyargısından kaçınmanın önemli olduğunu vurgulamıştır.

Farklı girişimcilik türlerinden bazıları şunlardır: (Nissan vd. 2011).

Birincisi, Schumpeter'in (1911, 1950) tezini takip eden yenilikçidir. Schumpeter, girişimcilik faaliyetinin yeni bir ürünün, organizasyonun veya sürecin tanıtılmasında İnovasyonu içerdiğini ve bir yıkım süreci oluşturduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla girişimci, yenilikleri başlatan ve uygulayan bir aktördür (Elbaz vd. 2013).

İkincisi, kâr fırsatlarından yararlanan girişimcidir (Kirzner, 1973, 1999). Kirzner, bir girişimcinin kâr fırsatlarından yararlanmaya çalıştığı konusunda Schumpeter ile aynı fikirdedir, ancak Schumpeter'in görüşünün aksine Kirzner, girişimcinin geçmişteki hatalardan ders çıkardığını ve bunları düzeltmeye çalıştığını ve piyasayı dengeye doğru sürüklediğini söyler.

Üçüncüsü, belirsizlik unsuru dikkate alınmalıdır (Knight, 1921). Knight, belirsizliğin girişimciler tarafından dikkate alınan önemli bir faktör olduğuna inanarak risk ve belirsizlik arasında ayrım yaptı. Bunu hesaba katmak ve belirsiz bir dünyada kararlar almak zorundalar. Karları, bu belirsizliğe katlanmanın bir ödülüdür yorumunda bulundu.

Dördüncüsü, üretken ve üretken olmayan girişimcilikler de dikkate alınmalıdır (Baumol, 1990). Baumol'un bakış açısından, girişimciler yaratıcı ve ustadır; varlıklarını, güçlerini ve varlıklarını artırmak için en etkili ve uygun yolları ararlar. Prestij çevrelerindeki mevcut çevre, kararlarında önemli bir etkiye sahiptir (Farinos vd. 2011).

Son olarak, Drucker (1998) perspektifini hesaba katmak da ilginçtir. Drucker, İnovasyonun girişimcilik faaliyetinin merkezinde yer aldığına ve birçok girişimcinin faaliyetlerini İnovasyon sayesinde gerçekleştirdiğine dikkat çekmektedir. Şirketin stratejik büyümesinde ve girişimciliğin teşvikinde dikkate alınan faktörlerden biri de yeniliktir.

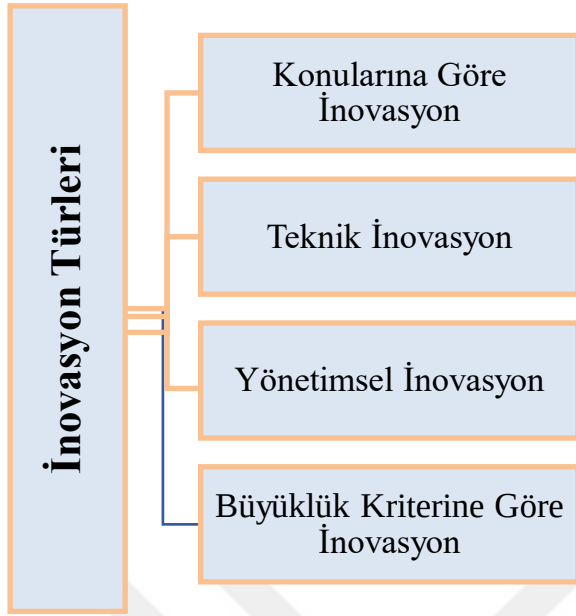
Girişimciler fırsatlar arar ve yeniliklerin başarılı olabilecekleri araçları sağlarlar. Kurumsal girişimcilik genellikle yeni bir fikrin, yeni ürünlerin, yeni bir organizasyon yapısının, yeni bir üretim sürecinin veya mevcut bir organizasyon tarafından (veya içinde) yeni bir organizasyonun kurulmasını ifade eder. Bu perspektiften, İnovasyonun bir geri bildirim etkisi yaratarak faaliyetlerini teşvik edeceğini varsayabiliriz. Yani girişimcilikler yenilik yapar ve yenilikler diğer girişimcileri faaliyetlerini gerçekleştirmeleri için teşvik eder.

Girişimcilik ve yenilikçilik sistematik davranışlar olduğundan, örgütlerin bunları operasyonlarına dahil etmek için sistematik çabalar gerektirdiğini söyleyebiliriz (Drucker, 1994). Bunların sonucunda; Girişimcilik ve yenilikçilik, kuruluşlarda süregiden, günlük uygulamalar olarak görülmelidir.

2.5. İnovasyon Kavramının Dinamikleri: Gruplandırmalara Göre Türleri

Kaynaklarda karşımıza çıkan İnovasyon kavramı birbirinden farklı gruplara tabi olmaktadır. Bilinen belli başlı İnovasyon gruplandırması bulunmakla birlikte literatürde İnovasyon gruplandırmaları genel olarak işlev (konu) ve makro kriterlerine göre ikiye ayrılmıştır. Makro kriterine göre İnovasyon, kökten İnovasyon ve dereceli İnovasyon olarak iki kısımda sınıflandırılırken, işlevsel gruplandırma veya konularına göre İnovasyon çeşitleri ise (ürün, aşama, tanıtma, organizasyonel (yapısal) ve tecrübe) olmak üzere beş gruptan oluşmaktadır (Hobikoğlu, 2009; Oslo Kılavuzu, OECD, EUROSTAT, 2005). Ayrıca literatür kaynaklarında İnovasyon gruplandırılmasında karşımıza çıkan başka ayrımlar arasında idari (yönetimsel) ve teknik İnovasyon şeklinde de görebiliriz (Damanpour ve Evan, 1984).

Günümüzde literatür İnovasyon gruplarına baktığımızda Makro iktidarın yerini mikro iktidara bıraktığı bu süreçte kalkınma ajansları yerel ve bölgesel kalkınmanın sağlanmasında kullanılan önemli araçlardan biri olarak yerini almıştır (Urhan ve Sandal, 2016).

Şekil 2.6. İnovasyon Türleri (Hobikoğlu, 2009; Elçi, 2007; Oslo Kılavuzu, OECD, EUROSTAT, 2005; Damanpour ve Evan, 1984).

Literatürde İnovasyon türleri farklı biçimde sınıflandırılmış olsa da genel itibariyle Şekil 2.6’da da gördüğümüz gibi konularına göre, teknik, yönetimsel (idari), büyüklük kriterine göre İnovasyon şeklinde dört değişik gruplandırmaya tabi tutulmaktadır. Bunlarla beraber İnovasyon türleri içerisinde ürün, süreç, pazarlama, deneyim (konularına göre), organizasyonel, kökten (radikal), artımsal (büyüklük kriterine göre) şeklinde İnovasyon türleri olarak toplam dokuz değişik İnovasyon şekli bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde İnovasyon gruplandırmalarını alt başlıklar şeklinde incelemek konunun kavranması açısından daha yararlı olacağı düşünülmektedir (Göydağ, 2019).

2.5.1. Piyasalarda değişim oluşturan kavram: Yıkıcı (Radikal) İnovasyon

Köklü (Radikal) İnovasyon adından da anlaşıldığı gibi Radikal (köklü) fikirler ortaya çıkarak oluşan ve önceki dönemlerde hiç uygulanmamış olan hizmet, denenmemiş ürün veya faaliyetlerin uygulandığı İnovasyon çeşididir. Bu bağlamda, bu İnovasyon tarzında müşterilerin talep ve istekleri önemli düzeyde değişikliklere vesile olan, üzerinde değişiklik yapılan ürün, hizmet veya faaliyetlerin düzenlenmesi, geliştirilmesi ve aynı zamanda ekonomik manada yarara dönüştürülmesi müşahade edilmektedir (Elçi, 2007).

Bunlarla beraber Radikal köktenci İnovasyonda daha önceki zamanlarda değinilmemiş herhangi bir durumun ortaya çıkarılması konusu geçmesi ve mevcut ortamda olan

teknolojik ürünler, hizmet ya da etkinliklerini ortadan kaldırmaktadır yani radikal İnovasyon var olanı pazar alanından yok etmektedir (Hobikoğlu, 2009).

Başka bir deyişle radikal İnovasyonda daha önceleri piyasada var olan bir ürünün teknolojik açıdan başka bir deyişle yerine ondan daha iyi bir seviyede ürün meydana getirilmektedir. Bu İnovasyon çeşidinin kelime manasına baktığımızda “kökten/köklü” manaları ifade etmektedir. Bu nedenle kelime manasından da anlaşıldığı gibi radikal (kökten/köklü) İnovasyonda ürünün kullanım özelliklerinde köklü değişiklikler olmakla beraber bu İnovasyonu başarılı olan firma veya firmalar başka devletler açısından üretim maliyetleri fazla gibi görünse de ürün üretim aşamasını geçtikten sonra piyasaya sunulması durumunda pazarı etkisi altına alma gücü, global yarış ortamında rakip şirketlerin önüne geçerek firmalara karşı avantaj sağlayıp büyük ölçüde iktisadi ve ticari fayda avantajı sağlaması mümkün olacaktır. Bu bağlamda radikal İnovasyonla ürün, hizmet ve faaliyetlerle katma değer ortaya çıkmaktadır (Göydağ, 2019).

Radikal İnovasyon türüne örnek olarak (cep telefonları, insansız hava araçları, kredi kartları) sunulmaktadır.

Bir İnovasyonun radikal İnovasyon ya da başka bir ifadeyle “yıkıcı İnovasyon” olabilmesi için aşağıda belirtilen koşulları bulundurması gerekir (Leifer vd. 2000):

- Hizmet, ürün veya faaliyet meydana getirilirken maliyetlerde %30’dan daha fazla bir eksilme olması gerekmektedir.
- Ürünün performans özelliğinde beş ve daha fazla iyileştirme yapılması,
- Bir ürün, tamamen yeni içeriklere hizmet veya faaliyet performans özellikleri itibarıyla sahip olması.

2.5.2. Mevcut ürün üzerinden ilerleyen faaliyet: Kademeli (Aşamalı) İnovasyon

Adından da anlaşılacağı gibi “Kademeli İnovasyon” çeşitleri eldeki mevcut teknoloji kullanılarak eldeki ürünü değiştirmek, geliştirmek veya temelinde yeniden değişiklikler yapılarak ortaya çıkan İnovasyon faaliyetleri şeklinde tanımlanmaktadır (Hobikoğlu, 2009).

Dolayısıyla aşamalı İnovasyon tabirinde, üründe katma değer yaratılmadan sadece var olan ürün büyütülmesidir. Bu İnovasyon türüne örnek olarak iphone şirketine ait olan İOS 12 işletim sistemi, intel şirketinin üretmiş olduğu pentium 9 (i9) çekirdeğe sahip bilgisayarlar gösterilmektedir (Göydağ, 2019).

Artımsal İnovasyonun bazı belirgin özellikleri ve dikkat edilmesi gereken maddeler aşağıda yer verilmektedir (Parlak, 2003/2008):

- Yatırımlar açısından riski hesaba katılarak daha düşük olup hızlı sonuçlar vermektedir,
- Daha az risk bulundurduğundan, belirli zaman aralıklarına ayrılmış olan bütçelerle yapıldığından belirli bir zaman zarfında sonuç vermesinden dolayı büyük şirketler bile bu İnovasyon çeşidini kullanmaktadır.
- Şirketler tarafından düzenlenen uygun stratejilerle hedeflenen büyümeye ulaşmak için yeni ürünler elde etmek ve yeni birimlerin oluşması için gerekli zemin hazırlamaktadır.
- Kökten/Radikal İnovasyon ile kademeli İnovasyon arasında tercih yapmak icap ettiğine balans ögesine dikkat edilmesi gerekmektedir.
- Firmalar Kademeli (Aşamalı) İnovasyon seçimlerinde ürünlerimeydana getirilirken tüketicilerehitap etmeyengöz zevklerini rahatsız edecek arajmanlardan uzak durmalarıgerekmektedir.
- Maliyet yükü daha az ve güvenilir olmaktadır.

2.5.3. İnovasyon literatürünün vizyonunu elinde tutan etki: Ürün İnovasyonu

Ürün İnovasyonu, diğer İnovasyon türleri açısından en çok araştırılan tür arasında yer almaktadır. Bu alanda yapılan yenilikler, ana ürüne gerçek anlamda değer katabilecek destekleyici ürünler veya hizmetler etrafında süregelmiştir. Ürün İnovasyonu yeni ürün ve hizmetlerin var olan mal ve hizmetler açısından işlevinde ve kullanıcı özellikleri yönünden yapılan önemli ölçüdeki geliştirme ve iyileştirmeler biçiminde ifade edilmektedir. Bu geliştirme ve iyileştirmeler: ürünün teknik özelliklerinde, değerlendirilen malzemelerde, kullanıcı odaklı kolaylıklar sağlamak şeklinde görülmektedir (Oslo Kılavuzu, OECD, EUROSTAT, 2005). Ürün İnovasyonu alanındaki değer katabilecek yenilikler sunulması

bakımından ürünün kalitesine kadar her kavramı kapsamaktadır. Bu İnovasyon türü yalnızca ürünlerde yapılan İnovatif faaliyetleri içermemektedir, buna ek olarak yapılan mal ve hizmetlerdeki yenilikler de ürün İnovasyonu kapsamında düşünülmesinde fayda vardır (Göydağ, 2019).

Ürün bazında ürün İnovasyonuna örnek olarak taşınabilir şarj cihazları, kablosuz mouse ve klavyeler, evlerimizde bulunan ve fazla yer işgal etmeyen kolay açılır-kapanır ranza sistemli yataklar yerilirken, hizmet bazlı değerlendirirsek, herhangi bir ürün aldığımızda garanti süresi çerçevesinde ücretsiz olarak, montajı ve servis bakımı internet üzerinden (Örnek: E- Devlet) temin edilen resmi evraklar örnek olarak verilebilir. Ürün İnovasyonun ana temeli, tanımda değindiğimiz gibi ana ürüne önemli bir nitelik katmaya çalışmaktır (Göydağ, 2019).

2.5.4. İnovasyon faktörünü etkileyen pazarlama inovasyonu

Ürünleri dışardan gözlemlediğimizde üretilmesi planlanan, kısacası ürün reklamlarında, ürün tanıtımında veya ücretlendirilmesinde fazla ölçüde değişimler yapmak kaydıyla kendine özgün bir pazarlama yaklaşımının oluşturulup, geliştirilmesi ve uygulanmaya başlanmasına “Pazarlama İnovasyonu” denilmektedir (Toraman vd. 2009). Üretilen ürünlerin belli bir ihtiyacı karşılama idamesinde herhangi bir değişikliğe başvurmadan sadece üründe biçim olarak yapılan dış görünümde yapılan her türlü yeni değişiklik firmanın kâr oranlarını artırmayı amaçlamış ve aynı zamanda pazarlama teknik ve yöntemleri Pazarlama İnovasyonu çerçevesinde yorumlanmaktadır (Sakaryalı, 2014).

Dolayısıyla, ilerleyen zamanlarda pazarlama sektöründe karşımıza çok farklı uygulamalar ile karşılaşılma ihtimali oldukça yüksektir.

Özelde şirketler genelde ürün ya da hizmeti üretmesinin ardından, satmak maksadıyla pazara indirmektedir. Doğal olarak pazara sunulan hizmetler ya da ürünlerin müşteriler/tüketiciler tarafından temin edilebilmesi için, müşteri veya tüketici ihtiyaçları özgün olmalı, çekici olmalı ve en doğru şekilde ihtiyacı karşılıyor olmalı kısacası tüketiciler tarafından üretilen ürün ve hizmetlerin satışa uygun olması gerekmektedir (Göydağ, 2019).

2.5.5. Rekabet gücünün belirleyicisi: Yapısal (Organizasyonel) İnovasyon

Rekabet gücünü muhafaza etmek isteyen çalışan şirketlerin, ortaya koyduğu rekabet gücü ve elde ettiği üretim yöntemleri ve iş yöntemlerinde organizasyonel olarak yeniliğe gitmeleri ve bu çerçevede teşebbüste bulunmaları “Yapısal İnovasyon” olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda yapısal(organizasyonel) İnovasyonla firmalar üretim maliyetlerini hafifletmekle birlikte yüksek kalite ve standartlarda mal ve hizmet üretimi yapabilmektedirler. Böylelikle yapısal(organizasyonel)İnovasyonla çalışan firmalar, rakiplerine açık ara fark atarak öne geçmiş hem de diğer rakip firmalara nazaran büyüme göstermiş olmaktadır. Bununla beraber bu İnovasyon türü sayesinde şirketler, ülke ekonomilerine iş gücü arzı olarak katkı sağlayarak kalkınmaya yardımcı olmaktadır (Yılmaz ve İncekaş, 2018).

Şirketler yapısal (organizasyonel) anlamda kendine özgü, etkin ve verimli bir organizasyon şeklini kabullenmesi ve bu yöntemlerin etkinliklere çevrilmesi yapısal (organizasyonel) İnovasyon çerçevesinde değerlendirilmektedir. Örnek olarak; Ar-Ge çalışmalarıyla yeni ürün ortaya koyan bir şirketin, ürettiği yeni ürünü tanıtımını yapmaması veya pazarlara sunamaması durumunda o şirket ticari anlamda başarılı sayılmamaktadır (Elçi, 2007).

2.5.6. Yenilikçi çözüm ve hizmet modeli: Deneyim İnovasyonu

Tüketicilerin/müşterilerin temin ettiği ürün ve hizmetleri kullanmadaki deneyimlerini daha hoşlanılabilir, keyifli hale getirerek bu bağlı tüm faaliyetleri kapsayan keşiflere “tecrübe/deneyim İnovasyonu” denmektedir (Kırım, 2006).

Başka bir deyişle şirketlerin ürettikleri ürün ve hizmetlerde değişime giderek müşterilerin dikkatlerini ve ilgilerini çekmek için ortaya koydukları faaliyetler neticesinde şirketler tarafından müşterilerde o hizmet veya ürünü yeniden elde etme isteklerinin meydana gelmesi deneyim İnovasyonu çerçevesinde yorumlanmaktadır (Göydağ, 2019).

Coğrafi özellikleri Türkiye’nin coğrafi konumu gereği, gelenek ve göreneklerin birbirinden farklı olarak deneyim İnovasyonu açısından daha uygun bir durumu aksettirmektedir. (Hobikoğlu, 2009).

Deneyim İnovasyonuna gösterlebilecek örneklerin başında 31.03.1971 yılında kurulan Starbucks şirketinin müşterilerine ithafen farklı kahveler sunması gelmekte olup, geleneksel kahve kültürünün Türkiye’de en önemli temsilcileri arasında yer alan Bayramefendi Osmanlı Kahvecisi’nin kahve kültürünü müşterilerine geleneksel kahve çeşitleriyle sunması ve tüketicilerine de olumlu yönde değişik tecrübeler yaşatması deneyim İnovasyonuna örnek oluşturmaktadır (Göydağ, 2019)

2.5.7. Yenilik katan portre: Teknik İnovasyon

Teknik İnovasyon, bir kuruluşa ait teknik sisteminde meydana gelen iyileştirmeler ve yenilikler olarak ifade edilirken, kuruluşların birincil yoldan doğrudan çalışma faaliyeti sahasında yer almaktadır. Teknik manada yenilik, yeni bir hizmet ya da bir ürün için yeni bir fikrin uygulanabilir olması veya bir şirketin üretim safhasında ya da hizmet sektöründe olan yeni elemanların tanıtımı olarak ifade edilmektedir (Damanpour ve Evan, 1984).

2.5.8. İnovasyona üstünlük oluşturacak yöntem: İdari (Yönetimsel) İnovasyon

Yönetimsel (İdari) İnovasyon, bir düzenlemenin sosyal sistem içerisinde ortaya çıkan teceddüt olarak açıklanmaktadır. Burada sosyal yöntemler, belirli bir göreve ya da amaca varmak için iletişime geçen insanlar arasında olan ilişkileri açıklamaktadır. Aynı zamanda bu sosyal yöntemler insanlar ve etrafındaki çevre ile iletişimi, prosedürleri, rol dağılımları ve değişimle ilgili kuralları da kapsamaktadır (Damanpour ve Evan, 1984).

3. KALKINMA VE İNOVASYONUN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

3.1. Kalkınmanın Tanımı ve Amacı

Kalkınma kavramı, Latin kökenli batı dillerinde development, developpement, desarrollo kelimesi gibi farklı kullanımları görülmüş ve oldukça eski kullanıma sahip olsa da bahsedilen konu olgusu 15. yüzyılda gün yüzüne çıkmış, daha sonraki 17. ve 18. yüzyıllarda geniş çaplı kullanılmaya başlanmıştır. Bunun yanı sıra, bu kavramın ekonomik anlamda kullanılması İkinci Dünya Savaşı sonrasına denk gelmektedir (Başkaya, 2009).

Dar anlamda ekonomik kalkınma kavramı, insanoğlunun ekonomik şartlarının tarihsel süreç içerisinde nasıl değiştiğini ve bunun için neler yapılabildiğini göstermektedir. Fakat insanoğlunun daha iyi bir hayata olan gereksinimi, ekonomik olandan farklı daha geniş bir tanımlama yapmaya sarf ettirmiştir. Böylece, ekonomik kalkınmanın açıklaması yapılırken, sadece iktisadi şartların değil, örnek olarak bu koşulların da insanlığa ait sorunların, acıların, açlığın, yokluğun, hastalıkların, eğitimin, özgürlüklerin ve kültürel sorunların özetle insanoğlunun hayatı ile ilgili unsurların büyük ölçüde belirleyici olduğunun altı çizilmektedir (Erbay ve Özden, 2013).

Kalkınma olgusu, üretim ve kişi başına düşen milli gelir artışının yanı sıra sosyal, ekonomik ve kültürel yapının da değiştirilmesi veya geliştirilmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla sadece ekonomik etmenlerin değil, sosyal, kültürel, politik ve psikolojik faktörler de ilişki içerisinde olması önem arz etmektedir (İldırar, 2004; Yazkan, 2008).

Genellikle iktisadi kalkınma olarak da kabul edilen ekonomik kalkınma teorisinin en önemli yanı, az gelişmişlikten ileri seviye duruma geçiş sürecini ifade etmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Hoselitz, 1970). İktisadi kalkınma, düşük gelir ve kötü hayat şartları altında bulunan az gelişmiş ekonomilerin, gelir seviyesini yükselterek daha ileri bir yaşam standardına ulaşma serüveni olarak tanımlanmaktadır. Bu noktada, ekonomik kalkınma ekonomik olmanın ötesinde sosyal, siyasal ve kültürel alanlardaki yapısal değişim ile bütün olarak refah artışını vurgulamaktadır (Yılmaz ve Akıncı, 2012).

3.2. Ekonomik Kalkınma Teorileri: Tarih ve Sınıflandırma

Ekonomik kalkınma, en basit ve en geniş anlamıyla değişimdir. İnsanlığın entelektüel tarihi, bu değişimi tanımlama, sınıflandırma ve analiz etme girişimleriyle doludur. Bu girişimlerin bazıları doğası gereği tarihsel-felsefi iken, diğerleri daha çok ekonomiktir.

Genel olarak incelendiğinde ekonomik kalkınma çalışmasına yönelik en az sekiz farklı yaklaşım vardır (Spiegel, 1955):

- Tarihsel-Felsefi Yaklaşımlar

- Ekonomik tarih
- Muhteşem ekonomik tarih
- Ekonomik aşama kuramları
- Tarih felsefesi

- İktisatçıların Yaklaşımları

- Dış faktörlerin yarattığı değişim
- Ekonomik sistemin yarattığı değişim
- Rastlantısal olarak tedavi edilen değişiklik
- Değişimin tedavisini keşfetme motorları

Bu başlıklar tek tek incelenmiştir.

3.2.1. Tarihsel-felsefi yaklaşımlar

3.2.1.1. Ekonomik tarih

Ekonomi tarihi bilgisi, ekonomik gelişmenin incelenmesi için vazgeçilmezdir. Geliştirme programlarının değerlendirilmesine bakış açısı sağlar ve kalkınma teorilerinin test edilmesini kolaylaştırır. Farklı yerlerde ve farklı zamanlarda var olan muazzam

çeşitlilikteki koşulları elde etmeye yarar (Spiegel, 1955). İktisat tarihi, kesilmiş ve kuru bir gerçekler koleksiyonu olmak zorunda değildir.

3.2.1.2. Muhteşem ekonomik tarih

Bazen ekonomi tarihi büyük ölçekte yazılır ve adeta "muhteşem bir ekonomi tarihi" haline gelir. Bu tür bir iktisat tarihi, anlatımla ve ara sıra yorumlarla yetinmez. Daha hırslı bir hedefin peşinde koşarken, önemli fikirleri veya hareketleri nedensel olarak ilişkilendiren cüretkar ve hatta nefes kesici bir hipotez kurar ve sonra hipotezi destekleyen kanıtlar üretir. Shepard B. Clough'un (1951), ekonomik refahın yüksek düzeyde bir sanatsal ve entelektüel uygarlığın ön koşulu olduğu tezi yakın tarihli bir örnek olarak verilebilir. Diğer ve çok ünlü bir örnek ise Max Weber'in, kapitalizmin yükselişinde Calvin ve püritenlerin etkisine ilişkin teorisidir. Bu tez, yüksek otoritenin nitelikli desteğine sahiptir. R. H. Tawney, kapitalizmin püriten kökenini reddederken, Püritenliğin sonraki evrelerinde ekonomik yararın cazibesine bir etik kutsallaştırma halesi eklediğini ve dinin görevlerinin ve iş dünyasının çağrılarının beklenmeyen bir uzlaşmayla uzun süreli yabancılaşmalarını sonlandırdığı ahlaki bir inanç sunduğunu kabul eder (Spiegel, 1955).

3.2.1.3. Ekonomik aşama teorileri

Muhteşem ekonomik tarihten ekonomik aşama teorilerine geçiş, yapısal organik türleri yarı biyolojik bir tarzda ayırt ederek bir ekonomik sistem morfolojisi oluşturma girişimleriyle oluşur. Bu tür morfolojilerin en ilginçlerinden biri, Alman tarih okulunun gecikmiş bir çocuğu olan Werner Sombart'a aittir. Sombart, ölçütleri "ruhu", "biçimi" ve "teknolojisi" olan bir "ekonomik sistem" kavramını kullanır. Bu ölçütler farklılaştıkça ekonomik sistem de farklılıklar gösterecek ve farklı kombinasyonların sonucu olarak çok çeşitli ekonomik sistemler ayırt edilebilecektir. Bu tür sınıflandırmalar zararsız bir alıştırmadır. İnsanlığın bütünlüğe ulaşma arzusunu tatmin ederler, ancak daha hırslı tarihsel sekanslar biçiminde sunulduğunda tehlikeli bir şekilde yanıltıcıdır. Bu, on dokuzuncu yüzyılda Almanya'da faaliyet gösteren ve üyeleri, "normal" bir ulusun içinden geçmesi beklenen sayısız ekonomik aşama teorisi ortaya koyan eski tarih okulunun uygulamasıdır (Spiegel, 1955).

3.2.1.4. Tarih felsefesi

Ekonomik aşamalar teorileri, tarihsel gelişimin "yasaları"nı ima ederek, tarih felsefesi alanına yaklaşmaktadır. Ekonomik aşamalar teorilerinin modası geçmiş olsa da, filozofların tarihte açık veya gizli bir anlam bulmaya yönelik daha abartılı ve hırslı girişimleri hâlâ büyük ilgi görmektedir. Bu girişimler, uygun bir şekilde, iyimser ilerleme teorileri ve yaklaşan veya uzak, kötümser kıyamet kehanetleri olarak alt bölümlere ayrılabilir. Cari Becker'in benzersiz tarzında gösterdiği gibi, sonraki dünyada kurtuluş fikri ile on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda göksel şehri dünyevi temellere kaydıran laik insan mükemmelliği ve ilerlemesi dini arasında etkileyici benzerlikler vardır. Hem mükemmellik fikrinin hem de ilerleme fikrinin ekonomik düşünceyle bağlantıları vardır (Spiegel, 1955).

Fizyokrat öğretilerinin savunucusu olan Turgot, ilerlemenin erken dönem temsilcilerinden biriydi ve sonraki yüzyılda onun görüşleri, Comte'un insanlığın üç aşamadan, teolojik, metafiziksel ve pozitif olan ilerleyişine ilişkin kavramında bir yankı buldu. İnsanın mükemmelliği fikrinin baş rahibi Condorcet, bunu "dünyanın mükemmelliğe doğru ilerlemesi gerektiği fikrinin tam bir kanıtını ortaya koyan" fizyokratlara atfederek özel bir noktaya değinmiştir (Spiegel, 1955).

3.2.2. İktisatçıların yaklaşımları

3.2.2.1. Dış faktörlerin yarattığı değişim

Tarih felsefecisinin üst-bilimsel yaklaşımı değil, katı bir biçimde tarihsel yaklaşım - bazı zamanlar "idyografik" olarak adlandırılır. Tarihçinin yer ve zaman içinde bağlamları tarafından belirlenen belirli fenomenleri incelemesi anlamına gelir. Bu, tikellerden ziyade genel fenomen sınıflarıyla ilgilenen iktisatçının "nomotetik" yaklaşımıyla çelişir. Seçilen soyutlama düzeyine bağlı olarak, ekonomist böylece daha fazla veya daha az genelliğe sahip "teoriler" geliştirir. Kütle ve ortalama olarak uygulanan bu tür teoriler, belirli bir tahmin gücüne sahiptir (Spiegel, 1955).

3.2.2.2. Ekonomik sistemin yarattığı değişim

Tüm klasik iktisatçılar ve bir dizi klasik öncesi yazar, ekonomik sistemi dışarıdan etkileyen ve burada meydana gelen değişikliklerden sorumlu olan belirli faktörleri az çok ayrıntılı bir şekilde işaret ederek ekonomik gelişme teorisine katkıda bulundular. Bu faktörlerden bazıları öncelikle mal talebini etkiler; diğerleri arz ile daha yakından ilgilidir. Değişimin, dış faktörlerin işleyişine verdiği yanıttan ziyade ekonomik sistemin kendisinin kendiliğinden oluşumu olduğu görüşü, oldukça karmaşık bir görüştür. Bu görüşü yansıtan ekonomik gelişme teorileri, iktisat tarihinde gerçekten çok az sayıdadır ve sadece iyi bilinenler Marx ve Schumpeter'in teorileridir. Aynı zamanda David Hume da bu konu ile ilgilenmiştir. Hume'un Denemeleri, ekonomik kalkınmayla ilgili çeşitli ipuçları ve münferit açıklamalar içerir. Bunlardan en ilginç olanı, para üzerine denemesinde bulunan ilkel ekonomik ilerleme teorisidir. Bu teori, fiyat farklılıkları ve otomatik ayarlamalar üzerindeki vurgusuyla, onun para akışının meydana getirdiği uluslararası denge teorisinde karşılığına sahiptir. Üreticilere bir davet ve ekonomik ilerlemeye teşvik olarak düşük ücretlere yaptığı vurgu, erken bir aşamada eleştirilmiştir (Spiegel, 1955).

Marx'ın ekonomik gelişme teorisi ve onun genel tarih felsefesi, değişimi kesinlikle ekonomik sistem tarafından üretilen bir şey olarak görür. Marx'ın düşen kâr, artan sefalet, yedek sanayi orduları ve bunun sonucunda şiddetli alt üst oluş teorileriyle birlikte kapitalist ekonomik gelişmeye ilişkin görüşü, yazarı tarafından zamanının sanayi toplumuna, yani bir toplum için özel olarak uygulanabilir şekilde biçimlendirilmiştir. Bu teori, kaderi diyalektik materyalizmin ilkelerine uygun olarak bir konumdan diğerine hareketlerden oluşan insanlığın gidişatına ve kaderine dair evrensel bir görüşün parçası olarak sunuldu. Bu genel teori, Marx tarafından yalnızca kapitalizmden komünizme hareket için esaslı ve eksiksiz bir biçimde işlendi. Ona göre kapitalist gelişme teorisi, şu anda zayıf açık ülkeler olarak anlaşılan ülkelerle doğrudan ilgili pek bir şey içermemektedir. Ancak bu ülkelerin ilk önce feodalizmden kapitalist bir devrime geçmesi gerektiği şeklindeki genel fikir dışında, sonunda Marx'ın ileri ülkelere atfettiği konumdadırlar. Marx, komünizmin dünyanın en geri ülkelerinden bazılarının kaderi haline gelmesi ve ileri kapitalist ülkelerin sosyal hizmet devletlerine dönüşmesiyle tarihin gerçek gidişatını asla tahmin etmedi (Spiegel, 1955).

Girişimcinin ekonomik sistem tarafından yaratılan değişimin aracı olarak görselleştirildiği Schumpeter'in başlangıçta sunulduğu genel forma rağmen, sonraki yazılarının vurgusu ve içeriğinin de doğruladığı gibi, özünde modern ekonominin gelişimine dair bir teoridir. İş Döngüleri üzerine yaptığı büyük eseri, Kapitalist Sürecin Teorik, Tarihsel ve İstatistiksel Bir Analizi alt başlığını taşır. Bu, The Theory of Economic Development'in yayınlanmasından bu yana geçen yaklaşık otuz yıl içinde Schumpeter'in yalnızca münhasır olanı terk etmekle kalmadığını gösterir. Daha önceki çalışmanın karakteristik özelliği olan teorik analize güvenmekle kalmadı, aynı zamanda analizinin uygulanacağı belirli dönemi açık terimlerle belirlemeye istekli hâle geldi. İkincisinin tarihsel içeriği, Schumpeter'in kapitalizmin geleceğini ele alan ünlü çalışmasında daha da açıklığa kavuşturulacaktı. Genel olarak, Schumpeter'in teorisinin az gelişmiş veya geri kalmış ülkelere uygulanması amaçlanmamıştır (Spiegel, 1955).

3.2.2.3. Rastlantısal olarak tedavi edilen değişiklik

Değişimin tesadüfi bir şekilde ele alınmasını içeren ekonomik teoriler o kadar çoktur ki, mevcut bağlamda sadece adil bir örnek sunulabilir. Bu teorilerden bazıları az ya da çok özellikle yüksek düzeyde gelişmiş ekonomilere atıfta bulunurken, diğerleri esas olarak az gelişmiş ülkelerle ilgilidir.

3.2.2.4. Değişimin tedavisini keşfetme motorları

Zaman serisi analizinde istatistiksel çalışmalar, özellikle seküler eğilimlerle ilgili olanlar, mevcut bağlantıyla ilgili olarak akla ilk gelen çalışmadır. Bununla birlikte, az gelişmiş ülkelerin ezici çoğunluğu için mevcut olan kaba verilerin, uzun bir süre için daha karmaşık istatistiksel tekniklerle tedavi için yeterli olmayacağından ve dolayısıyla tekniklere çok fazla güvenilmesi gerekeceğinden korkulmalıdır. Şüphesiz, dönem analizi, fark denklemleri ve ekonomik dinamiklerin araç kutusunun diğer içerikleri, zamanla kalkınma teorisine yeni katkıları kolaylaştıracak ve belki de mevcut yaklaşımların çoğulculuğunun yerini yekpare bir büyüme alacaktır (Spiegel, 1955).

3.3. Kadının Sosyo-Ekonomik Statüsünde Kalkınma Süreci

Kadınların ekonomik büyüme ve ekonomik kalkınma süreci üzerindeki etkileri, II. Dünya Savaşı sonrası yeniden başlayan sanayileşme ve kalkınma döneminde çok sayıda çalışmalarda ele alınmıştır. Genel olarak baktığımızda kadınlara yönelik yapılan çalışmaların bir bölümü, emek faktörünün ve nitelikli işgücünün önemli bir bölümünü oluşturmuş ve kalkınma üzerindeki rolünü ele alırken, bir bölümü yapılan çeşitli ampirik testlere dayalı olarak kadınların ekonomik büyüme üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Kadınların kalkınma sürecindeki rolünü ele alan ilk çalışma, 1962 yılında Birleşmiş Milletler Kadın Statüsü Komisyonu tarafından hazırlanan ve kadınların yasal haklarını ele alan bir rapordur. Bu raporu yine Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan diğer raporlar izlemiştir (Atik ve Polat, 2016).

1970'li yıllara kadar kalkınma kavramı sadece iktisadi yapıdaki değişme çerçevesinde ele alınırken, sonraki ilerleyen yıllarda, sosyal yapıdaki değişimler de kalkınma olayına dahil edilmiştir. Kalkınma sürecinde sosyal yapıdaki değişimlerden biri, kadınların işgücüne katılım oranlarının artırılmasıdır. Bu durum kalkınmanın sürdürülebilirliğinin kadın istihdamının artırılmasına bağlı olduğu şeklindeki düşüncüyü yaygınlaştırmıştır. Böylece, kadın işgücü bir taraftan kalkınma sürecinin önemli unsuru, diğer taraftan kalkınmanın gerçekleştirilmesi de kadın statüsü üzerinde önemli değişikliklere yol açmaktadır. Örneğin, kalkınma sağlamış toplumlarda kadınların önemli meslek grupları içindeki görev ve sorumlulukları her geçen gün artmakla birlikte, gelir düzeyleri yükselmiş ve bu değişime bağlı olarak aile içindeki konumları iyileşme gözlemlenmiştir. Son yüzyılda, sanayi ekonomisinin yerini bilgi ekonomisinin alması ve buna bağlı olarak bilgi ve hizmet sektörlerinin genişlemesi, işgücü piyasasına kadınların daha büyük oranda katılımına yol açmıştır (Mukherje, 2008).

"Kadınların kalkınması" kavramı son yüzyılın ortalarından itibaren kalkınmanın önemli bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır (Asalatha, 2009). Sosyal Bilimcilere göre, kalkınmanın tam teşekküllü olarak gerçekleşmesi için kadınların kalkınması ile mümkün olabilir. Kadınların istihdam oranlarının artırılması, kalkınma düzeylerinin yükseltilmesinde önemli bir unsurdur. Kadınların istihdam edilmemesi demek, sadece kadınların yaşam standartlarından ziyade aynı zamanda kadınların erkeklere bağımlılığını da artırdığı saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda, kadınların kazançlarının erkeklerinkinden

düşük olduğuna vurgu yapılmakla birlikte, kadınların kazançlarının tümünü aile üyelerinin özellikle de çocukların refahı için harcadıklarına dikkat çekilmektedir. Bunun yanında, kadınların sağlık ve eğitim seviyeleri çocukların hayatta kalması ve yaşam kalitesi ile de yakından ilişkilidir (Rena ve Narayana, 2006). Kalkınma düzeyi kadın ve erkeklerin eğitim durumu kazanımları üzerinde de belirleyici olmaktadır. İlköğretime katılma oranı, örnek aldığımız tüm ülkelerde yüksek iken, orta öğretim ve yükseköğrenimdeki okullaşma oranları için aynı durum söz konusu değildir. Kadınların orta öğretim ve yükseköğretime katılma oranları, düşük gelirli ve orta gelirli ülkelerde düşük düzeyde kalmaktadır. Düşük kalkınma düzeyi, kadınların ortalama yaşam süresini kısaltmaktadır. Elde ettiğimiz bulgularımıza göre, farklı gelişme gruplarında yer alan ülkelerdeki kadınların yaşam süreleri arasında yaklaşık 30 yıllık bir fark bulunmaktadır. Buraya kadar ele aldığımız tüm konularda, kalkınma kadın statüsü üzerinde belirleyici rol oynarken, kadınların siyasi mekanizmalara katılımında belirleyici olmamakta kalmamış, kadınların siyasi güçleri toplumsal geleneklere bağlı olarak şekillenmektedir. Bu durumun en önemli örneği, düşük gelirli ülkeler grubunda yer alan Ruanda'nın kadın parlamenter sayısı bakımından dünyada birinci sırada yer almasıdır (Atik ve Polat, 2016).

Kadınların toplumlarda güçlendirilmesi ve söz sahibi olması adına cinsiyet eşitsizliğini gidermek amacıyla yapılan düzenlemelere rağmen, kadınların erkeklere göre kaynaklara daha az ulaştıkları görülmektedir. Özellikle gelişmesini tamamlayamayan toplumun kadınları ekonomik açıdan erkeklere bağımlıdırlar. Kırsal ve düşük gelirli kentlerin çoğunluğunda ise genellikle kadınlar ev işleri, çocukları, tarla ve ticaret işleriyle uğraşmaktadırlar (Rena ve Narayana, 2006).

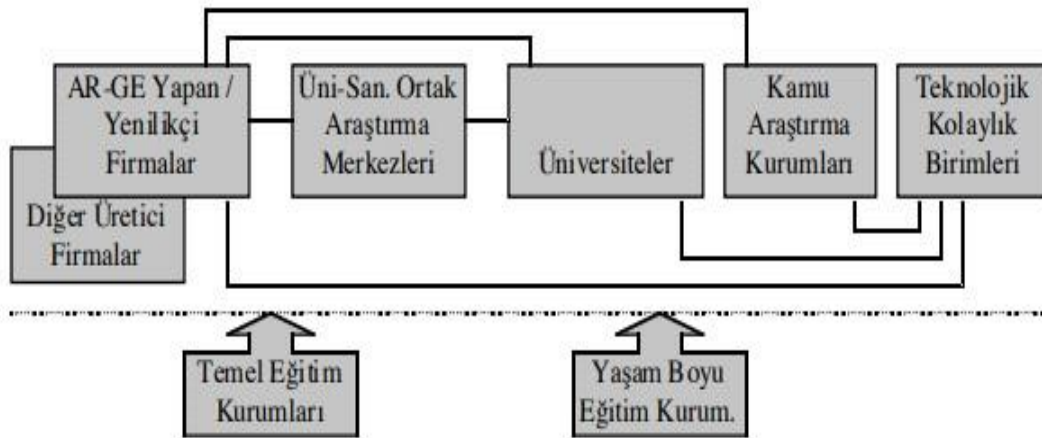
Ulusal ve uluslararası çalışmalarda, kadınların işgücüne katılımı ile ulusal gelirin artırılabilceğini, yoksulluğun azaltılabileceğini ve daha iyi toplumsal iletişim sağlanabileceğini ortaya koymuştur. Bu nedenle, kalkınmış ülkelerde, kadınların işgücüne katılım oranları gelişmekte olan ülkelere göre yüksektir (Atik ve Polat, 2016).

3.4. İnovasyonun Türkiye'deki Gelişim Süreci

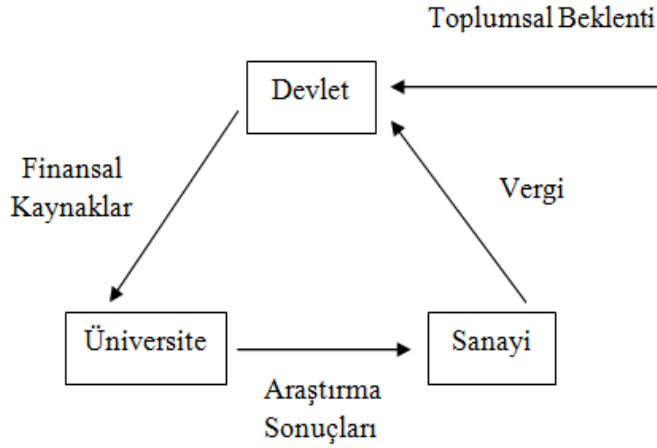
Türkiye, henüz sanayileşme sürecini tamamlamamış gelişmekte olan bir ülkedir. Bu sebepten teknoloji ve üretim noktasında devrimsel değişim-dönüşüm sürecinin tanığı olmakla birlikte bu sürecin küresel ölçekteki etki alanındadır. Bu sürece ayak uydurmak ve

teknolojik yeniliklere bağ kurmak, Türkiye'nin gündeminde bir sorun olarak yer almaktadır. Teknolojiye sonradan ayak uydurmak gelişmiş ülkelerle aynı seviyeye ulaşma imkanı söz konusudur. Bunun kanıtı olarak 19. yüzyılın yarısında Almanya ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya gibi ülkeler örnek gösterilebilir. Güney Kore ve İsrail gibi ülkeler ise bugüne en yakın örnek olarak verilebilmektedir. (TÜBİTAK, 1997-2007). Türkiye'nin elli yıla yakın süreci, bilim ve teknoloji gelişim noktasındaki alternatif yol arayışları ile geçmiştir.

Dünyadaki bilim politikalarının aracılık etmesi amacıyla kalkınmanın temel unsuru olarak bilimi merkezine alan ülkeler, bilim-sanayi faktörünü kullanılır duruma getirerek teknolojiye ortaya çıkan (meydana gelen) değişimle bir girişime dahil olmuşlardır. 1950'li yıllarda hızlı yaşanan sanayileşme sürecini Türkiye'de 1980'lerde dahi böyle bir işlev kazanamamış ve sonuç olarak da teknolojiye dışa bağıllık devam etmiştir (Altınparmak,1998).

Şekil 3.1. Ulusal inovasyon sisteminin temel taşları

Şekil 3.2. Üniversite-sanayi-devlet arasındaki klasik ilişki

Kalkınma planları ilgili kurumun resmi gazatedeki ilanından alınmıştır.

3.5. Cumhuriyetin İlk Yılları

O yıllarda uygulanan iktisat politikalarında, politik süreci 17 Şubat - 4 Mart 1923 tarihinde gerçekleştirilen İzmir İktisat Kongresi şekillendirmiştir. Özel teşebbüs desteği sağlayan devletin, buradan hareketle sözü edilen kesimde bu ataklara ilişkin yetersiz kalması veya yatırım yapmada isteksiz olup çeşitli alanlarda faaliyet göstermesi kongrenin yapı taşını oluşturmuştur.

3.6. Plan Düşüncesi

Ülkenin ekonomik faaliyetlerde planlı ve düzenli bir devlet politikası haline getirilmesi bu yıl aralığında gerçekleştirilmek istenip bu politik zaman içinde rota belirlenmiştir.

3.7. Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1934-1938)

Kullanılan ilk sanayi planının içerdiği, ithalat için yüksek paha değerine sahip un, şeker, pamuklu dokuma, demir, kömür gibi ihtiyaç maddeleri yurtiçi üretimde de kullanılmak üzere ithal ikameci politika takip edilmiştir.

3.8. İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1938-1942)

Başarıyla uygulanan ilk sanayi planının sonrasında uygulanan İkinci Sanayi Planı'yla gerçekleşen ilk ve ehemmiyetli girişim Karabük Demir Çelik Fabrikası olmuştur.

3.9. 1950-60 Dönemi Liberal Dönemden Planlı Döneme Geçiş

Bu dönem içinde özel girişimi desteklemek ve özel sektörün kredi ihtiyacını karşılamak amacıyla 1951 yılında faaliyete geçirilen Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası dönemin en önemli kurumudur. Bu dönemde açılan kurumlar arasında SEKA, TPAO, Atom Enerji Kurumu yer almaktadır.

3.10. Planlı Kalkınma Dönemi (1960-1980)

Kalkınma ilk ortaya çıkışından itibaren sosyal bir olgu olma şeklinde değişim göstermekte ve niceliksel değerler yerine niteliksel ve yaşam kalitesini ifade eden bir kavram haline gelmektedir (Turgut Işık ve Işık, 2016). Kalkınmanın nasıl olması gerektiği konusunda farklı anlayışlar olmasına rağmen, insanı sadece ekonomik bir varlık olarak gören anlayışın yerine insanların sosyal ve kültürel değerlerini dikkate alan anlayışlar giderek yaygınlaşmaktadır. Kalkınmanın amacı insani yaşam kalitesinin iyileştirilmesidir. Ekonomik büyüme, sanayileşme, kentleşme gibi göstergeler kalkınmanın kendisini ifade etmemekte, kalkınmanın sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Sanayileşme ve büyüme teknolojik gelişmelerle hız kazanmaktadır ki bu kalkınma açısından da teknolojinin önemli olduğunu göstermektedir. Ekonomik kalkınma genel olarak tarım sektöründen sanayi ve hizmet sektörüne doğru değişen yapısal dönüşümlerle açıklanmaktadır (Kutlar ve Doğanoglu, 2007).

Genel olarak kalkınma; tek bir değişkenle açıklanamayan, büyümeyle açıklanması yeterli olmayan birçok sosyo-ekonomik değişkeni de içeren oldukça genel, toplumda yapısal dönüşümü ifade eden bir kavramdır (Turgut Işık ve Işık, 2016).

Diğer bir ifadeyle kalkınma, bireylerin hayat standartlarının ve refahlarının artırılmasının yanında, inançlarında, özgürlüklerinde, sosyo-kültürel yapılarında gerçekleştirilecek olumlu yönde bir gelişme olarak da tanımlanabilir (Polat, 2016)

Planlı kalkınma döneminde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. DPT'nin esasında iki görevi vardır. Öncelikli olarak montaj sanayinin gelişme gösterdiği sektör otomotiv sanayidir. OTOSAN, TOFAŞ, OYAK Renault gibi monta tesisleri kurulmuştur.

3.11. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Bu plan ile birlikte dış satımdaki artış ve hızlı sanayileşme ile birlikte savunma sanayisinde önemli adımlar atılımlar gerçekleştirilmiştir. 1988'de Roket Sanayi (ROKETSAN) kurularak ulusal roket ve füze alanlarında önemli çalışmalar yapılmıştır.

3.12. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Bu planın en önemli özelliği bilim ve teknoloji konusunda A&G'de önemli alanları belirleyerek bilim ve teknolojinin temeli oluşturulmuştur.

3.13. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1995-2000)

Yedinci Kalkınma Planında teknoloji doğurma ve bu teknolojiyi uygulama kabiliyeti sanayide rekabet gücünü belirlemiştir. Sanayi yönelimlerinde faaliyet alanlarına teşvik edilmesi yönünde karar verilmiştir.

3.14. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Ulusal yenilik sisteminin düzenli bir şekilde işlemesi, Biyo-teknoloji Yüksek Kurulunun kurulması, Ulusal Havacılık ve Uzay Teşkilatı'nın kurulması, TÜBİTAK kanununun düzenlenmesi, Türkiye Metroloji Enstitüsü ile ilgili değişikliklerin yapılması, sanayi işbirliğinin araştırmacı şirketlerini de içine alacak şekilde düzenlenmesi, ulusal enerji politikasının oluşturulması temel konular olmuştur.

Bu planda aynı zamanda uzun süreli gelişimin esas amacı ve stratejisi (2001- 2023) ele alınmış; esas yararlılığın ve etiketi gözetmek bilgi çevresine geçişin sağlanması ve yaşam standartlarının yükseltilmesi amaçlanmıştır. Bu anlamda merkeziyetçi yapılar korunarak devletlerin yeniden yapılandırılarak, sağlık ve eğitim seviyesinin artırılması, kazanç dengesinin ve adaletinin sağlanmasına çalışılmıştır, İnovasyon temelli teknoloji ve bilim

daha da güçlendirilmesi amaçlanmıştır, sosyal ve ekonomik yapının tahvil edilmesi ve zeminin hazırlanarak hizmetlerin işlevselliğinin ve etkinliğinin yükseltmesi amaçlanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2000).

3.15. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2006-2013)

Değişen ve gelişen sosyo- ekonomik koşullar çerçevesinde, devletler kendi içinde hazırladıkları kalkınma planının önemini daha fazla yükseltmiştir. Bu nedenle, değişen şartlara uyum gösterebilmesi için düzenlenen kalkınma planlarının yeniden dizayn edilmesi kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu bağlamda DBYKP’de devletin görevi yeniden düzenlenmiş ve bu düzenleme ile her kulvarda müdahale edebilen bir yaklaşımdan, sorunlara öncelik veren ve öncelik durumlarına göre belirli stratejiler belirleyen yeni anlayışa geçilmiştir. Bu yeni anlayış ile düzenlemeler içerisinde amaçlanan hedefleri hayata geçirilme aşamalarındaki saydamlık, şeffaflık ve etkinliğini, denetlenebilirliği (hesap verilebilirliği) basitleştirerek inceleme, izleme ve değerlendirme sistemleri oluşturulmuştur. Tüm bunların yanı sıra bu düşünce planını kendine has özellikler ise Avrupa Birliği (AB)’ye katılımcı olarak üye olmak için Katılım Öncesi Ekonomik Program ve Uyum İçin Stratejik Çerçeve gibi dökümanların yanı sıra Orta Vadeli Program, Ulusal ve Bölgesel Kalkınma Planı ve programlar kurumsal-sektörel strateji belgelerinin temelini meydana getirmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2006).

Bu planda, bilim ve teknolojiyi ilgilendiren politikalar A&G ve yenilikçiliğin geliştirilmesi için daha spesifik bir başlık altında incelenmiştir.

Çizelge 3.1. Türkiye'nin bilim ve teknoloji çabalarındaki gelişmeler

Bilim ve Teknoloji Politikaları			
1960-1980	1980-1990	1990-2000	2000 ve sonrası
-TÜBİTAK ve TÜBİTAK'a bağlı olan Ticaret Bakanlığı bünyesinde Bilim ve Teknoloji Dairesinin Kuruluşu - Yurtiçi teknoloji üretiminin öneminin vurgulanması (3.Kalkınma Planı)	-BTYK'nun Kuruluşu -Teknoloji politikalarına ilk kez kalkınma planında yer verilmesi (4.Kalkınma Planı) -Teknoloji transferinin öneminin vurgulanması (5.Kalkınma Planı)	-TTGV'nin kurulması (1991) -TPE'nün kurulması (1994) -Bilgi teknolojileri ve A+G faaliyetlerinin öneminin gündeme gelmesi (7.Kalkınma Planı)	-Üniversite Kamu-Özel sektör işbirliklerinin kurulmasının teşvik edilmesi ve desteklenmesi (8.Kalkınma Planı) -Bilgi ve iletişim teknolojilerinin altyapısını oluşturma ve geliştirmenin önemi (9.Kalkınma Planı)

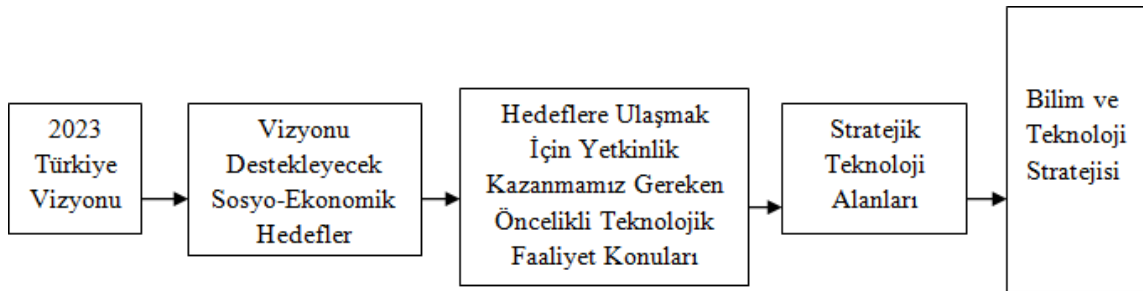
3.16. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)

2014-2018 yıllarını kapsayan OBYKP'de İnovasyon ve Ar-Ge politikalarının esas maksadı; teknoloji ve İnovasyon eylemlerinin özel teşebbüsün temel faaliyetlerinin artırılarak fayda elde etmesi, İnovatif fikir odaklı yeni bir ekosistem oluşturularak gözlemlerin ticari bir araç haline getirilmesi ve güçlü küresel anlamda rekabet gücüne ulaşılmasına markalaşmış teknolojik ürünlerin üretilmesiyle oluşacağı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra oluşan planlama; İnovasyon sistemin gruplanması ve girişimci kaynaklı bir yapı sağlanması, evrensel seviyede katma değeri fazla rekabetçi yeni sektörlerde ürün ve markalar üretebilecek Ar-Ge desteklerinde koordinasyon çalışmalarının desteklenmesi, Ar-Ge ve İnovasyon programlarının yürütülmesi, hali hazırda mevcut bulunan desteklerin faaliyetlerinin incelleme gruplama çalışmalarının yapılması, tüm sektörler için, doğal kaynakların etkili kullanımı ve çevresel bozulmaları önleyebilmek ve önüne geçebilmek adına katma değeri yüksek, temiz teknolojiler ile yeşil ürünler geliştirilmesi yönünde Ar-Ge ve İnovasyon faaliyetlerinin perçinlemek gibi bir çok Ar-Ge ve İnovasyon kaynaklı hedefler ile stratejiler yer almıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013).

3.17. Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023)

Yenilikçi ürün geliştirme ve kapasitesinin artırılması ve imalat sanayisinin katma değerli üretim yapabilmesi çerçevesinde Ar-Ge ve yenilikçi becerilerinin desteklenmesi ve yenileşimi esas kabul eden bir yapıya kavuşturulması esas maksattır.

Bu kalkınma planında kalkınma politikaları kapsamında Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından 845 adet hedef politikaya yer verilmiştir.

Şekil 3.3. Vizyon 2023 Teknoloji öngörü çalışması

Ar-Ge ve Yenilik başlığı adı altında planlanan hedefler şöyle sıralayabiliriz (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019):

- Ar-Ge ve yenilik destek sistemi; odaklı, araştırmadan ticarileştirmeye dair süreci kapsayan, orta-yüksek ve yüksek teknoloji sektörlerine yönelik olarak farklılaşan ve sektörlerin sonlarını gidererek gelişmesini katkıda bulunmak üzere dikkate alınan bir yapıya dönüştürülecektir.
- Ar-Ge ve yenilik destekleri, oluşturulan teknoloji yol haritaları çizgisinde öncelikli sektör ve kritik teknoloji alanlarının birleşimine odaklaşacaktır.
- Özel sektörde içinde araştırmacıların insan gücünün sayısı artırılmakla yetinmeyerek işlevi de artırılacaktır.
- Sanayide gerek duyulan doktora düzeyindeki insan gücünün üniversite sanayi ortaklığı ile geliştirilmesini sağlamak ve sanayide doktorasını yapmış araştırmacıları iş alanına teşvik etmek amaçlanmıştır.
- 6550 sayılı kanun gereğince öncelikli sektörlerde yetkinliği olan araştırma altyapılarının bu kanun içine dâhil edilmesi sağlanacaktır.

- Özel sektör Ar-Ge merkezlerinde sektöre ve ölçeğe bağılı olarak farklılık gösteren oranlarda doktora programını tamamlamış araştırmacılara iş gücü oluşturma koşulu ortaya konmuştur.
- Sanayi-üniversite işbirliği sonrasında, öncelik verilecek sektörler sanayi ihtiyacını göz önünde bulunduracak lisansüstü programları ortaya koyacak ve programları sağlayan üniversitelere teşvik imkanı sunulacaktır.
- Üniversitelerin araştırma altyapıları ve özel sektöre ilişkin işbirlikleri sayesinde bilgi ve teknolojinin artırılması konusunda destek sistemleri uygulanacak ve arayüz yapılarının kurumsal kapasiteleri geliştirilip etkinliğinin geliştirilmesi planı uygulanacaktır.
- Araştırma üniversitelerinin yetkinlikleri göz önünde bulundurularak öncelik verilecek sektörlerle eşleştirilip, belirlenen hedefler doğrultusunda ortaya çıkan projelere dayalı iş modelleri uygulamaya konulup, bu işbirliklerine destek sağlanacaktır.
- TÜBİTAK çatısı altındaki araştırma merkezlerinde kapasite artırılıp öncelik verilecek sektörlerdeki firmalarla yapılan işbirlikleriyle yeni teknoloji ve ürünler geliştirmek adına projeler ortaya konacaktır.
- Teknoloji Transfer Ofislerinin etkinliği tespit edilip, yurt içinde ve yurt dışında etkili uygulamalar geliştirilecektir.
- Akademik teşvik sisteminde, bilgi ve teknoloji aktarım faaliyetlerine önem veren şartlar eklenerek tekrar belirtilecektir.
- Öncelik verilecek sektörlerin araştırma altyapılarının, alanlar baz alınarak kendi aralarında ve sanayi ile ulusal ve bölgesel düzeyde kooperasyon yapma imkânı sağlayacak Ar-Ge platformlarının yapılandırılması sağlanacaktır.
- Ar-Ge ve yenilik projeleri ile ortaya konulan ve patent ile koruma altına alınan teknolojiler lisanslama veya devir yolu ile Türkiye'deki yerleşik firmalara transfer edilecektir.

GRUP	BÜYÜME ORANI	HIZLI BÜYÜYENLER (LİDERLER)	ORTALAMA BÜYÜYENLER	YAVAŞ BÜYÜYENLER
İnovasyon Liderleri	1,5%	İsviçre (CH)	Finlandiya (Fi), Almanya (DE)	Danimarka (DK), İsveç (SE), İngiltere (UK)
İnovasyon Takipçileri	2,7%	Kıbrıs (CY), Estonya (EE)	İzlanda (IS), Slovenya (Si)	Avusturya (AT), Belçika (BE), Fransa (FR), Lüksemburg (LU), Hollanda (NL)
Ortalama İnovasyoncular	3,3%	Çek Cumhuriyeti(CZ), Yunanistan (GR), Malta(MT), Portekiz(PT)	Macaristan (HU), Litvanya (LT), Slovakya (SK), Polonya (PL)	İtalya (İT), Norveç (NO), İspanya (ES)
İnovasyon Açığını Kapatmakta olan Ülkeler	5,5%	Bulgaristan (BG), Romanya (RO)	Litvanya (LV), Türkiye (TR)	Hırvatistan (HR)

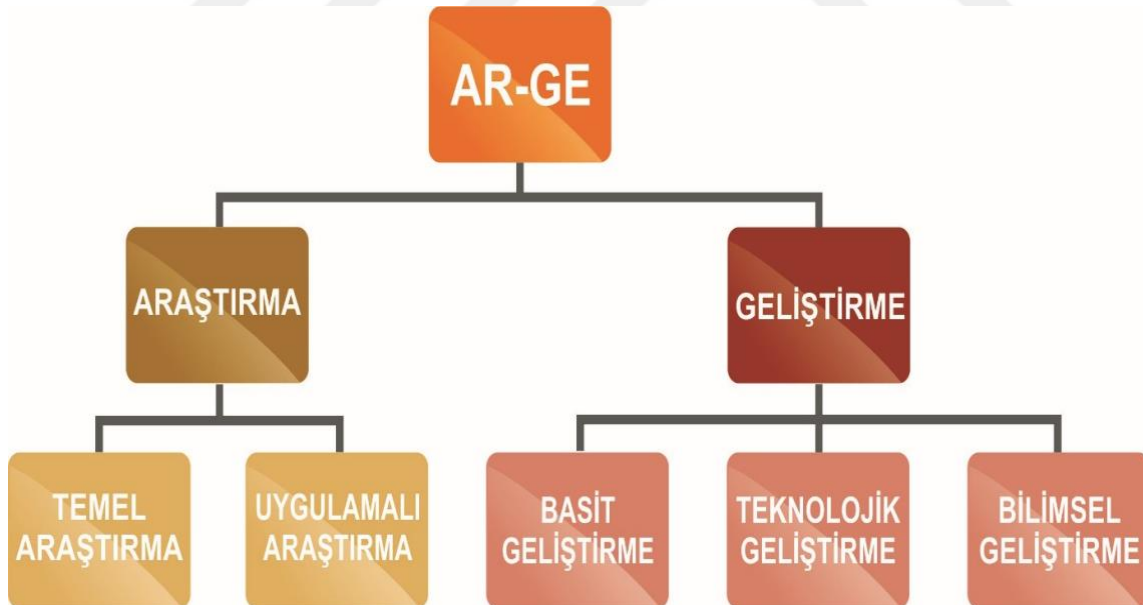
Şekil 3.4. İnovasyon ve Teknoloji Büyüme Liderleri (Avrupa inovasyon Göstergeleri, 2009)

4. TÜRKİYE’DE İNOVASYONUN TİCARİLEŞMESİ

4.1. Ar-Ge’nin Tanımı

Ar-Ge işletmelerinde yeni ürünler ve üretim şaşamalarının ortaya çıkartılması yönünde sistemli ve özgün hizmetlerdir. Ar-Ge teknoloji ve bilimin gelişmesini temin edecek yeni bilgiler elde etmek ya da mevcut bilgiler çerçevesinde yeni mal- malzeme, ürün veya araçlar oluşturmak, yazılımsal üretime dâhil olmak üzere yeni sistem, süreç ve görevler oluşturması ya da hâlihazırda geliştirmek maksadı ile yapılan düzenli hizmetlerdir. Ar-Ge, ürünlerin ve süreçlerin yeniliğine ya da artan bilimsel bilgiye yönelik ortak bir amaç için bir araya getirme çabalarıdır (TOBB, 2004).

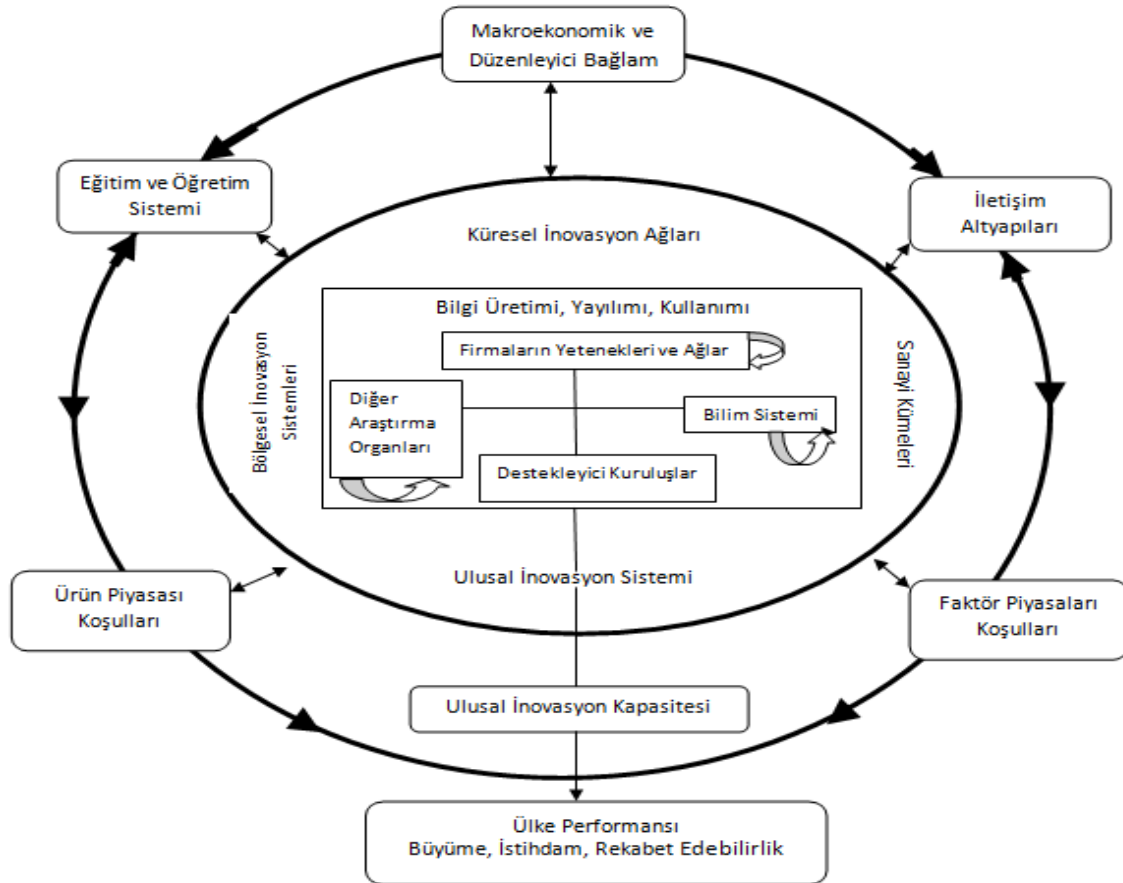
Ar-Ge alanı ve her alandaki rekabet hızla büyüyor. Bu rekabet yoğunlaştı; aynı organizasyondaki projeler, organizasyonlar ve uluslararası arasında zengin bir deneyim var. Ar-Ge faaliyetlerinin yapısı, çalışma sistemi ve yönetimi, Ar-Ge verimliliği için kritik öneme sahiptir.

Şekil 4.1. Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri

Araştırma-Geliştirme (AR-GE) genellikle peş peşe kullanılsa da bu kullanımdan kaynaklı olarak farklı şekillerde bazı değişiklikler vardır. Araştırma, yeni bilimsel veya teknik bir bilgi veya anlayış edinilmesi amacıyla yapılan özgün gerçekçi ve planlı bir araştırma yapılarak incelenmesi; kaynakların araştırılması ve taranması ve diğer bir noktaya

gelindiğinde ise araştırmanın geliştirilmesi aşaması, bir ürün veya hizmetin kullanıma başlanmadan önce, yeni geliştirilmiş ve ortaya atılmış ürün, malzeme, araç-gereç, süreç, hizmet, sistem, araştırmanın sonuçları veya diğer bilgilerin, üretim planında veya oluşturulup bir araya getirilme aşamasında uygulanmasıdır.

Şekil 4.2. İnovasyon sisteminde aktörler ve bağlantılar

Devrez' e (1970) göre Ar-Ge faaliyetlerinin en ilgi çekici alanı ve özelliği bu faaliyetlerde bilimsel yöntemler kullanılması zorunluluğunu kapsaması ve amacın sonucunda yeniliğin yaratılması ve ortaya konulmuş olmasıdır, yani İnovasyon olmasıdır.

"Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kanunu"nda araştırma ve geliştirmenin etkisinden bahsedilecek olursa eğer amacı, "bilim ve teknolojinin gelişimini teşvik edebilecek yeni bilgiler elde etmek veya mevcut bilgileri, yazılım üretimi kapsamında yeni oluşumlar, açılımlar ve araçlar ortaya koymak için yeni malzemeler, ürünler ve araçlar üretmek için kullanmaktır" hizmetler veya mevcut yazılımların geliştirilmesi. Aynı şekilde verilen verilere göre, 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun'da, Ar-

Ge; insan ve toplumun bilgisinden ve fikirlerinden oluşan bilgi dağarcığının dar olmasından kaynaklı olarak düşünce yapısının artırılması ve bundan doğan yeni süreç, sistem ve uygulamalar oluşturularak kullanılması için sistematik ve planlı bir temelde yürütülen yaratıcı yeni çalışmalar için ortaya atılarak açıklanmıştır. (TÜBİTAK 2012).

Geleneksel dört iş fonksiyonu, üretim, pazarlama, yönetim ve finans bu yapının belirgin bir özelliği olarak ortaya atılır. Günümüzde ise bunlara bilgi ve mühendislik gibi yeni fonksiyonlar eklenerek, özellikle de araştırma fonksiyonunun eklenmesi gerektiğinden bahsedilir. İnovasyonun ana kaynağı proje ekibi olarak bilinmektedir.

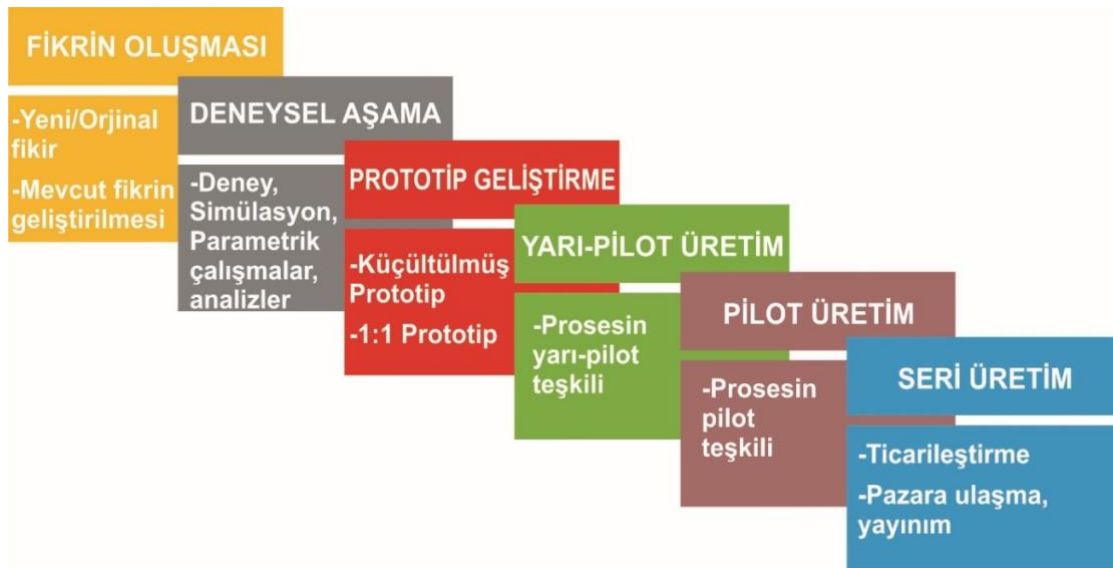
Çizelge 4.1. Ar-Ge Merkezlerinin Sektörel Dağılımı (T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı/ Ar-Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü).

No s.	SEKTÖR	AR-GE MERKEZİ SAYISI	No s.	SEKTÖR	AR-GE MERKEZİ SAYISI
1	Makine ve Teçhizat İmalatı	181	23	Ulaştırma ve Lojistik	15
2	Otomotiv Yan Sanayi	130	24	Dökümcülük	14
3	Yazılım	113	25	Havacılık	11
4	Bilgisayar ve İletişim Teknolojileri	79	26	Ambalaj	11
5	Elektrik-Elektronik	79	27	Kozmetik ve Temizlik Ürünleri	8
6	Tekstil	76	28	İnşaat	8
7	Kimya	72	29	İmalat Sanayi	7
8	Gıda	55	30	Denizcilik	7
9	Savunma Sanayi	39	31	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	6
10	İlaç	34	32	Petrol ve Petrol Ürünleri	6
11	Enerji	29	33	Mühendislik/Mimarlık Faaliyetleri	5
12	Demir ve Demir Haricinde Metaller	28	34	Otomotiv Tasarımı ve Mühendislik	5
13	Otomotiv	24	35	Çimento ve Çimento Ürünleri	4
14	Dayanıklı Tüketim Malları	22	36	Madencilik	4
15	Plastik-Kauçuk	21	37	Perakendecilik	4
16	Sağlık	21	38	Medya-İletişim	3
17	İklimlendirme	20	39	Medikal	2
18	Tarım	19	40	Silah ve Mühimmat	2
19	Bankacılık ve Finans	18	41	Cam ve Cam Ürünleri	1
20	Telekomünikasyon	17	42	Deri Teknolojileri	1
21	Mobilya	17	43	Hayvancılık	1
22	Seramik ve Rekrakter	16	44	Sıvılaştırılmış Likit Petrol Gazı	1
Not: Paylaşılan veriler, 23 Kasım 2021 tarihi itibarıyla.					

Ar-Ge'nin Amaçları:

- Yeni ürün ve süreçleri geliştirmek,
- Yönetim bilişim sisteminin kurulmasını sağlamaktır.
- Üretim maliyetlerinin düşürülmesini sağlamak,
- İşveren-işçi ilişkilerinin iyileştirilmesini sağlamak,
- Mevcut ürün ve malzemeler için yeni kullanım alanları bulmak,
- Yeni üretim teknikleri bulmak veya mevcut üretim tekniklerini geliştirmek,
- Rakip işletmelerin gelişmelerine ayak uydurarak rekabet gücünü korumak,
- Yönetime doğru ve gerekli bilgilerin zamanında ulaşmasını sağlayacak,
- İşletmede verimliliği artırmak,

İşletmelerin yürüttüğü yenilik odaklı faaliyetler; Ar-Ge yatırımları ile artmaktadır. Ar-Ge yoğunluklu işletmelerde özgü geliştirilmiş başarı oranı elde ederler (Panne vd. 2003).

Şekil 4.3. İşletmelerde Ar-Ge faaliyetlerinin aşamaları

Büyümede etkili olan faktörler verimlilik düzeyleri ve üretim yapılarıdır. Yapılan incelemelerde inovasyonun bütün verimlilik üzerindeki olumlu etkileri yer almakta, dolayısıyla büyüme ve refah artışına olumlu katkısı paylaşılmaktadır. AR-GE harcamaları ise İnovasyonun en önemli girdilerinden birisi olarak kabul edilmektedir (TMMOB, 2018).

4.2. Türkiye’de Ar-Ge ve Bilim

Türkiye’de bilim politikası alanında dünyadaki gelişmeler iyi takip edilmiş olsa da, ancak ülkemizdeki uygulamada yetersiz kalınmasından yeterince başarılı olunamamaktadır. Bunun en önemli nedenleri arasında ülkemizde yer alan Ar-Ge alt yapısının ve insan kaynağının yetersizliğinden ve bu faaliyetlerdeki iletişim kopukluğu, koordinasyon ve denetim eksikliği, takip edilememesinden kaynaklı olmasını saymak mümkündür. Bu nedenle ilk yapılması gereken iş mevcut Ar-Ge kaynaklarının (finansal ve insan gücü) etkili, dikkatli ve verimli kullanılmasına yönelik bir sistemin kurularak gerekli bilgi ilerlmesiyle birlikte bu bilgi akışının, koordinasyon ve denetim mekanizmaların tesis edilmesi ve ortaya çıkarılmasıdır (Görür, 2006).

Bu çerçevede, en öncelikli olan durum Ar-Ge birimlerinin güçlü bir bilgisayar ağı ile bağlanmasıdır. TÜBİTAK’ın ULAKNET projelerinin içerikleri bu bakımdan önemlidir.

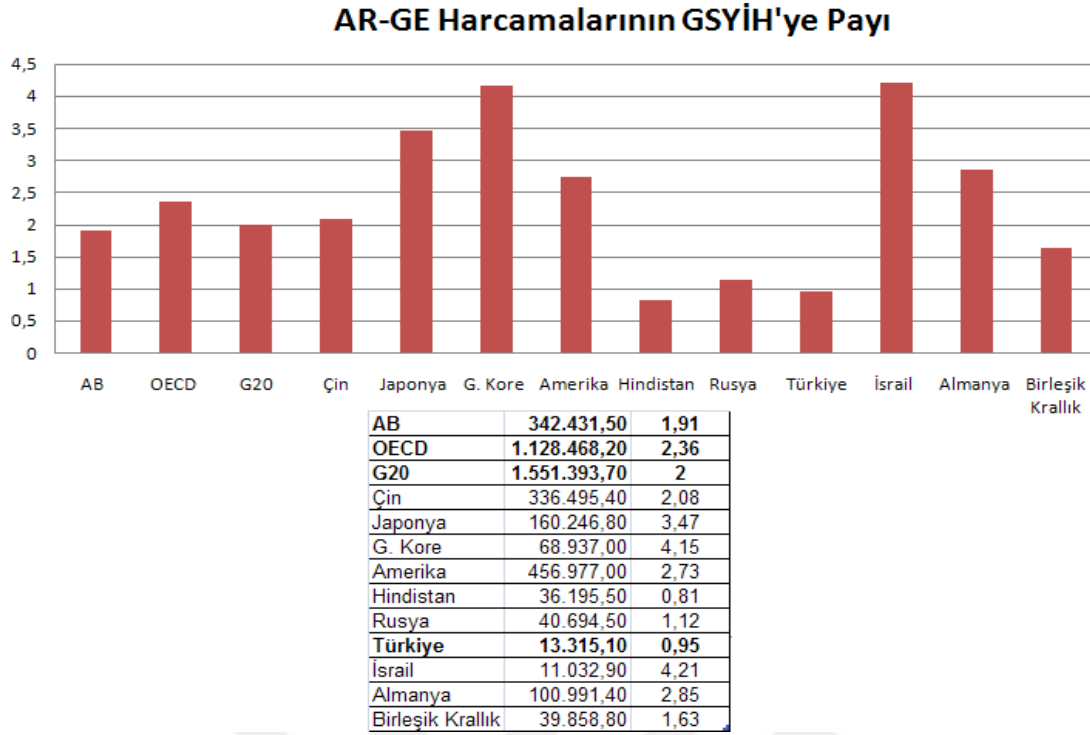
Bu projenin tüm ülke alanında etkinleştirilmesiyle kamu ve özel bütün Ar-Ge kurumları içerisinde gerekli iletişim olanaklarını ve bilgi alışverişinin yapılmasında imkanı sağlanmış olacaktır. Kuşkusuz, yapılan bu bilgi alışverişi zengin bir bilgi bankasının ve kelime dağarcığını mevcudiyeti ile mümkün olmasından bahsedebiliriz. Onun için vakit geçmeden elden gelen bütün ekonomik vasıflarla birlikte Türkiye Proje Bilgi Bankası’nın kurulması gerekir. Böylece Türkiye Proje Bilgi Bankası yeni projelerin üretilmesinde ve aynı zamanda ülkemizde gelişim göstermesi açısından etkin olarak denetlenmesinde de önemli rol oynayacağından bahsedilir (Görür, 2006).

Çizelge 4.2. Küresel Rekabetçilik Endeksi'nde Türkiye (World Economic Forum, The Global Competitiveness Report).

138 Ülke Arasında Türkiye Kaçınıcı Sırada?	
İnovasyon	71
PazarBüyükülüğü	17
Altyapı	48
Yüksek Öğretim ve İş başında Eğitim	50
Mal Piyasalarının Etkinliği	52
İşgücü Piyasaları	126
Makro Ekonomik Ortam	54
Teknolojik Hazırlık	67
İş DünyasınınYetkinliği	65
Sağlık ve İlköğretim	79
Son Teknolojilere Uygunluk	57
Firma Seviyesinde Teknoloji Adaptasyon	46
Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Teknoloji Transferi	61

Ülkemizde Ar-Ge faaliyetlerinin geliştirilmesinde ve kullanılmasında önem arz eden konulardan biri de Milli Ar-Ge Bütçesi'nin oluşturulmasıdır. Bugüne kadar ortaya çıkarılan Ar-Ge bütçeleri TÜBİTAK kanalıyla kullanılmıştır.

Bugün Türkiye kilitli durumda; orta gelir tuzağından kaçmanın ve ondan kurtulmanın tek yolu, yüksek teknoloji ürünlerde katma değer yaratan bir ülke olması gerektiğidir. Bu durumda, durumumuzu değerlendirmenin bir yolu, tıpkı kan değeriniz gibi bilimsel ve teknik değerinize bakmaktır, ki bu çok önemlidir. Bu noktada, Ar-Ge'ye ayrılan GSYİH payımızın yüksek teknoloji ürünlerinin üretimdeki payı, üretimdeki payı ve ihracattaki payı yeterli değil. Son 15 yıl içinde ortada bir gelişme vardır. Ancak bu çalışmayı yeterli görmek kabul edilemez. Ar-Ge, teknoloji alanındaki yeniliklerin ve edinilen yeni bilginin uluslararası platformda değeri bilinmektedir. Evrensel rekabet bağlamında yenilikçi ve teknoloji önemli bir faktördür. Teknolojinin, altyapının geliştiği ve zengin insan kaynağının varolduğu ülkelere büyük ve geniş kolaylıklar sağlamaktadır.

Şekil 4.4. Seçilmiş Ülkelerde AR-GE/GSYİH (World Economic Forum, The Global Competitiveness Report).

2023 yılında dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına girmeyi hedefleyen ülkemizde Ar-Ge harcamalarının, GSYİH'ya oranının %3, araştırmacı sayısının 300.000 olması hedeflenmektedir. AB ve ABD'de bu oran 2020 yılı için %3 olarak hedeflenmiştir. 2017 yılında bu oran %0,96 olarak belirtilmiştir (TUIK, 2017). Ülkemizde Üniversitelerde Teknoloji Ticarileşme Birimleri ve Teknoloji Transfer Ofisleri bu kapsamda yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır.

Çizelge 4.3. Dünyada En çok AR-GE Harcaması Yapan 2500 Şirketin Genel Performansı The 2016 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. European Commission, JRC/DG RTD)

	Dünya	AB	ABD	Japonya	Çin	Diğer Ülkeler
Şirket Sayısı	2500	590	837	356	327	390
Toplamdaki Payı	100	27,1	38,6	14,4	7,2	12,8
Bir yıldaki değişim oranı	6,6	7,5	5,9	3,3	24,7	2,4
Net satışlarda AR-GE yoğunluğu	3,8	3,2	5,8	3,3	2,5	3,3

Çizelge 4.4. 2500 şirket arasında Türkiye Firmaları (The 2016 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. European Commission, JRC/DG RTD).

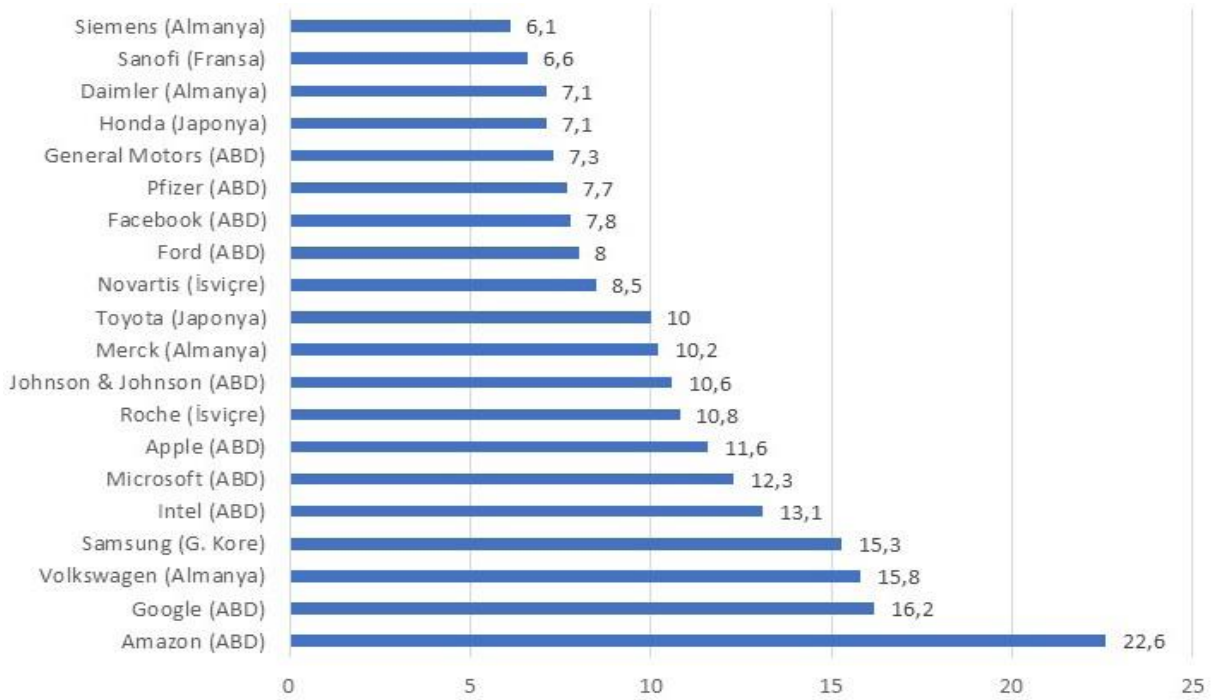
Dünya Sıralaması	Firma İsmi
547	TOFAS
964	FORD OTOMOTIV
1158	KOC
1228	ASELSAN ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET
1320	ARCELİK
2444	TURK TELEKOMÜNİKASYON

Bilim ve Sanayi Bakanlığı, KOSGEB kapsamında verilen KOBİ desteklerine bu yıl ilk defa veri, otonom robot teknolojileri ve nesnelerin interneti konuları üzerinde duracak “İmalat Sanayi Sektöründe Dijitalleşme” başlıklı projenin bütçesi 450 milyon TL olmasını kararlaştırmıştır.

Ülkemizde teknoloji kökenli olarak, tekno girişim yatırımlarında 2012-2017 aralığında 100 milyon dolar üstü çıkış sayısı 6 şirket ile gerçekleşmiştir. Listenin zirvesinde 1946 şirket ile ABD, 1215 şirket ile Çin, 215 şirket ile Birleşik Krallık ve 65 şirket ile Almanya, Türkiye İstatistik Kurumu Merkezi Yönetim Bütçesinde AR-GE faaliyetlerine ayrılan harcama ve ödenekler sayesinde dolaylı olarak Ar-Ge destekleri tablosuna göre;

Ar-Ge ödenekleri 2019 yılında 2 milyar 671 milyon TL olarak belirlenmiştir.

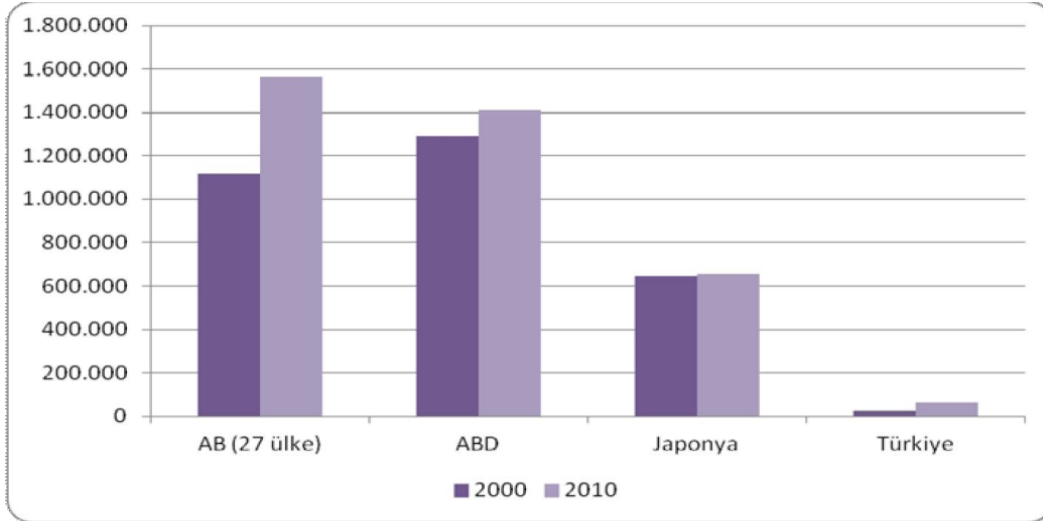
Dolaylı Ar-Ge destekleri ise 4 milyar 599 milyon TL olarak destek verilmiştir.

Şekil 4.5. Dünyada en çok AR-GE Harcaması Yapan İlk 20 Şirket (milyar dolar),(2018)
(Statista, Ranking of the 20 companies with the highest spending on research and development in 2018)

Çizelge 4.5. Ülkelerin Araştırmacı ve Milyon Kişi Başına Düşen Araştırmacı Sayısı
(Unesco Science, technology and innovation in Uis Data)

Ülke	Araştırmacı sayısı	Milyon kişi başına araştırmacı sayısı
Çin	1.692.176	1.205
ABD	1.371.290	4.256
Japonya	665.566	5.210
Rusya	428.884	2.979
Almanya	399.605	4.878
G. Kore	361.292	7.113
Britanya	288.922	4.391
Kanada	155.128	4.274
İtalya	133.706	2.249
İspanya	126.633	2.732
Türkiye	100.158	1.259

Şekil 4.6. Toplam Araştırmacı Sayıları (Unesco, 2009)

4.3. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi

Cumhurbaşkanlığı nezdinde 10 Temmuz 2018 yılında 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak Dijital Dönüşüm Ofisi kuruldu. “Dijital Dönüşüm Ofisi”nin sosyal ve ekonomik hayat ile kamu alanlarındaki hizmetlerde değişimin yapıldığı yer olması hedeflenir. Kamudaki hizmetler Dijital dönüşüm ile hızlandırılarak, bürokratik iş ve işlemlerin kaldırılması hedefleniyor. Dijital Dönüşüm Ofisi, yerli-milli otomobilden, uçak tasarımlarına, uydu tasarımlarından, siber güvenlik önlemlerine kadar, “Dijital Türkiye” altyapısında çalışmalar yapılacaktır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile eşgüdümlü olarak çalışılacak Dijital dönüşüm programları hayata geçirilecektir. Daha öncekilerden farklı olan bu hükümet sisteminin uygulanmasının sonrasında Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri izlenerek Cumhurbaşkanlığı nezdinde özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğine haiz, İdari ve mali özerkliğe sahip konun başındada söylediğimiz gibi Dijital Dönüşüm Ofisi, Finans Ofisi, İnsan Kaynakları Ofisi ve Yatırım Ofisi adında dört ofis oluşturuldu. Şuan Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanı Sn. Dr. Ali Taha KOÇ bulunmaktadır (08.02.2022 tarihi itibarıyla). Ofisin, Dijital Türkiye’ye ait Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın dijital dönüşümü, koordine edilecek çalışma hedefleri doğrultusunda çalışacak ve ilk eğitim altyapısının oluşturulmasına odaklanacaktır. Bu kapsamda, üniversitelerde geliştirilen dijital teknoloji eğitim programının artırılması ve dijital teknoloji alanında yaklaşık 30.000 öğrencinin doktora yapması gibi adımların gerçekleştirilmesine olanak sağlayacaktır.

5. İKTİSADİ DÜŞÜNCE EKOLLERİNDE İNOVASYON

Çalışmamızın beşinci bölümünde ise büyüme modelleri kapsamında yer alan Ar-Ge ve İnovasyon hakkında bilgi vermeden önce bazı iktisat teorilerinden, politikalarından bahsettikten sonra iktisadi fikirlerin inovasyon sürecine karşıt görüşlerini ele alalım.

5.1. İktisat Biliminde Teknolojik Gelişme ve İnovasyon Üzerine Yaklaşımlar

Ekonomik gelişmenin diğer bir ifadeyle İktisadi kalkınma ve büyümenin birinci öncelikli şartı hem şirket hem de ulusal rekabet gücünde etkinlik sağlama ve en önemli etmenlerden biri olan yenilikçi politikalara gereken önemi vereceklerin ilk sırasında iktisatçı yaklaşımlara yer verilmektedir (Türkcan, 1997/2003). Konunun anlaşılabilir düzeyde ele alınması için belirli bir iktisadi fikre yönelen iktisatçıların ve bu temsil ettikleri iktisat okulların yenileşme süreçleri hakkında bilgi sahibi olmak önem teşkil etmektedir (Göydağ, 2019)

5.1.1. İktisadi ve İnovasyon düşüncesi hakkındaki yaklaşım: Merkantilizm

Merkantilizm, orta çağın sona ermesi ve sanayi devrimi arasında Batı Avrupa ülkelerinde geçen dönemleri kapsamaktadır. Bu dönemde derebeyliklerin yıkılması sonucunda güçlü merkezi hükümetler kurulmuştur. Bununla birlikte sermaye birikimi oluşmaya başlamış ve piyasa ekonomisinde kapitalizme bir temel atılmıştır (Turanlı, 2000). Bir başka deyişle, güçlü bir ekonomi için ihracatı en üst seviyeye yükselten ve ithalatı en aşağı düzeye indirmeye çalışan Merkantalizm, bu iktisadi politikasında 16. yy ile 18. yy (1500’lü 1776’lı) yılları arasını kapsamaktadır. Merkantilist düşünce, bireylerin olduğu kadar devletin de değerli madenlere sahip olması tezini savunulmuş ve beraber uygulanacak olan iktisat politikaların da değerli madenleri elde etme amacı taşıması gerektiğini önemle belirtmişlerdir (Göydağ, 2019).

Bu iktisadi öğreti doğrultusunda zenginleşme, kıymetli madenlerin sayısında ve farklı türlerinde artış olmasıyla doğru orantılıdır. Bu fikirler çerçevesinde devlet adamlarına ve halka büyük sorumluluklar düşmektedir (Savaş, 2000).

Merkantilist Düşünce, zenginliğin ve politik gücün temsilcisidir. Dolayısıyla kıymetli madenlere sahip olmak için iki husus söz konusudur. Bu yollardan ilki; kendi coğrafi sınırlarında maden bulunan devletlerin kendi işletmelerini kurmasıdır. İkincisi ise, değerli madenlere ülke kaynakları içersinde tedarik edilemiyorsa veya üretecek ekonomik ve teknik donanımına sahip değilse önceden de söylendiği gibi ülkelerarası ithalat ve ihracat aracılığıyla kıymetli kaynaklarına erişim yolları aranmalıdır. Oluşan bu ithalat ve ihracat fazlasının oluşması için dışarıdan ham maddenin tedarik edildikten sonra işlenerek ürüne dönüşmesi ve piyasaya sunulmasıyla uluslararası ticaret fazlası oluşabilmektedir (Aydemir ve Güneş, 2006).

Ticari ilişkilerin artırılması, para kullanımının yayılması bu iktisadi dönemler içerisinde olmaktadır. Merkantilist düşünce kapsamında ekonomik politikaların nakdi yapılmış olması ulusların ticaret hacimlerinin genişlemesine büyük katkı sağlamıştır (Küçükkalay, 2010).

5.1.2. Fیزیokrasi düşünce evrimi içinde İnovasyon hakkındaki yaklaşım

Fransız Ekonomistler Okulu 1767'den beri Fیزیokrasi eğitimi vermiş olup, ekonomik ve ahlaki nedenlerden ötürü iki ayrı sebepten meydana gelmiş ve zenginliğin tek nedeni olarak toprak olduğunu düşünen ve bu fikri savunan fیزیokratlar tarımsal sürecin gelişmesine önemli katkıları olmuştur (Göydağ, 2019).

François Quesnay, fیزیokrasi'nin kurucusu olarak kabul edilmiş ve aynı zamanda bu düşüncenin önde gelen ekonomistlerinden biri olmuştur. Sanayi inkılabından önceki sürece geri dönmek için büyük çaba göstermiştir (Beer, 2014). Doğal kanun veya düzen oluşumu Fیزیokrasi'nin temelini oluşturmaktadır. Fیزیokratlara göre ise, şahıslara tanınan mülk edinim hakkı, müteşebbis özgürlüğü ve sözleşme yapma serbestliği olarak ifade edilmiştir. Üretim ve servetin menşei gibi konularda mühim çalışmalar yapan fیزیokratlar ise zenginliğin çiftçilik, balıkçılık, maden gibi sektörlere yönelmekle olabileceğini savunmuşlardır, Merkantilist politika ise, devletlerin zenginlik kaynağının yalnız ticaret yaparak oluştuğunu savunmaktadır (Savaş, 2000).

Vergilerin tahsilatlarının artık değer oluşturan çiftçilerden elde edilmesi toplum içinde zenginlik oranının düşeceğini ifade etmektedir. Mal sahiplerinin kazançlarına göre vergi ödemesi yapmaları gerektiği görüşü ileri sürülmektedir (Göydağ, 2019)

5.1.3. Klasik iktisadi düşüncenin İnovasyon içindeki yeri hakkındaki yaklaşım

Adam Smith tarafından kaleme alınan Klasik iktisat dönemi, 1776 yılında yayımlanmış ve “Milletlerin (Ulusların) Zenginliği” ile başlamış ve 1936’da John Maynard Keynes tarafından yayımlanan eserinde “İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi”nde yer alan ve orijinal ismi ile bilinen “The General Theory of Employment, Interest and Money” olan eserde yazarın bu konu hakkında teorikleşmiş düşünce ve ortaya atılan fikirlerinin yayımlanmasıyla son ermiştir.

Klasik iktisadi fikir, Adam Smith tarafından yazılan “Ulusların Zenginliği (Mevcudiyeti)” eseriyle, ekonomi kaynaklarında kendini yerini almıştır. Klasik iktisat doktrini benimseyip savunan iktisatçıların fikirleri kapsamında kimlerin yer aldığını bulup ortaya çıkarmak kolay olmamaktadır. Klasik iktisadi fikire sahip; Adam Smith önderliğinde ortaya çıkan Karl Marx, Alman klasik ekolden Frederic Bastiat, David Ricardo John Stuart Mill, İngiliz klasik ekolden Thomas Robert Malthus ve Amerikan klasik ekolden Henry Charles Carey gibi birçok iktisatçı yapılan araştırmalar, taramalar, araştırmalar sonucu bulunan kaynakların sentezlenmesi ve ortaya koyulan eserler çerçevesinde tespiti söz konusudur (Öztopçu, 2016).

Klasik öğreti yapı taşında, istek yönlü politikaları içerisinde bulundurmaktadır. Klasikçilerin girişimcilğe, yenilikçi ve bireysel fikirlere önem vermelerine karşın gelişen teknolojinin dünya genelinde yapılan girişimcilik tanımlamaların çerçevesi de red edilen bu fikirlerin devletin politikaları karşısı çıktığı fikrine istinaden devletin ekonomiye karşısı hamlelerini ve etkisinin sınırlı olması gerektiğini savunmuşlardır. (Güngör, 1998). Klasik iktisatçılar, merkantilizm iktisat öğretime karşısı çıkmıştır. Onlar, ekonominin “doğal düzen” içerisinde tam istihdam düzeyinde olduğunu belirterek onarıcı devlet politikalarını kabul etmemekle birlikte devletin ekonomiye müdahalesini gereksiz bulmaktadırlar. Klasik iktisatçılar, devletin bazı alanlarda ekonomiye müdahalesinin kabul edilebilir olacağını ifade ederek devletin ekonomik hamlelerini sınırlandırmaktadır. Müdahalenin gerekli olacağı alanlar diplomasi, güvenlik, adâlet, ve savunma gibi sahalarda geçerli görülmektedir (Göydağ, 2019). Klasik iktisatçılar bireyciliğin ön planda olması gerektiği fikrini öne sürerek liberal (hoşgörölü) fikirler dahilinde serbest ekonomi politikalarına ağırlık vermişler ve dahilinde denk bütçeyi denk tutmaya çalışmışlardır. Kısacası bütçenin açık veya fazla vermemesi fikri desteklenmiştir.

Klasik iktisat doktrinin kurucusu olarak kabul edilen Adam Smith, 1776 yılında yazdığı “Ulusların Zenginliği” adlı kitabının ilk kısmında, yenilik yapılmasına yönelik olarak ekonomik gelişmenin, yani ulusların zenginliğinin sağlanabilmesi adına iş bölümlerinin nasıl olması ve makinelerin nasıl geliştirilmesi gerektiği konularından bahsetmektedir. Bu bağlamda Adam Smith’in düşüncesine göre kullanılan ürünün aktif ve verimli bir üretim sağlanabilmesi için yenilikler yapılmalıdır. Smith, insan hayatında çalışmanın önemini belirterek Hollanda örneğindeki gibi; doğal kaynağı olmayan emeğin sağlayıcılığı yani kalitesi sayesinde ülkelerin güçlü bir ekonomiye erişebileceği tezini ortaya koymaktadırlar. Üretimde iş bölümü ve uzmanlaşma, emeğin etkin verimliliğini artırmakla beraber yapılan iş bölümü ve uzmanlaşmaya dair üretimde emeğin değeri ve getirisi çok fazla olmaktadır (Türkcan, 1997/2003; Özsağır, 2008; Turanlı, 2000). Adam Smith; iş bölümü ve uzmanlaşma yani bu konu hakkında edinilen bilginin artık kadrolaşmış olması üç sebeple emeğin geçerliliğini, kullanılmasını ve verimliliğini artırdığını ifade etmektedir.

Nedenleri ise şu şekilde açıklanmıştır (Savaş, 2000):

- Billgiye dayalı olarak insan emeğinde ihtisaslaşma, tutumluluk gerektiren yeniliklere özendirilmektedir.
- İş paylaşımıyla birlikte, makine kullanma becerisi ve insan çabasının emeğinin bilgisi müşahede edilmektedir.
- İş bölümü yapıldığında zamandan tasarruf sağlamaktadır.

Teknolojik gelişmelerin ekonomi üzerinde olumlu etkisinden söz edersek, İngiliz klasik ekol düşünürlerinden olan Thomas Robert Malthus, iş birliği içinde yapılan yenilik/yenileşimlerin ekonomiye yardımını fiyatlar bazında değerlendirilmesini uygun görmektedir. Ortaya çıkmakta olan teknolojik yenilikler ürün bazında fiyatlarda bir azalmaya sebep oluyorsa ekonomiye faydası fazla olmaktadır (Özgüven, 2011). Başka bir deyişle Malthus, fiyatlar ne kadar düşerse yenilikler ülke ekonomilerine o kadar katkı sağlamaktadır.

Marx, soylu kesimin varlığını devam ettirebilmelerinin öncelikli olarak önemli koşulu üretkenlik ve verimlilik faaliyetlerini çoğaltarak etkin ve verimli üretime geçtiğini vurgulamanın yanı sıra, verimlilik artışının önündeki tek pürüzün üretim araç ve gereçlerinde kullanılan yöntemlerin tekrar gözden geçirilmesinde görülmektedir. Bu

bağlamda Marx, burjuva kesimin hayatlarını idame ettirebilmeleri ve varlıklarını sürdürebilmesi için üretim araç ve gereçlerinde esaslı değişiklikler ve yenilikler yapılması hususu dile getirilmiş; tam tersi durumda burjuva sınıfının varlıklarını devam ettirmelerinin imkânsız olduğu belirtilmiştir. Bu fikri ile K. Marx, söz sahibi olan ve ağırlığını hissettiren burjuva kesimini, devamlı bir şekilde üretimi ve verimliliklerini arttırmak isteyecek ve bu faaliyetler neticesinde de makineleri devamlı yenilemek, kontrol etmek, takibi altına almak ve geliştirmek istemişlerdir (Bourgin G., & Rimbart P. (1964). Çev: Gürbüz, 1957/1964).

K.Marx, kapitalistlerin başarılarının büyük oranda olmasının en önemli nedenleri içerisinde; toplum sınıflarının devamlı olarak teknolojik gelişmelere önem veren, yenilikçi ve dinamik bir yapıya sahip olması gerektiğini savunmaktadır (Basalla G.(2000) Çev: Soydemir, 1989/2000).

5.1.4. Ana akım (ortodoks/neo-klasik) düşüncesinin İnovasyon hakkındaki yaklaşım

Neo-Klasik iktisadi fikir dar kapsamda açıklanacaksa eğer, 1870’lerde ortaya çıkıp 1920’lere değin süre gelen, yaklaşık olarak yarı yüzyıl süresince klasik iktisadi fikirdeki “değer teorisi”ne ilişkin değişimler öngören bunun yanı sıra geçimlik ya da saf ücret anlayışından, marjinal ücret anlayışına geçiş yapan, aynı zamanda birtakım klasik yaklaşımları ve liberal görüşleri devam eden bir iktisat okulu olarak görülmektedir. Temelde Neo sözcüğünün karşılığı yeni olmasının yanı sıra; Neo(yeni)-klasik iktisadi düşünce, klasik iktisadi fikrin düzenlenmiş ve yeni yahut hazırlanmış bir versiyonu olarak görülmektedir. Klasik iktisadi fikir kapsamında genel olarak İngiliz asıllı iktisatçılar yer alırken, Neo-klasik düşünce yapısında ulus monotonluğundan ve hızından uzaklaşmış olmaktadır. Neo-klasik iktisat ekolünde kurucu olarak bilinen Alfred Marshall ve bunun takibinde sırasıyla Leon Wallras, Agustine Cournot, Wilfredo Pareto, Knut Wicksell, Ralph George Hawtrey, Pierro Sraffa, Edward Hastings Chamberlin, Irving Fisher, Joan Robinson, Jeon Bates Clark, gibi bir çok iktisatçı kişilerin isimleri bulunmaktadır. Neo-klasik iktisadi fikrin yerini, 1929’de yaşanan ekonomik krizin sonucu olarak ortaya çıkan Keynesyen İktisadi görüş almış; 1980’lerin ilk yıllarında görülen yeni oluşmuş teorilerle beraber iktisat kaynakları tarafından tekrar kabul edilerek dünyada çok sayıda yerde yayılan bu iktisat ekolünün benimsendiği gözlemlenmiştir (Kazgan, 2014: Bocutoğlu, 2012: Göydağ, 2019). Bununla yanısıra marjinalist iktisat zaman içerisinde asimile olarak

Neo-klasik iktisat kavramına dönüşmüştür. Marjinalist görüşün savunucuları Neo-klasik iktisadi ilk savunanlar olurken, Neo-klasik görüşü benimseyenler son marjinalistleri oluşturmaktadırlar. Neo-klasik görüşün savunucularına göre karar alma sisteminin son aşamada ortaya çıkıyor olması ve fiyat belirleme işleminin de son aşamada yapılması sebebiyle marjinalist iktisatçılar olarak görülmektedirler. Başka bir deyişle Marjinalist iktisatçılar, Neo-klasikler ile aynı iktisat öğretisi altında bir arada bulunmaktadır. Fakat Kazgan (2014) ve Bocutoğlu (2012)'ye göre Neo-klasikler ve Marjinalistleri birbirinden ayıran bazı farklılıklar vardır; üzerinde durulan fikir ayrılıklarını şöyle sıraya koymak mümkündür (Kazgan, 2014; Bocutoğlu, 2012):

- Neo-klasikler marjinal analizi eksik rekabet piyasalarında uygularken; tam rekabet piyasalarında da uygulamıştır. Marjinalistler ise marjinal analizi, sadece tam rekabet hususları esas olan piyasaya (Agustine Cournot hariç) uygulamıştır.
- Neo-klasik savunuculara göre fiyatlar arz ve talepe göre belirlenmekte; Marjinalistlere göre ise fiyatlar sadece talebe göre belirlenmektedir.
- Neo-klasikler ekonomide paranın değerini büyük olarak değerlendirirken; marjinalistler para unsuruna değer vermeyip; paranın öncelikli bir araç olarak görülmemesi gerekliliğinin üzerinde durmaktadırlar.

Eren ve Sarfati (2011)'e göre Neo-klasik iktisat öğretilerin ve bu öğretilerinin eğitimlerinin verilmesi bazı okullarda genel özelliklerinin nelerden bahsedildiği aşağıdaki şekliyle verilmiştir:

- Ekonomide Genel Denge Analizi,
- Zaman unsuru içermeyen, belirli veri zamanlar çerçevesinde kaynak dağılımı,
- Azalan marjinal fayda prensibi,
- Rasyonellik (Akılcılık-Usculuk),
- Pragmatizm,
- Marjinalist düşünce,
- Bireysellik anlayışı.

Neo-klasik doktorinden yola çıkıldığında, piyasada aktif olmak adına firmalar arasında rekabetin önem taşıdığı bilinir. Piyasada etkin rol oynayan firmalarda üretim maliyetlerinde düşüş sağlanması, üretim konusunda yenilikçi yöntemlerden ve teknik donanımlardan faydalanmak amacıyla yatırımların dikkate değer bir kavram olduğuna ve yenilikçi düşünce tarzını benimsemiş firmaların özendirilip ve desteklenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Neoklasik iktisat ekolünün öncüsü ve kurucusu A.Marshall'a göre yenilikçi düşünceler ve İnovatif faaliyetler önem arz etmektedir. Ekonomi de, üretimde koordinasyonun sağlanması, hizmet ve mal arzında İnovasyona vurgu yapmaktadır. Bunun yanı sıra Alfred Marshall, firmalar içinde üretimde maliyetlerin düşürülmesini talep eden, verimli ve etkili üretim sağlama amacıyla olanların yenilikçi üretim faaliyetlerine gereksinim duyduğunu vurgulamıştır (Winata, 2008; Barutçugil, 1981).

Neo-klasik iktisat fikrinde, teknolojik değişimler ve gelişmelerin İnovatif fikirler harici bir öge olarak görülmesi devletlerin ekonomilerinin büyümesi ve ekonomiye ilişkin kalkınmalara etki etmesi söz konusu değildir. Hodgson (2011)'e göre Neo-klasik iktisat öğretisini destekleyen ekonomistler, ekonomide büyümeye ve kalkınmaya hizmet eden en gerekli faktörün marjinal fayda olduğu tezini savunmuştur.

5.2. İnovasyon Sürecinde Schumpeter'in İnovasyon Üzerine Görüşleri

5.2.1. Schumpeter'in iktisadi analizleri ve geçmişten günümüze yansımaları

Schumpeter gerek yaşamındaki olayların ortaya gelişi ile gerek anlam düşüncesinin iktisadi ve felsefi ürünleri ile kurduğu bağlarla gereksede dinamizmi sebebiyle övdüğü kapitalizmin çöküşüne dair karamsarlığı ile bağdaştırdığımız temel kavram, yaratıcı yıkım sürecinin mimarı başlangıcıdır. Üstelik bu insan psikolojisindeki önemli bir değişimi olan Schumpeter varolan zaman içinde gerçekleştirdiği ortadadır (Kızılkaya, 2010).

Schumpeter, Neo Klasik iktisadın genel dengesinin eksikliğini (statik analiz) gidermeye çalışmanın yanı sıra temel insan psikolojisinde üretim odaklı girişimci tipiyle tamamlamaya çalışmaktadır. Ama bu iki farklı insan tipi, iktisadi bilgileri akabinde kelimenin tam anlamıyla farklı dünyaların insanlarıdır. Dolayısıyla Schumpeter'in başlattığı mücadele belkide en başta imkansız gibi görünmektedir. Bu sorunun çözüme

kavuşturulmasında Schumpeter fikirlerinde epistemolojik bir sorunun varlığını gösterebilir (Langlois, 2002).

Schumpeter somut gerçeklikte, (static iktisadi düzenleme) akılcı olduğu bilinen insanın bu tip davranış stilini inkar edilemez ama sözü edilen gerçekliğin yerleşik iktisadi iddia ettiği için nedeninin farklı bir yere dayandığını belirtir. Bundan dolayıdır ki, idaeallerine ulaşma adına tüm bireyler deneyimlerini göz önünde bulundurarak davranışların ne şekilde ortaya çıktığını kavrar ve bunları kalıplaşmış birtakım düşünce biçimi olarak kullanır. Böylelikle birey enerjisini boşa harcamamış olur (Rainnes ve Jung 1992). Buradan hareketle, Schumpeter’e göre akılcılığın kullanım alanının sınırlı olduğu sonucuna ulaşılır. Metodoloji üzerindeki görüşleri daha geniş ele alındığında görüleceği gibi Schumpeter akılcılığının sınırlı bir alanda kaldığı görülmektedir. Analiz, Ampirisist bilgi yaklaşımının etkisiyle bilimsel analiz öncesi aşamasında bilim adamının içgüdülerine, “Şey” lerin genel özelliklerine önem verilebileceğini vurgulamış ve bu aşamaya “vizyon” adını vermiştir (Kızılkaya, 2010).

Schumpeter’in girişimlerinin iktisadi- toplumsal öneminin zamanla yitirileceği farkedildiğinde karşımıza tartışmasız şekilde yeni bir ikilemde kaldığı görülmektedir. Böylece Schumpeter kapitalizmin ileri aşamalarından gerçekliğin toplumun her kademesine sığdığını ayrıca bilinmeyenin eşiğinde girişimcinin mantık-üstü fikirlerine daha az ihtiyaç duyulduğunun altını çizmektedir. Tarihsel süreçte kapitalizmin üstünlüğünü yenliğe bağlayan Schumpeter açısından ar-ge bölümünün, örgütlü sendikacılık ile herşeyi düzenleme temayülündeki devlet gibi olgular analizinin kapsama alanına dahi girmesi zor bir gelişmedir. (Clemence ve Doody, 1950). İşte tam da bu noktada, Schumpeter’in epistemolojik niteliğine dair bir diğer açmazı da teşhis edebilmektedir (Göydağ, 2019).

5.2.2. Schumpeter’in ekonomik ve politik örgütlenmeye ilişkin görüşleri

Schumpeter’in iktisadi düzene sıkışıp kalmış ve gerçekçi bir bireyci olarak renk edinmiş olduğu bu anlayışı kabul etmemesi üzerine Alman düşüncesinin Schumpeter üzerindeki önemli etkisinin doğrultusunda düşüncelerinin üretim ve toplum ilişkisini önemseyen düzeyde olduğunu düşünebiliriz. Bu noktada Schumpeter’i birde bununla alakalı olarak ele almayı deneyeceğiz. Üstelik bir araç olarak üretim ve toplum ilişkilerini tenasüt bir biçimde örgütlemeyi korporatizm olarak adlandıracak olursak Schumpeter buna yönelik bir

yenilikçi girişimciliğinin yeni bir güç için araç olarak düşünüldüğü iddia edebilir bundan dolayı da bir umut ışığı olarak gördüğünü değerlendirebiliriz (Kızılkaya, 2010).

Schumpeter'in üzerinde durulması gereken bir diğer nokta özgür bireylerin davranışlarına büyük önem vermesidir. Ancak Schumpeter toplumsal "status quo" bir başlangıç noktası olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla değişim dinamiği toplumsal hareketler yerine, insanların hür iradelerine dayanan hareketlerde somutlanmaktadır (Kızılkaya, 2010). Schumpeter'in toplumsal eşitsizliği sorgulamaktansa ortaya çıktığı gibi kabullenmesinin ardında yatan değer yargısının nereden beslendiği düşünüldüğünde, hristiyan inancının etkisiyle açıklanabileceği düşünülebilir. Schumpeter, kapitalizmin bürokratikleşmesini sosyo-lizme giden yolu insan oğlunun doğasına aykırı görmekte ve özgür bireylerin hareketlerine dayanan bir toplumsal- iktisadi yapının nasıl monte edilebileceğini ve kurtarılabilceğini sorgulamaktadır. İşaret ettiği modelin kesinlikle ilişkisi olmadığını uygulamak gerekmektedir (Shionoya, 1997). Bu çerçevede, onun Hayek veya Popper benzeri bir liberal misyona sahip olduğu düşünülebilir (Göydağ, 2019)

Schumpeter'in çoğunlukla ihmal edilen söz konusu düşüncelerini ve toplumsal kurumlar, bu kurumların zaman içindeki dönüşümü ve iktisadi sistem bağlamlarını ele alınmak suretiyle de yaklaşabiliriz. Herhangi bir zaman diliminde ve toplumda bir çok toplumsal sorunun bir arada olabileceğini düşünmektedir. Çünkü toplumsal yapılar bir defa kuruldukları mı ve uzun süre kalıcı olmakta ve yeniliğe direnmektedir. Schumpeter bu tip toplumsal yapıları erimeyen metal paralara benzetmektedir. Buna ilişkin olarak eserlerinde pre-kapitalist dönemin toplumsal yapılarına dair önemli olanları belirlemek olduğu vurgulanmaktadır (McCraw, 2007). Nitekim Schumpeter çarpıcı söyleminde sık biçimde kullandığı paradoksal ifadelerle, pre-kapitalist kurumların bir taraftan iktisadi evrime zemin oluşturmak suretiyle veya onu kapsayacak bir kabul oluşturmak yoluyla katkıda bulunabileceğini diğer taraftan ise sistemi başarısızlığa sürükleyeceği ifade etmektedir (Kızılkaya, 2010).

Son olarak Schumpeter bu özgün tavır ile yerleşik iktisat düşüncesinin vizyonuna da meydan okumaktadır. Doğrusu iktisadi analizin kapsama alanı oldukça yabancı olan görüşlerin aracılığı ile sürdürdüğü mücadelesini metafizik bir boyuta taşımamız da Schumpeter yaşamının son zamanlarında iktisadi vizyonunu gözler önüne sermekten de geri durmamıştır. Bir yandan etkik bir taraftanda iktisat anlamına gelen ve yeni bir toplumsal düzenin kurulmasına yönelik acele bir daveti seslendirmektedir (Solterer, 2005).

2. Dünya savaşının olduğu yıllarda ortaya çıkan sınırsız bir güce sahip devlet anlayışının medeniyet açısından yarattığı tehlike karşısında Schumpeter, barış, özgürlük ve ilerleme ideallerini, üstelikte bir ütopyaya dönüştürme kolaycılığına düşmeden herkese tekrar anımsatabilmeyi ummaktadır (Kızılkaya, 2010).

5.2.3. Schumpeter'in para ekonomisi ve iktisadi değişim tarihçesi hakkındaki görüşleri

Yerleşik iktisat para konusundaki görüşleri ile iktisadi düşünce alışkanlıklarının önemli bir kısmını şekillendirmiştir. Bundan dolayı paranın işlevleri, özellikleri ve tabi miktarı iktisadi hayatımızın bir çok kapsamını belirlemektedir. Paranın tarihçesinde destekleyici bir fikir kümesi olarak kullanılması ile paranın bir uyuşma biçimi olarak mübadeleden doğduğu ve hatta belkide ateş veya tekerleriğin keşiflerinin yarattığı ölçütte uygarlık tarihinin sürecini etkilediğini vurgulanmaktadır (Kızılkaya, 2010).

Yerleşik iktisat, paranın yansız olma kalitesini mübadelenin araç ve gereci olma işleviyle bağlantılı olduğundan hareketle parasal sıkıntı ve çözümlerinin teorilerini ve sürecinin geliştirilmesi, şahsen kendisinde kabullendiği ve muhtemelen çok daha kritik bir yol üstlenen değer ls olma görevini ikinci plana atmıştır. Schumpeter yerleşik iktisadın statik analizini eleştirdiği gibi para ile ilgili yaklaşımınada radikal bir biçimde ters düşmektedir. Herşeyden once Schumpeter'in paranın esasının veya mantıksal yapısının kurgulanmasının tutarsız olduğunu düşündüğünü tekrar vurgulamalıyız. Nitekim yerleşik iktisat paranın ne derecede gerçekçi bir çözüm olduğunu ortaya koymaya çalışırken rasyonel iktisadi insan varsayımına fazlasıyla yüklenmekte ve bu arada paranın geçmişine geçerek paranın hangi evrelerden geçtiğini anlatmaktadır (Kızılkaya, 2010).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yıllarda görülen rekabetçi ortamın büyük değişiklikleri, şirketleri ihtiyaç halindeki yenilikleri arama haline getirmiştir. Pazar ortamında aranan bu değişiklikler, tüketicileri her geçen gün farklılıklar aramaya itmiş ve bu nedenle bir şirketin rakipleriyle rekabet edebilmesinin önceliği sürekli kendini geliştirmek olduğu kavranılmıştır. Şirketler için, herhangi bir tüketicinin bu aramadaki beklentilerini tahmin kılmak ve tüketicilerin satın alma davranışlarındaki sosyal, psikolojik ve kişisel etmenleri belirlemek ve bunları vizyon olarak yeni bir yarara dönüştürmek de büyük önem taşımaktadır.

İnovasyon kavramı, firmalar için hâlihazırda müşteri potansiyelini devamlı hale getirmek ve marka değerini artırmak için yeni bir yaklaşım olarak görülmektedir. Ürünlerini geliştirmeye veyahut mevcut sorunlara çözüm getirmeyen bir firmanın ürünlerin satışından elde edilen hâsılatın artması da pek de mümkün gözükmeyecektir. Temel ürünlerde yaşanabilecek her türlü sıkıntı, firmanın markasına doğrudan zarar verecek ve markanın kalite değerini düşürecektir.

Tezimizin içeriğinde de belirtmiş olduğumuz gibi Türkiye'nin, Küresel Rekabetçilik Endeksine göre 2015 yılında 144 ülke arasında 45'inci, İnovasyonda 56'ncı sırada ve İnsani Gelişmişlik Endeksine göre 188 ülke arasında 72'nci sırada yer almaktadır. Bu sıralamaya göre Türkiye'nin ortalamanın üstünde bir yere sahip olması gerektiği savunulsa da bu sıralama Türkiye için hedeflenen üst sınır olarak karşılanmamış olduğu aşıkardır. Başarılı İnovasyonun önemli faktörlerden biri olarak görülen nitelikli veya nitelikli işgücü, Dünya Ekonomik Forumu tarafından Türkiye'de yayınlanan "Beşerî Sermaye Raporu"na göre; 68 gelir 124 ülkesi arasında ilk sırada yer alıyor. Ortalamanın altında gösterilen bu sıralama, günümüzde Türkiye'nin izlenimlerinin en zor engellerinden birisi olmaya devam etmiştir. Üniversite Sanayi İş Birliği'nin gerçekleştirilmesi sürecine bakarsak Türkiye'de Teknoloji Geliştirme Bölge sayısı 64'e ulaşmıştır. Teknoloji Transfer Ofisleri'nin öngörüsüne göre, Türkiye'nin zaman içerisinde bu etkinliğinin daha da artacağı ve İnovasyon süreci için büyük engel olabileceği varsayılmaktadır. Bugünkü küresel ekonomide, ülkemizin bugünü ve yarını olan teknoloji ve yenilik üretim kapasitesi, görünmeyen piyasanın gerçek olmadığı görünmeyen eli gibi veya teknolojinin küreselleşmesi ile yarışamayacağı sonucu ortaya çıkmıştır. Sürekli üretim halinde olan yaratıcı ülke Türkiye ile ekonomik kalkınmanın diğer ülkelerinde birbirleri ile olan ilişkilerinin büyük bir oranda etkili olduğu açıkça ortaya konulmaktadır.

Kadınların ekonomik kalkınmada sözü ve ekonomik büyüme süreci üzerindeki etkilerini ele alan tez çalışmamda, kadınların hem büyüme hem de kalkınma üzerinde önemli rolleri olduğunu ortaya koymuştur. Ekonomik kalkınma, kadınların sosyo-ekonomik istihdam durumlarını ve siyasi statülerini de iyileştirmektedir. Bu çalışmada, kadınların ekonomik, sosyal ve siyasi hareketleri incelenmiştir. Büyük bir oranda katkısı olan kadının aile yapısına ve tarihsel bir geçmişten de bilindiği gibi ailenin en üst konumunda bulunan babanın yanında yer aldığını da bilerek ekonomiye katkı sağlayabildiğini görmekteyiz. Bununla birlikte aile fertleri içerisinde bir birlik ve dayanışmanın ortaya çıkmasında da etkili oldukları söylenebilir.

Kalkınma sürecinin kadınlar üzerindeki etkisini ortaya koyan en önemli konulardan birisi de, kadınların işgücüne katılımıdır. Ülkelerin sosyal bir düzen anlayışının olmaması, ele aldığımız ülkelerde gelişme düzeyi ile kadınların işgücüne katılım sayıları arasında doğru yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, kalkınma düzeyi düşük ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranları da düşüktür. Bunun bir sonucu olarak, kalkınma düzeyi düşük ülkelerde kadınların toplam gelirleri de düşüktür. Gelir düzeyi açısından inceleme yaptığımızda, gelişme düzeyi düşük ve gelişme düzeyi yüksek olan ülkelere kadın ve erkeklerin ücretleri birbiri ile aynı oranda olduğunu, orta gelir grubuna baktığımızda ise bu farkın daha fazla arttığını saptayabiliriz. Ekonomik kalkınmada kadınların söz sahibi olduğu tarım sektöründen vazgeçip, yerine sanayi ve hizmet sektörlerinin uygun kazancına doğru göç ettiği ve bu göçle birlikte bu alanlar da ticari bloklanmanın ortaya çıktığı saptanmıştır. Tarım sektörünün ülke içerisinde bulunan yerinin önem arz etmesi ile birlikte diğer alanlara doğru göç olması tarım sektöründeki üretimi de etkilemiş ve bu durum ekonomiyi de tetiklemiştir. Kalkınma düzeyi düşük ülkelerde kadınlar genellikle tarım sektöründe istihdam ederken, kalkınma düzeyi yüksek ülkelere hizmet sektörü önemli bir istihdam alanı haline gelmektedir.

20. yüzyılın iktisadi tartışmaları ele alındığında piyasanın değeri ve tam istihdamın en son aşamaya gelindiğinde, kavram haritası göz önüne serilmiştir. Günümüzün iktisadi kavram nitelikleri bu iki gerçekçi ütopya arasına sıkışmış ve birinden diğerine geçilirken gözlemlenen krizlerin nedenini açıklamak yetersiz kalmıştır. Gerçekten de her iki yaklaşım da hem ütöpiktir hem de rasyonalisttir. Bizlere bir taraftan tüm ihtiyaçlarımızın karşılanabileceği vaadini sunulmakla birlikte, diğer taraftan da bunu sadece kendi akıl ve fikirlerimizle gerçekleştirebileceğimizi iddia edilmektedir. Piyasa sektöründe yaşanan

krizlerin derin etkilerini görmezden gelenler, tam istihdam sektörü temsilcileri kıtlık sorununu ihmal ettikleri için ütöpiktir. Ayrıca her iki grup rasyonalisttir, çünkü bizlere tarihin gösterdiği bilgiler neticesinde bizlere doğrulanmış veriler sunmaktadırlar. Bu durumun doğru olmadığını ve asılsız olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Nitekim yerleşik iktisadi analizin 19. yüzyıldaki marjinalist yaklaşımına önemli katkılar yapıldığı kabul edilmelidir. Ancak yaşanan zıtlasma, bazı iktisatçıların ortaya koyduğu görüşleri ihmal edilmesini de beraberinde getirmiştir. Bu anlamda örnek alınacak isim olan Schumpeter, mutlaka üzerinde durulması gereken önemli kişidir. Onun fikirleri, istatistik bir yapının yoğun atmosferini aşmak amacıyla iktisadi bir analizin insanlığa sunabileceği hizmetleri de genişletebilmektedir.

Schumpeter bir taraftan yerleşik iktisat teorisinin kavramlarına yönelik itirazlar ortaya koymuş, diğer taraftan da üretim olgusunu ön plana çıkartan temel vizyonu kullanarak ve kurumsal bir yola çıkarak sorunları tartışmıştır. Schumpeter'in fikirleri, mübadele iktisadi olarak bilinen ve kıyasıya eleştirilen iktisat teorisinin ihmal edilme eğilimin de sergilediği ölçütleri, üretimi, değişimi ve onu sürükleyen insan tipolojilerini vurgulamaktır. Bu sayede girişimci, sermayesini riske atan bir kapitalist olarak değil, üretim alanında İnovasyonların gerçekleşmesini sağlayan bir insan tipolojisi olarak hayal edilmektedir.

Son olarak, küreselleşmeyle birlikte yeni dünya düzeninde, ekonomik coğrafyanın ve iktisat çalışmalarında göz ardı edilen mekân kavramın önemi gün geçtikçe artmaktadır. Ekonomik olay ve ilişkilerin incelenmesinde farklı mekansal boyutlarla tanımlanan bölgelerin yer aldığı coğrafi mekân ve konum, belirleyici bir kısmı oluşturmaktadır. 19. yüzyıldan sonra zaman ve mekân kavramlarının ekonomik analizlere girmesiyle birlikte mekân faktörü göz önünde bulundurulmamış, ekonomi kuramlarının sorgulandığı ve ekonomik coğrafya yaklaşımlarının ön plana çıktığı yeni bir süreç başlamıştır. Yerel ve bölgesel kalkınma anlayışında yaşanan değişimlerle, ulusal ölçekte hazırlanan kalkınma planları yerini yerel boyutta değerlendirilmesine yönelik bölgesel kalkınma planlarına bırakmıştır. Büyük iktidarın yerini küçük iktidara bıraktığı bu süreçte kalkınma şirketleri yerel ve bölgesel kalkınmanın sağlanmasında kullanılan önemli araçlardan biri olarak da yerini aldığını görmekteyiz.

KAYNAKLAR

- Afuah, A. (2003). *Innovation Management: Strategies, Implementation and Profits*. (2. Baskı.). New York: Oxford University Press.
- Asalatha, B. P. (2009), "Women's Development and Development Discourse", MPRA Paper, No. 43934: 1-54.
- Aktan, C.C. ve Vural, İ.Y. (2005). *Bilgi Çağı, Bilgi Yönetimi ve Bilgi Sistemleri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Altınparmak, Aytekin (1998). "Türkiye'de ki Cumhuriyetin İlk Yıllarında Müteşebbis Sınıfının Gelişimi." *Balıkesir Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt:1 Sayı:1, Ocak 1998, S:66-68.
- Atılgan, D. (2009). Bilgi Yönetimi Kavramı ve Gelişimi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 23(1), 201-212.
- Atik, H. & Polat M. A. (2016). *Kalkınma Süreci ve Kadın İşgücünün Sosyo-Ekonomik Statüsüne Etkileri*. H. İ. Aydın & Y. E. Özer (Editörler, Kalkınma Üzerine Ekonomi-Politik Yazılar),(ss.139-167).Ankara:Orion Kitabevi.
- Avrupa İnovasyon Göstergeleri, (2009), (EIS, 2009), European Innovation Scoreboard (EIS) 2009 Comparative analysis of innovation performance, Pro Inno Europe Paper No:15, Printed in Belgium, European Union 2010, (p. 14. doi: 10.2769/35767.)
- Aydemir, C., & Güneş, H. H. (2006). Merkantilizmin Ortaya Çıkışı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 136-158.
- Aygören, Huriye (2011). İnovasyon Yönetimi. *İstanbul Sanayi Odası Kalite ve Teknoloji İhtisas Kurulu (ISO-KATEK)*. 1-51, Erişim Tarihi: 05.06.21, URL:http://www.iso.org.tr/sites/1/upload/files/16-İnovasyon_Yonetimi-213.pdf
- Barker, A. (2001). *Yenilikçiliğin Simyası* (Çev: A. Kardam (2002)). İstanbul: Mess Yayın.
- Baron, R. A. (2007). 'Behavioral and cognitive factors in entrepreneurship: entrepreneurs as the active element in new venture creation'. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 1, 167–82.
- Baron, R. A. (2008). 'The role of affect in the entrepreneurial process'. *Academy of Management Review*, 33, 328–40.
- Barutçugil, İ. (1981). *Teknolojik Yenilik ve Araştırma-Geliştirme Yönetimi*. Bursa: Bursa Üniversitesi Yayınları.
- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Basalla G. (2000). *Teknolojinin Evrimi*. (Çev. Cem Soydemir). Ankara: TÜBİTAK Yayınları (Eserin orijinal baskısı 1989 yılında yayımlanmıştır).

- Başkaya, F. (2009). *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü (6.Baskı)*. Türkiye ve Ortadoğu Forumu Vakfı.Özgür Üniversite, Ankara.
- Baumol, W.J. (1990), “Entrepreneurship: productive, unproductive and destructive”, *Journal of Political Economy*, Vol. 98 No. 5, pp. 893-921.
- Beer, M. (2014). *An Inquiry into Physiocracy*. New York: Taylor & Francis Group.
- Bensghir, T. K. (1996). *Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim*. Ankara: TODAİE.
- Betz, F. (2010). *Teknolojik Yenilik Yöntemi: Değişimle Gelen Rekabet Avantajı* (P. Güran, Çev.). Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları. (2013).
- Bocutoğlu, E. (2012). *İktisadi Düşünceler Tarihi* (2. Baskı). Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Bolat, S. (2007). *Bilgi Ekonomisinde Örtülü Bilginin Önemi ve Rekabet AvantajıYaratmada Örtülü Bilgi Kaynaklarının Keşfi: Şirince’de Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Bourgin G. & Rimbert P. (1964). *Sosyalizm*. (Çev. Yaşar Gürbüz). İstanbul: Remzi Kitapevi (Eserin orijinali 1957 yılında yayımlandı).
- Clemence, R.; Doody, F.S. (1950). *The Schumpeterian System*, Cambridge, Addison-Wesley Press.
- Cumming, S. Brian (1998). “İnnovation Owerview and Future Challenges”, *European Journal of Innovation Management*, Vol.1, No,1 pp. 21-29.
- Dam, M. M. (2017). *Ar&Ge İnovasyon ve Ekonomik Büyüme*. Ankara: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Damanpour, F., & Evan, W. M. (1984). Organizational Innovation and Performance: The Problem of “Organizational Lag”. *Administrative Science Quarterly* , 29(3), 392-409.
- Devrez, G. (1970). İşletmelerde Araştırma ve Geliştirme Fonksiyonu. A.Ü. *SBF Dergisi*, 25(4), 234-286.
- Dickson, R. (1992). *Alternatif Teknoloji: Teknik Değişmenin Politik Boyutları* (N. Erdoğan, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Drucker, P.F. (1994), *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles*, Heinemann, London.
- Drucker, P.F. (1998), “The discipline of innovation”, *Harvard Business Review*, Vol. 76 No.6, pp. 149-57.

- Elbaz, J. Binkour, M., & Majdouline, I. (2013). *Innovation and entrepreneurship: An empirical study of Moroccan firms*. (pp. 1-23) [https://www. researchgate. net/publication/272353596](https://www.researchgate.net/publication/272353596).
- Elçi, Ş. (2007). *İnovasyon: Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı* (Genişletilmiş On ikinci Baskı) . Ankara: Technopolis Group Yayınları.
- Erbay, E. R. & Özden M.(2013). İktisadi Kalkınma Kuramlarına Eleştirel Yaklaşım. *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Metinleri*, ss.1-30.
- Eren, E. (2011). “Yeni” İktisatta Ortak Noktalar. E. Eren, & M. Sarfati (Ed.). İktisatta Yeni Yaklaşımlar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Farinos, J.E., Herrero, B. and Latorre, M.A. (2011). “Corporate entrepreneurship and acquisitions: creating firm wealth”, *International Entrepreneurship and Management Journal*, Vol. 7 No. 3, pp. 325-39.
- Filion, L.-J, (1997). «Le champ de l'entrepreneuriat : historique, évolution, tendances», *Revue Internationale*.
- Fisk, P. (2011). *Yaratıcı Deha* (Çev: Nadir Özata). İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri.
- Gezici, A. (2013). *Dünyayı Yöneten Gizli Güç: İstihbarat*. Ankara: Tutku Yayınevi.
- Görür, Ahmet (2006). “Ar-Ge Yönetimi ve Kobi’lerde Ar-Ge Faaliyetleri”, Yüksek Lisans Tezi. T.C. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- Göydağ, Dağlar (2019). “Ar-Ge ve İnovasyon: Türkiye’de İnovasyonu Destekleyen Politikalar” Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Aydın.
- Güleş, H., ve Bülbül H. (2004). *Yenilikçilik: İşletmeler İçin Stratejik Rekabet Anlayışı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Güngör K. (1998). İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış ve Merkantilizmden Günümüze İktisadi Düşünceler. Erişim Adresi: <http://kisi.deu.edu.tr/asuman.altay/> Erişim Tarihi: 04.02.2022)
- Hobikoğlu, E.E. (2009). *Yeni Ekonomide İnovasyon ve Sürdürülebilir Rekabetin Yarattığı Katma Değerin Bilgi Toplumunda Etkisi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hodgson G. M. (2011). A Philosophical Perspective on Contemporary Evolutionary Economics, John B. Davis ve D. Wade Hands.(Editörler), *The Elgar Companion to Recent Economic Methodology* içinde (299-318). USA: Edward Elgar.

- Hoselitz, B. F. (1970). *Ekonomik Kalkınmanın Sosyolojik Yönleri*. Çev. Esin Talu Çelikkan. Ankara: Yarı Yayınları.
- Ildırar, M. (2004). Bölgesel Gelişme ve Kalkınma Stratejileri. Ankara. Nobel Yayını.
- Işık, N. ve Kılınç, E. (2013). Bilgi Ekonomisi ve İktisadi Büyüme: OECD Ülkeleriüzerine bir uygulama. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 26, 21-54.
- İraz, R. (2010). *Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve Kobiler* (İkinci Baskı). Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları.
- Jain, R.K., Triandis, H.C. ve Weick, C.W. (2010). Managing Research, Development and innovation: Managing the Unmanageable. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Johnson, D. (2001), “What is innovation and entrepreneurship? Lessons for large organizations”, *Industrial and Commercial Training*, Vol. 33 No. 4, pp. 135-40.
- Karaaslan, A. ve Tuncer, G. (2010). Uluslararası Rekabet Gücünün Artırılmasında Temel Devlet Politikaları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26,23-45.554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, madde 3.
- Karadeniz, O. (2016). “*Türkiye’de İnovasyon ve Kamu Politikası*”, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Kazgan, G. (2014). *İktisadi Düşünce veya Politik İktisadi Evrimi* (19.Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kırım, A. (2006). *Farklılaşmanın En iyi Yolu Deneyim İnovasyonu*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Kızılkaya, E. (2010). *Schumpeter’in İktisadi Değişim Modeli*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Kirzner, I.M. (1973), *Competition & Entrepreneurship*, University of Chicago Press, Chicago, IL.
- Kirzner, I.M. (1999), “Creative and/or alertness: a reconsideration of the Schumpeterian entrepreneur”, *The Review of Austrian Economics*, Vol. 11 Nos 1-2, pp. 5-17.
- Knight, F. (1921), *Risk, Uncertainty, and Profit*, Houghton Mifflin Company, New York, NY.
- Kozlu, C. (2003). *Türkiye Mucizesi İçin Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri* (6.Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Küçükkalay, A. M. (2010). *İktisadi Düşünce Tarihi* (2.Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Kutlar, Aziz, Fatih Doğanoglu, (2007), *Kalkınma Sorunu*, Orion Yayınevi, Ankara.

- Langlois, R.N. (2002). Schumpeter and the Obsolescence of the Entrepreneur, Working Paper, (2002-19), Department of Economics Working Paper Series, University of Connecticut, Connecticut.
- Leifer, R., Mcdermott, C. M., O'Connor, G. C., Peters, L. S., Rice, M., & W. Veryzer, R. (2000). *Radical Innovation: How Mature Companies Can Outsmart Upstarts*. ABD: Harward Business Review Press.
- Luecke, Richard (2008). *İş Dünyasında Yenilik ve Yaratıcılık*, (Çev. Parlak, T). İstanbul: İş Bankası Yayınları (Eserin orijinali 2003 yılında yayımlandı).
- Lundvall, B. A. (2007). National innovation systems—Analytical concept and development tool. *Industry and Innovation*, 14, 95–119.
- McCraw, T. (2007). *Profit of Innovation: Joseph Schumpeter and Creative Destruction*, Cambridge, Harvard University Press.
- Mukherje, Dipa (2008). “Women Employment in the New Economy: Clouds and Some Sunshine”, *MPRA Paper* No.12760, pp.1-20.
- Nelson, R. R. (1993). *National innovation systems: A comparative study*. New York: Oxford University Press.
- Nissan, E., Galindo, M.A. and Mendez, M.T. (2011), “Relationship between organizations, institutions, entrepreneurship and economic growth process”, *International Entrepreneurship and Management Journal*, Vol. 7 No. 3, pp. 311-24.
- OECD (2005). “Oslo Kılavuzu: Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması İçin İlkeler”, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Avrupa Birliği İstatistik Ofisi.
- OECD-EUROSTAT (2005). Oslo Kılavuzu, Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması İçin İlkeler (3.Baskı). (Çeviren: TUBITAK). Paris: OECD ve EUROSTAT Ortak Yayımı, 50-117.
- Öktem, K. ve Akkaya, A.Y. (2013). Kamu Yönetiminde Teknolojik İlerlemeci Bakışa Kuramsal Bir Eleştiri. *Kamu Yönetiminde Değişim ve Güncel Sorunlar*.(123141). Ankara: TODAİ.
- Özgüven, A. (2011). *İktisadi Düşünceler- Doktrinler ve Teoriler* (4.Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Özsağır, A. (2008). Düünden Bugüne Büyemenin Dinamiği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*,(1), 332-347.
- Öztopçu, A. (2016). İktisadi Düşüncede Yenilikçilik ve Ekonomik Kalkınmadaki Yeri. *Akademik Bakış Dergisi*,(58), 367-379.
- Öztürk, İbrahim (2008). “Girişimcilik Raporu,” İstanbul: İGİAD İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği Yayınları, Cilt:7 Sayı:2 S:8-9.

- Panne Gebren, Beers Ceers and Kleinknecht Alfred (2003); “Success and Failure of Innovation”, *International Journal of Inovation Management*, Volume 7, Number 3, September, s. 12.
- Polat, Efdal, (2016). “İktisadi Kalkınma Teorileri”, H.İ. Aydın & Y.E. Özer. (Ed.). Kalkınma Üzerine Ekonomik- Politik Yazılar İçinde(57-94), Ankara: Orion Kitabevi.
- Raines, J. P. & Jung, C.R. (1992). Schumpeter and Knight on Economic and Political Rationality: A Comparative Restatement, *Journal of Socio-economics*, 21, (2), 109-125.
- Rena, Ravinder & N. Narayan, (2006). “Gender Empowerment in Africa: An Analysis of Women Participation in Eritrean”, *MPRA Paper* No.11081, pp.1-20.
- Sakaryalı, A. M. (2014). İnovasyon ve Risk Sermayesi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9 (1), 184-210.
- Savaş, V. F. (2000). *İktisatın Tarihi* (4. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Schumpeter, J.A. (1911), *The Theory of Economic Development*, Oxford University Press, New York, NY.
- Schumpeter, J.A. (1950), *Capitalism, Socialism and Democracy*, Harper & Brother Publishers, New York, NY.
- Shane, S. A. (2003). A General Theory of Entrepreneurship: The Individual-Opportunity Nexus. Cheltenham, UK ; Northampton, MA, USA: *Edward Elgar Publishing*.
- Shepard B. Clough, (1951). The Rise and Fall of Civilization-An Inquiry into the Relationship between Economic Development and Civilization, New York.
- Shionoya, Y. (1997). Schumpeter and the Idea of Social Science: A Metatheoretical Study, *Cambridge University Press*.
- Solterer, J. (2005). Quadrogesimo Anno: Schumpeter’s Alternative to the Omnipotent State, *Review of Social Economy*, 63, (3), 357-368.
- Spiegel, H. W. (1955). Theories of economic development: history and classification. *Journal of the History of Ideas*, 518-539.
- Şimşek, M.Ş., Akın, H.B. (2003). *Teknoloji Yönetimi ve Örgütsel Değişim*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- T.C Kalkınma Bakanlığı (2000). Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001-2005. T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Kalkınma Planları.
- T.C Kalkınma Bakanlığı (2006). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2007-2013. T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Kalkınma Planları.

- T.C Kalkınma Bakanlığı (2013). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2014-2018. T.C. Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Kalkınma Planları.
- TDK, Güncel Türkçe Sözlük (2005).
- Tinnesand, B. (1973). *Towards a general theory of innovation. PhD Thesis*, University of Wisconsin, Madison, 258.
- TMMOB, (2018), ‘*Dünyada ve Türkiye’de Ar-Ge Faaliyetleri*’ Mart 2018, Ankara.
- Toraman, C., Abdioğlu, H., & İşgüden, B. (2009). İşletmelerde İnovasyon Sürecinde Entelektüel Sermaye ve Yönetim Muhasebesi Kapsamında Değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 91-120.
- Turanlı, R. (2000). *İktisadi Düşünce Tarihi* (3.Baskı). İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Turgut Işık, Tuba, Heysem, (2016), İktisadi Kalkınma Üzerine Yazın Taraması ve Tarihsel Gelişimi, Kalkınma Üzerine Ekonomi-Politik Yazılar, Orion Kitabevi.
- TÜBİTAK, (2012). Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu KamuKurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini Destekleme Programına İlişkin Yönetmelik. (2012). T.C. Resmi Gazete, 28309, 31 Mayıs 2012.
- TÜBİTAK, (2007). Türkiye Bilimsel Ve Teknolojik Araştırma Kurumu Tarafından Desteklenen Veya Yürütülen Bilim Ve Toplum Proje Ve Etkinliklerine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2007). *T.C. Resmi Gazete*, 26742, 30 Aralık 2007.
- Türkcan, E. (1997/2003). *Tarihten Teknolojiye*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Türkcan, E. (2009). *Dünyada ve Türkiye’de Bilim, Teknoloji ve Politika*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2019:5). https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf (Erişim Tarihi: 01.02.2022)
- Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK), (2017). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Subat-2017-24941> (Erişim Tarihi: 07.02.2022)
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2004); Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Destekleri Rehberi, Sayı 3, s. 10.
- TÜGİAD (1993),’’ *Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi ve Değişen Girişimcilik Nitelikleri*,’’ İstanbul: Türkiye Genç İşadamları Derneği Yayınları.
- Urhan, F. B. & Sandal E. K. (2016). Bölgesel Kalkınma Ajansları Üzerine Bir Değerlendirme. H. İ. Aydın & Y. E. Özer (Editörler, *Kalkınma Üzerine Ekonomi-Politik Yazılar*),(ss.373-398).Ankara: Orion Kitabevi.

- Uzun, H. (2014). Yeni Bir Kurumsal Motivasyon Örneği: Teknoloji Üretim Merkezleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 2, 179-189.
- Winata, S. (2008). *The Economic Determinants of Entrepreneurial Activity: Evidence from a Bayesian Approach*. Master Thesis, Massey University, Palmerston North (New Zealand).
- Yazkan, Ebru (2008), *Bölgesel Gelişme Politikalarının Başarısında Kalkınma Ajanslarının Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kocaeli.
- Yıldırım, Faruk, (2015), Teknoloji ve İnovasyonun İktisadi Arkeolojisi ve Önemi, *Anahtar Dergisi*, S: 324, ss 4-8.
- Yılmaz, Ö. & Akıncı M. (2012). *İktisadi Büyüme ve Makroekonomik Belirleyicileri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yılmaz, Z., & İncekaş, E. (2018, Haziran). Türkiye'de İnovasyon ve Bölgesel Kalkınma. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 154-169.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel bilgiler

Adı-Soyadı : Elif BADEM

Eğitim Dereces	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Lise	İstanbul Bakırköy Kız Meslek Lisesi	2006
Ön Lisans	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tekstil Teknolojisi)	2009
Lisans	Eskişehir Anadolu Üniv. Açık Öğretim Fakültesi (İşletme-Lisans Tamamlama)	2015

İş Deneyimi/Yıl	Çalıştığı Yer	Görevi
7 Hafta	Adalet Bakanlığı Zile M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	İnfaz Koruma Memuru
9 Yıl	Amasya Üniversitesi	Bilgisayar İşletmeni

Yabancı Dili İngilizce